

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

**LAAJENEVAN TURVALLISUUSKÄSITYKSEN MALLI
SISÄISEN TURVALLISUUDEN OHJELMISSA
VUOSINA 2004 - 2012**

Hallintotiede, Turvallisuushallinto

Pro gradu-tutkielma

Helmikuu 2016

Ohjaaja Sirpa Virta

Jari Riiali

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto	Johtamiskorkeakoulu, turvallisuushallinto
Tekijä	Jari Riiali
Tutkielman nimi	Laajenevan turvallisuuskäsityksen malli Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa 2004 - 2012
Pro gradu -tutkielma	77 sivua
Ohjaaja	Professori Sirpa Virta
Aika	Helmikuu 2016
Avainsanat	Turvallisuuskäsitykset, turvallisuus, sisäinen turvallisuus, poliisi, strateginen suunnittelu, tulosohjaus

---

Tässä tutkielmassa tarkastellaan eri turvallisuuskäsityksiä Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa. Sisäisen turvallisuuden ohjelma on laadittu kolme kertaa ja se muodostuu arjen turvallisuuden ennaltaehkäisystä ja ratkaisuehdotuksista. Ohjelma on laadittu laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta ja siihen ovat osallistuneet useat eri viranomaiset poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Sisäisen turvallisuuden ohjelma on poliisin strategiatyön pohjana ja se näkyy poliisin tulosohjauksessa ja toimintasuunnitelmissa kaikilla tasoilla valtakunnallisista strategioista paikallisiin suunnitelmiin saakka. Laajeneva turvallisuuskäsitys on johtanut turvallisuuspolitiikan sisällön laajenemiseen. Turvallisuussektorilla vaikuttavien toimijoiden on huomioitava uusien turvallisuusuhkien vaikutus turvallisuussuunnittelussa ja ennaltaehkäisyssä.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä eri turvallisuuskäsityksiä Sisäisen turvallisuuden ohjelmista löytyy ja vastaavatko käsitykset suomalaisten kokemia pelkoja ja turvallisuusuhkia, joita eri tutkimuksissa on aiemmin selvitetty. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii laajenevan turvallisuuskäsityksen malli. Mallissa turvallisuuskäsitykset jaetaan kuuteen eri teemaan: perinteiseen, sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen, moderniin ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaali- ja yhteisölliseen sekä terveydelliseen turvallisuuskäsitykseen. Laajeneva turvallisuuskäsitys kattaa inhimillisen turvallisuuden kaikki osa-alueet. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ihmistä eivät uhkaa esimerkiksi väkivalta, köyhyys, työttömyys, syrjäytyminen, rasismi, luonnonkatastrofit, liikenne, välinpitämättömyys tai sairaudet.

Tutkimuksen aineistona on kolme Sisäisen turvallisuuden ohjelmaa ja metodina teorialähtöinen sisällönanalyysi. Analyysia ohjaa aikaisemman tiedon perusteella luotu teoria eri turvallisuuskäsityksistä. Tutkimus on toteutettu teemoittamalla aineistosta poimimani havainnot sen mukaan mihin turvallisuuskäsitykseen tekstin näkökulma liittyy. Teemat on edelleen luokiteltu useisiin alaluokkiin. Analyysi on toteutettu strukturoitua analyysirunkoa apuna käyttäen eli siihen on kerätty aineistosta vain ne diskurssit, jotka siihen sopivat.

Tutkimuksen keskeisenä tuloksena on, että eri turvallisuuskäsitykset esiintyvät ohjelmissa hyvin monipuolisesti ja laajasti. Yllätys ei liene se, että perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys on ohjelmien yleisin teema. Seuraavina tulevat järjestyksessä terveydellinen, sosiaali-yhteisöllinen sekä sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen käsitys. Alaluokista nousevat perinteisen rikollisuuden, järjestäytyneen rikollisuuden ja laittoman maahanmuuton ohella esiin mm. syrjäytyminen, päihteet, tapaturmat, liikenneturvallisuus, etniset vähemmistöt ja syrjintä, lastensuojelu sekä maahanmuutto. Ohjelmissa mainitut turvallisuusaiheet vastaavat melko hyvin niitä asioita, joita suomalaiset pitävät turvallisuusuhkina. Poikkeuksena ovat seksuaalirikokset ja katuväkivalta, joita käsitellään ohjelmissa vähän.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT, AIHEALUE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	3
3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	5
3.1. TURVALLISUUS	5
3.1.1. Laajeneva turvallisuuskäsitys	8
3.1.2. Inhimillinen turvallisuus	12
3.2. LAAJENEVAN TURVALLISUUSKÄSITYKSEN TARKASTELUMALLI	14
3.2.1. Perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys	15
3.2.2. Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys	16
3.2.3. Kulttuurinen - humanistinen turvallisuuskäsitys	17
3.2.4. Moderni, ekologinen turvallisuuskäsitys	18
3.2.5. Sosiaalinen, yhteisöllinen turvallisuuskäsitys	18
3.2.6. Terveystieteellinen turvallisuuskäsitys	19
3.3. TURVALLISUUDEN TUTKIMUS	19
4. POLIISIN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	27
5. POLIISIN STRATEGIATYÖ JA TULOSOHJAUS	28
5.1. TULOSOHJAUS	29
6. TUTKIMUSAINEISTON KERUU JA TUTKIMUSMENETELMÄ	33
6.1. LAADULLINEN TUTKIMUS JA SISÄLLÖNANALYYSI	33
6.1.1. Teorialähtöinen sisällönanalyysi	35
6.1.2. Analyysirunko	37
6.1.3. Tutkimusetiikka, tutkimuksen luotettavuus	41
6.2. TUTKIMUSAINEISTO	43
6.2.1. Sisäisen turvallisuuden ohjelma	44

6.2.1.1. Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2004	45
6.2.1.2. Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2008	46
6.2.1.3. Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2012	48
7. TULOKSET	49
7.1. Perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys	50
7.2. Sosiaali- ja hyvinvointivalttiollinen turvallisuuskäsitys	54
7.3. Kulttuurinen - humanistinen turvallisuuskäsitys	57
7.4. Moderni, ekologinen turvallisuuskäsitys	59
7.5. Sosiaalinen, yhteisöllinen turvallisuuskäsitys	60
7.6. Terveystieteellinen turvallisuuskäsitys	64
7.7. Yhteenveto tuloksista	65
8. JOHTOPÄÄTÖKSET	68
LÄHTEET	74

1. JOHDANTO

Turvallisuus on käsitteenä hyvin moniulotteinen. Ihminen käsittää turvallisuuden ja oman turvallisuuden tai turvattomuuden tunteensa hyvin henkilökohtaisesti ja käsitys saattaa olla melko suppea. Jollekin turvallisuus merkitsee sitä, että saa kulkea kadulla rauhassa ilman pelkoa siitä, että tulee ryöstetyksi tai raiskatuksi. Toiselle turvallisuus saattaa merkitä esimerkiksi hyvää taloudellista tilannetta tai fyysistä ja henkistä turvaa oman elämänkumppaninsa tai perheensä parissa. Turvallisuus voi yhtä lailla tarkoittaa terveyttä ja tietoa siitä, että sairastuttuaan saa riittävän laadukasta hoitoa.

Aiemmin turvallisuudella käsitettiin lähinnä perinteinen kansallinen, sotilaallinen ja ihmisten koskemattomuuteen liittyvä turvallisuus. Parin viime vuosikymmenen aikana laajeneva turvallisuuskäsitys on levinnyt voimakkaasti puheenaiheeksi ja yleiseksi termiksi turvallisuuskeskustelussa. Sotilaallisen ja rikollisuuden uhkien lisäksi laaja turvallisuuskäsitys käsittää mm. taloudelliset uhat, yhteiskunnalliset ja sosiaaliset uhat, ympäristöuhat ja terveydelliset uhat. Monia perinteisesti ongelmina pidettyjä ilmiöitä on lisätty laajenevan turvallisuuden agendalle, esimerkkeinä syrjäytyminen ja koulukiusaaminen. Laajeneva turvallisuuskäsitys on saanut rinnalleen myös toisen turvallisuuden viittauskohteen, inhimillisen turvallisuuden. Inhimillinen turvallisuus nostaa yksilöt valtioita ja kansoja tärkeämpään asemaan. Inhimillinen turvallisuus tarkoittaa käytännössä sitä, että ihmistä eivät uhkaa väkivalta, köyhyys, työttömyys, syrjäytyminen, yksinäisyys, luonnonkatastrofit, välinpitämättömyys tai sairaudet. Inhimillinen turvallisuus liittyy ihmisen kaikkiin elämänalueisiin ja se kattaa oikeastaan kaiken sen, mistä ihminen voi olla huolissaan ja kokea turvattomuutta. Se sisältää mm. työn, harrastusten, asuin ympäristön, sosiaalisen elämän, ihmissuhteiden, teknologian ja ekologisen ympäristön turvallisuuden.

Inhimillinen turvallisuus lanseerattiin ensimmäisen kerran YK:ssa vuonna 1994. Perinteisen valtiollisen turvallisuuskäsityksen rinnalle haluttiin nostaa laajempi käsitys turvallisuudesta. Huomion kohteeksi tulivat taloudellinen turvallisuus, terveys, ympäristön turvallisuus, henkilökohtainen fyysinen turvallisuus, yhteisöllinen turvallisuus ja ihmisoikeudet. Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikko (Niemelä 2000) jakaa turvallisuuskäsitykset kuuteen eri osa-alueeseen. Nämä ovat

perinteinen valtiollinen, moderni ekologinen, kulttuuris-humanistinen, sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen, sosiaalinen ja terveydellinen turvallisuuskäsitys.

Laajeneva turvallisuuskäsitys on johtanut myös turvallisuuspolitiikan sisällön laajenemiseen. Turvallisuuden sektorilla vaikuttavien toimijoiden on huomioitava uusien turvallisuusuhkien vaikutus turvallisuussuunnittelussa, ennaltaehkäisyssä, torjunnassa ja kaikessa turvallisuustyössä. Turvallisuusstrategiatyössä on yhä enemmän tarkasteltava turvallisuutta avarakatseisesti ja kehitettävä yhteistyötä eri viranomaisten kesken. Toisaalta laajeneva turvallisuuskäsitys on nähty myös ongelmana. Käsitteen on nähty kaipaavan selkeämpää määrittelyä, jotta paikalliset turvallisuusuhat, maailmanlaajuiset ongelmat ja kansainväliset haasteet eroteltaisiin paremmin toisistaan. Vuoden 2004 Valtioneuvoston turvallisuuspoliittisen selonteon laaja turvallisuuskäsitelmä todettiin seurantaryhmän raportissa ristiriitaiseksi. Raportissa todettiin mm., että pelkkä ongelmilta suojautuminen ei ratkaise ongelmia itsessään. Tällainen turvallistaminen, eli jos kaikki ongelmat nähdään turvallisuuspoliittisina, ei auta ongelmien ratkaisua. Tämä asettaa haasteita turvallisuustoimijoille, sillä ne joutuvat tekemään jatkuvasti vastuullisia päätöksiä turvallisuusympäristön luonteesta ja keinoista turvallisuuden ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi.

Poliisi koetaan Suomessa selvästi tärkeimmäksi toimijaksi rikostorjunnassa ja lähiyhteisön turvallisuuden parantamisessa. Seuraavaksi tärkeimpinä tahoina pidetään palo- ja pelastustoimea sekä tullia. (Sisäministeriön julkaisu 6/2014, 82.) Poliisin rooli sisäisen turvallisuuden kannalta on merkittävä. Poliisin toiminta ja tulostavoitteet turvallisuuden ylläpitämiseksi määräytyvät pitkälti kansalaisten ja yhteiskunnan odotusten mukaan. Poliisin toimintaa ohjaavat useat eri ohjausasiakirjat. Strategiatyöhön kuuluu poliisin toimintaympäristön määrittäminen ja sen pohjalta laadittujen strategisten tarpeiden arvioiminen. Toimintastrategian kannalta merkittäviä aineistoja ovat Euroopan Unionin turvallisuusstrategiat ja Suomen Sisäisen turvallisuuden ohjelmat. Poliisin tulosohtausprosessi käynnistyy vuosittain Sisäministeriön ja Poliisihallituksen tulossuunnittelussa, jossa määritetään toiminnan tavoitteet ja painopisteet. Valtakunnallisen tulossopimuksen jälkeen ohjausprosessi jatkuu poliisilaitoksittain ja edelleen alueittain ja yksiköittäin. Strategian jalkauttaminen on pitkä ja monivaiheinen prosessi ja se huipentuu ruohonjuuritasolla paikallisiin turvallisuussuunnitelmiin, tietojohdoisen poliisitoiminnan suunnitelmiin ja yksittäisiin

henkilöstön tuloskeskusteluihin. Euroopan Unionin ja Suomen valtion määrittämät turvallisuuspolitiikan päälinjaukset pitäisi siksi näkyä jokaisella tasolla.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miten laajenevan turvallisuuden eri turvallisuuskäsitykset ilmenevät Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa. Miten laajasti eri turvallisuuskäsitykset huomioidaan asiakirjoissa ja mikä merkitys niillä on? Asiakirjoista on tarkoitus selvittää, mistä turvallisuuden osa-alueesta kulloinkin varsinaisesti puhutaan. Puhutaanko kapeasti vain esimerkiksi rikollisuudesta tai onnettomuuksista, vai laajemmin muista turvallisuuden käsitteistä? Tutkimuksen tavoitteena on myös saada vastaus kysymykseen, vastaavatko ohjelmien turvallisuuskäsitykset niitä käsityksiä, joita tutkimusten mukaan suomalaiset pitävät tärkeinä oman turvallisuuden kannalta.

Tutkimuksen aineistona toimii vuosina 2004, 2008 ja 2012 laaditut Sisäisen turvallisuuden ohjelmat. Tutkimusmenetelmänä on teorialähtöinen sisällönanalyysi. Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikko on tämän tutkimuksen keskeinen teoreettinen viitekehys.

2. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT, AIHEALUE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Perehdyin maisteriopintojen turvallisuushallinnon ensimmäisellä jaksolla Pauli Niemelän ja Anja Riitta Lahikaisen teokseen *Inhimillinen turvallisuus* (2000). Jakson tehtävään liittyen pohdin erilaisten turvallisuuskäsitysten merkitystä ja niiden ilmenemistä poliisitoiminnassa ja poliisin eri strategioissa. Olen itse työskennellyt poliisina 23 vuotta ja sinä aikana saanut omasta mielestäni melko laajan käsityksen sisäisen turvallisuuden toimintaympäristöstä ja siellä vaikuttavista eri toimijoista. Poliisina olen peilannut turvallisuutta yleensä melko suppeasti kapean ja perinteisen turvallisuuskäsityksen valossa. Käsitukseen on varmasti vaikuttanut perinteiset sisäisen turvallisuuden uhat ja ongelmat, joita poliisina olen työssäni kohdannut. Erilaisten rikosten ennalta ehkäiseminen ja selvittäminen, liikennevalvonta, häiriökäyttäytymisen torjunta ja yhteiskuntarauhan turvaaminen muodostavat poliisin päivittäiset perustehtävät. Sen vuoksi turvallisuuskäsityksen laajeneminen inhimillisen turvallisuuden eri osa-alueisiin tuntui mielenkiintoiselta tutkimuskohteelta perinteisen turvallisuuskäsityksen sijaan.

Alun perin tarkoitukseni oli selvittää, mitä eri inhimillisen turvallisuuden osa-alueita poliisin eri strategia-asiakirjat sisältävät. Tarkoituksena oli tutkia, mitä eri turvallisuuskäsityksiä asiakirjoista löytyy ja mitä itse asiassa tarkoitetaan kun puhutaan turvallisuudesta, eli käytännössä, liittyvätkö turvallisuusteemat vain kapeasti esimerkiksi rikollisuuteen, vai löytyykö aineistosta laajempaa, inhimillisen turvallisuuden ajattelua. Suoritin pienimuotoisen esitutkimuksen ja perehdyin muutamaa poliisin toimintaa ohjaavaan strategiaan ja suunnitteluasiakirjaan. Tällaisia olivat mm. poliisin toiminta- ja taloussuunnitelmat, sisäministeriön ja poliisihallituksen väliset tulossopimukset, lähipoliisistrategia sekä Sisäisen turvallisuuden ohjelma.

Esitutkimuksen perusteella poliisin omat asiakirjat sisälsivät hyvin niukasti muita inhimillisen turvallisuuden osa-alueita kuin perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys. Sisäisen turvallisuuden ohjelma sen sijaan sisälsi alustavassa tarkastelussa laajasti erilaisia turvallisuuskäsityksiä. Tutkimuksen kiinnostavuuden ja eri turvallisuuskäsityksiä kattavasti sisältävän aineiston kannalta päätin rajata tutkimusaineiston Sisäisen turvallisuuden ohjelmiin, joita on tähän mennessä ilmestynyt yhteensä kolme. Sisäisen turvallisuuden ohjelma on kuitenkin keskeinen strategia, jonka sisältämiä ongelmakohtia, uhkia, suunnitelmia ja kehittämiskohteita tulisi sisältää myös poliisin omat tulohjausasiakirjat. Sisäisen turvallisuuden ohjelma ohjaa poliisin tulossuunnittelua, toimintaa ja tavoitteita. Koska poliisin toiminnan tulee olla yhteiskunnallisesti vaikuttavaa, on toiminnan ja tavoitteiden oltava linjassa Sisäisen turvallisuuden ohjelman kanssa. Vaikuttavuustavoitteet ohjaavat virastojen ja laitosten toiminnallisten tulostavoitteiden asettamista.

Tutkimuksen tarkoituksena ja ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä on siten selvittää mitä eri laajenevan turvallisuuden turvallisuuskäsityksiä Sisäisen turvallisuuden ohjelmat pitävät sisällään ja kuinka käsitykset ovat muuttuneet vuosien 2004, 2008 ja 2012 aikana. Toisena tutkimuskysymyksenä on selvittää, vastaavatko ohjelmien turvallisuuskäsitykset suomalaisten käsitystä omasta turvallisuudesta ja turvattomuuden tunteesta. Suomalaisten kokemasta turvattomuudesta ja turvallisuushista on tehty muutamia tutkimuksia, joita käyn myöhemmin läpi.

3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1. TURVALLISUUS

Turvallisuus ei ole käsitteenä niin yksiselitteinen kuin ehkä voisi kuvitella. Turvallisuus on laaja-alainen termi ja sen katsotaan nykyään kattavan koko yhteiskunnan rakenteen ja toiminnan, kuten hyvinvoinnin, ympäristön, talouden ja väestön. Turvallisuus liittyy ihmisen kaikkiin elämäntilanteisiin, ja turvallisuuden tunne moniin eri käsityksiin, kokemuksiin ja mielikuviin. Turvattomuuden tunne on hyvin yksilöllinen, mutta usein yhteydessä ikään, sukupuoleen, taloudelliseen asemaan, sosiaaliseen ympäristöön, terveyteen ja lapsuuden kokemuksiin.

Virran (2011, 119) mukaan valtio- ja hallintotieteissä turvallisuuden, turvallisuushallinnon ja turvallisuuden hallinnan tutkimuksen peruskäsitteet ovat valtio, hallinto ja järjestys. Virta näkee yksilön turvallisuuden osana tätä kollektiivista turvallisuutta. Yksilö onkin sekä turvallisuuden toimija että kohde. Monissa strategioissa mainitun turvallisuuden tunteen Virta mainitsee olevan tieteenalaltaan enemmän psykologinen ja filosofinen.

Myös Niemelän (2000, 21) mukaan turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteillä voidaan tarkoittaa sekä objektiivista eli ulkoista tilaa että toisaalta subjektiivista eli koettua tilaa – tai molempien välistä suhdetta. Niemelä korostaa, että turvattomuuden tunne on yksilötasolla aina psykologinen ja se ilmenee erilaisina pelkoina, psykosomaattisina oireina ja huolestuneisuutena. Kaikki ihmiset kokevat joskus pelkoja, mutta se ei aina tarkoita sitä, että he kärsisivät turvattomuutta. Niemelän mukaan pelko sinänsä ei uhkaa ihmisen hyvinvointia vaan se, miten hän pelkooan käsittelee ja miten se häneen vaikuttaa. Objektiivisella turvallisuudella puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi varautumista ja suojautumista rikoksilta tai tulipaloilta.

Perinteinen turvallisuus nähdään valtion suojeluna, hallittavuutena, pyrkimyksenä kontrolliin ja järjestykseen. Toisaalta turvallisuus, tai oikeastaan turvattomuus, nähdään uhkana, joka ei ole hallittavana ja ennustettavana. Tällaisia globaaleja uhkia ovat esimerkiksi terrorismi, pandemia ja järjestäytynyt rikollisuus. Näitä kaikkia vastaan on vaikea taistella ja ne ovat vaikeasti ennustettavia.

Perinteinen turvallisuus voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen. Perinteinen turvallisuus lähtee ajatuksesta, että joku huolehtii turvallisuudesta: valtio ja poliisi suojaavat kansalaisiaan. Ulkoisesta turvallisuudesta huolehtii Puolustusvoimat ja sisäisestä pääasiassa poliisi. Puolustusvoimien hankinnoilla pidetään yllä ulkoista kuvaa uskottavasta puolustusjärjestelmästä, mutta sillä ei välttämättä ole mitään tekemistä yksittäisen kansalaisen jokapäiväisen turvallisuuden tunteen kanssa. Laajemman turvallisuuskäsityksen mukaan turvallisuudesta huolehtii laaja viranomaisverkosto, johon kuuluvat poliisin ja puolustusvoimien lisäksi myös terveydenhuolto, pelastuslaitos, ympäristönsuojelu, sosiaalitoimi tms.

Englannin kielessä sana turvallisuus voidaan erotella tarkoittamaan kahta eri asiaa. Turvallisuus (*security*) johdetaan latinan kielen sanoista *se* (ilman) ja *cura* (huoli, huolenpito, valvonta), joten käsitteen etymologinen perusta on negatiivinen - se kuvaa hoivaamattomuuden (huolettomuuden) tai huolehtimisen puutteen (turvattomuuden) tilaa. Käsitteen alkuperäinen merkitys viittasi turvattomuuteen ja epävarmuuteen, kun nykyään sana turvallisuus merkitsee asioiden hallintaa ja myönteistä vakautta. (Laitinen 2003, 28.) *Safety* puolestaan tarkoittaa olotilaa, jossa subjekti on vaaran ja uhan ulottumattomissa, suojattuna. Suomen kielessä tätä merkityksellistä eroa ei voi päätellä sanasta. Myös Sirpa Virran mukaan (2011, 11) turvallisuuden määritelmä on aina suhteellinen ja sidottu johonkin kontekstiin. Turvallisuus on tieteenalan itsensä kehittämä ja vakiintunut termi. Turvallisuus-sana suomen kielellä sisältää sekä englanninkielisten sanojen *security* ja *safety* konnotaatiot että ranskankielisen *securite* ja saksankielisen *sicherheit* sanan edellisten lisäksi sisältämän "varmuuden" (certainly) (Virta 2011, 11).

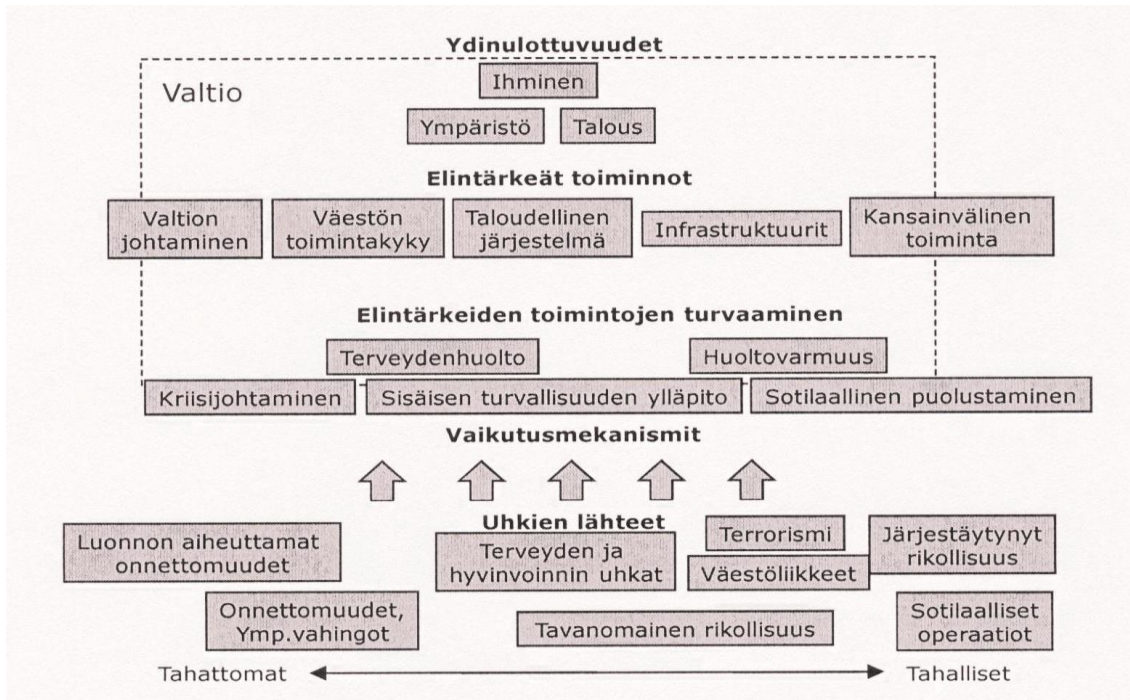
Security- hakusana määritellään kriminologian hakuteoksessa *The SAGE Dictionary of Criminology* seuraavasti:

"Security is the state of being secure, specifically freedom from fear, danger, risk, care, poverty or anxiety. Security also implies certainly. The roots of the term are in the Latin securitas/secures, derived from se (meaning without) cura (fear, anxiety, pains, worry). Safety is closely related to security. Safety also means freedom from danger or risk. However, it has additional connotations which have more to do with physical conditions, e.g. freedom from injury, the safety of the body and of property. In this context certainly refers of order, assurance and predictability." (Virta 2006, 371.)

Lumijärvi & Virta (2011, 167) katsovat, että turvallisuus on kaiken inhimillisen organisoitumisen ja yhteistyön peruste, sillä ihmiskunta on aina tehnyt yhteistyötä, oppinut liittoutumaan ja organisoitumaan elämän säilyttämiseksi. Kaupungit, valtiot, yhteiskunnat sekä laki ja oikeus, poliisi ja armeija, vakuutus ja sosiaaliturva ovat organisoitumisen keinoja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Virta toteaa (Virta 2011, 7), että laajasti ja yleisesti tarkastellen turvallisuushallinto ja -hallinta soveltuvat paitsi valtioiden ulkoisen turvallisuuden ja valtioiden sotilaallisen puolustuksen kuin myös sisäisen turvallisuuden ja lainvalvonnan tutkimuksen konseptiin ja termistöön.

Turvallisuus on sanana levinnyt kaikkialle. Puhutaan potilas-, elintarvike-, liikenne-, ympäristö- ja verkkoturvallisuudesta. Turvallisuuden etuliitteeksi voidaan keksiä lähes mikä tahansa sana. Turvallisuus määritellään usein vastakohtien näkökulmasta: mikä on uhka, riski tai vaara, se lisää turvattomuutta ja puolestaan vähentää turvallisuutta. Turvallisuuden eri tahattomia ja tahallisia uhkia ja niiden erilaisia vaikutusmekanismeja kuvataan oheisen kaavion avulla:

Kuvio 1. Turvallisuuden erilaiset tahattomat ja tahalliset uhkatekijät ja näiden erilaiset vaikutusmekanismit (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia, 8)

Turvallisuuden ydinolottuvuuksia ovat valtio, jonka sisäpuolella ovat ihminen, ympäristö ja talous. Elintärkeinä toimintoina ovat mm. valtion johtaminen, väestön toimintakyky ja infrastruktuurit. Turvallisuuden tahattomia uhkatekijöitä ovat mm. onnettomuudet ja luonnonkatastrofit, tahallisia mm. terrorismi, sodat ja rikollisuus. Vaikutusmekanismeina ovat kriisijohtaminen sekä sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ylläpito, kuten terveydenhuolto ja huoltovarmuus.

Globalisaatio ja keskinäisriippuvuudet lisäävät valtioiden ja yhteiskuntien haavoittuvuutta valtiolliset rajat ylittävillä riskeillä ja uhkilla. Uhat ovat vaikeammin ennustettavissa ja hallittavissa sekä varoitusajaltaan selvästi lyhyempiä kuin perinteiset sotilaalliset uhat. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajan hämärtyessä sotilaallisen ja siviilialojen yhteistyön merkitys lisääntyy etsittäessä keinoja uhkien ennakointiin, torjumiseen ja hallintaan. (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia, 9.)

3.1.1. Laajeneva turvallisuuskäsitys

Toiskallion (2011, 41) mukaan on usein ongelma, että turvallisuuskeskustelussa ei aina tiedetä missä kontekstissa turvallisuudesta puhutaan. Keskustelua voidaan käydä hallinnollisessa, teknisessä, poliittisessa, filosofisessa tai uskonnollisessa mielessä. Myös Virta (2011, 11) toteaa, että turvallisuudesta puhutaan ja sitä tutkitaan monilla eri kielillä riippuen jo tieteenalasta. Virran mukaan turvallisuus on kuin metaviitekehys, joka sisältää perinteisen valtiollisen turvallisuuskäsityksen lisäksi myös kulttuurisen, sosiaalisen, ekologisen ja teknologisen turvallisuuskäsityksen.

Turvallisuuden käsite, sen genealogia ja turvallisuuden ontologia ovat tutkimuskohteita itsessään. Turvallisuusterminologia ja sanasto puolestaan ovat muodostuneet aikojen kuluessa kielen, käytäntöjen, politiikkojen, teknologioiden, markkinoiden, hallinnon, tutkimuksen ja eri elämänalueiden kehityksessä. (Virta 2011, 11.)

Perinteisen turvallisuuskäsitteen valtiokeskeisyys ja yksittäisen valtion resurssit eivät ole enää riittäviä. Turvallisuuden takaamisessa korostuu hallitustenvälisten elinten, kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen, eri hallinnonalojen yhteistyö sekä elinkeinoelämän ja tutkimuksen merkitys. Verkottuneessa yhteiskunnassa uhkat leviävät helpommin, mutta samalla verkottuminen voi edesauttaa niiden torjuntaa.

Toisaalta on vältettävä liian laajan turvallisuuskäsitteen omaksumista ja kaikkien inhimillisen elämän ilmiöiden "turvallistamista". (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia, 9.)

Turvallisuuden ala on laajentunut 1990-luvulla sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti (esim. Rotschild 1995, 55). Perinteisen valtiokeskeisen turvallisuuskäsityksen ympärille on tullut muita toimijoita. Rotschild (1995) jakaa turvallisuuskäsitteen laajentumisen neljään osaan. Ensinnä turvallisuus on laajentunut valtioiden turvallisuudesta yksilön ja yhteisöjen turvallisuuteen. Toiseksi se on laajentunut valtioista ylikansalliseen globaaliin ympäristöön, jota voi kutsua jopa biosfääriksi. Kolmanneksi turvallisuus on laajentunut horisontaalisesti sotilaallisesta turvallisuudesta poliittiseen, taloudelliseen, inhimilliseen ja ympäristön turvallisuuteen. Neljänneksi poliittinen vastuu turvallisuudesta on sekin laajentunut yksittäisiltä valtioilta moneen eri suuntaan. Vastuu on laajentunut ylöspäin kansainvälisiin instituutioihin, alaspäin paikallishallinnolle ja sivusuunnassa erilaisille järjestöille, organisaatioille, yleiseen mielipiteeseen ja lehdistölle.

Myös Eskolan mukaan (2008, 1) turvallisuus on muodostunut trendiksi, jossa turvallisuuden sektorille tuodaan jatkuvasti uusia asioita. Kysymystä keneltä ja miltä turvataan, tarkastellaan Eskolan mukaan nykyään sotilaallista turvallisuutta laajemmasta näkökulmasta, kattaen taloudellisen, poliittisen, ympäristöllisen ja sosiaalisen turvallisuuden. Perinteisesti turvallisuuden tutkimus on nostanut valtion ja siihen kohdistuvat sotilaalliset uhat keskeisimmäksi kohteeksi.

Vaikka suurin osa esimerkiksi strategian tutkimuksesta kuuluu yhä tämän perinteisen tutkimuksen piiriin, on viimeaikoina tutkimukseen kuitenkin juurtunut myös laaja-alaisempi lähestymistapa turvallisuuteen. Huomio ei ole enää vain valtiossa - turvallisuudesta voidaan puhua niin maailmanlaajuisella, alueellisella, valtiollisella, ryhmä- kuin yksilötasollakin. (Eskola 2008,1.)

Barry Buzanin (1991, 19-20) teorian mukaan turvallisuus koostuu eri osa-alueista. Näitä ovat mm. poliittinen, taloudellinen, ympäristöllinen ja sotilaallinen turvallisuus. Buzanin mukaan turvallisuuden osa-alueita ei voi erottaa toisistaan vaan ne täydentävät toinen toisiaan. Tällainen ns. laaja turvallisuuskäsite on nykyään laajasti hyväksytty kansainvälisen turvallisuuden määritelmäksi ja valtioiden harjoittaman

turvallisuuspolitiikan lähtökohdiksi. Buzan (1991, 27-29) jakaa turvallisuuden tasoihin (Security Levels) ja sektoreihin (Security Sectors), joilla määritellään kenen turvallisuudesta ja millaisesta turvallisuudesta on kysymys. Tasot ovat yksilöllinen, alueellinen, rakenteellinen ja kansallinen turvallisuustaso. Sektorit ovat poliittinen, sotilaallinen, sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristön turvallisuussektori. Buzanin mukaan turvallisuutta voidaan tutkia monista erilaisista näkökulmista. Siten voidaan määrittellä erilaisia ongelmia ja mahdollisuuksia kun ratkotaan konkreettisia poliittisia turvallisuusongelmia.

Kalevi Mäkisen on väitöskirjassaan (2005) jaotellut turvallisuuden viiteen eri tasoon, jotka ovat globaali, kansainvälinen, valtiollinen, organisaatiotasoinen ja yksilöllinen turvallisuus. Mäkisen mukaan kussakin kategoriassa toimii eri tekijöitä, jotka kaikki pyrkivät vaikuttamaan alimmalla tasolla olevaan yksilöön joko suoraan tai muiden tasojen avulla.

Puolustusministeriön tutkimusassistentti Anu Sallinen on määritellyt laajan turvallisuuskäsitteen Pohjoismaisessa viitekehyksessä seuraavasti:

Laajan turvallisuuskäsitteen mukaan turvallisuuteen kuuluvat poliittisten ja sotilaallisten kysymysten ohella ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen sekä taloudellinen vapaus, sosiaalinen vastuu ja keskinäinen solidaarisuus ympäristön suojelemiseksi. Sotilaallisten uhkien lisäksi on siten huomioitava sisäisen turvallisuuden kysymykset (esim. terrorismi ja järjestäytynyt rikollisuus) ja taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset, yhteisölliset ja ympäristöön liittyvät tekijät rakennettaessa turvallisuuspolitiikkaa. Tämä kokonaisuus muodostaa laajan turvallisuuskäsitteen ja siitä on tullut viime vuosien aikana useimpien Euroopan maiden turvallisuuspolitiikan perusta. (Sallinen 2005, 11.)

Tuula Kekki (2014, 16-23) on määritellyt viisi eri turvallisuuskäsitettä. *Kokonaisturvallisuus, comprehensive security*, on tavoitetila, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhat ovat hallittavissa. Kokonaisturvallisuuden näkökulmana on laaja turvallisuuskäsitys ja se nojaa Suomessa puolustus- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon ja Valtioneuvoston periaatepäätökseen kokonaisturvallisuudesta. *Sisäinen turvallisuus* on puolestaan yhteiskunnan olotila, jossa väestö voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman

pelkoa. Sisäinen turvallisuus käsittää syrjäytymisen, rikollisuuden ja onnettomuuksien ehkäisyn ja torjunnan. Sisäisen turvallisuuden ohjelma on laadittu ohjaamaan ja määrittelemään eri hallinnon alojen vastuita sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä. *Kansalaisturvallisuus, citizen safety*, on käsite, jota käytetään erityisesti maanpuolustus-, ympäristö- ja rikostorjuntateemojen yhteydessä kun puhutaan kansalaisten oikeudesta elää puhtaassa, oikeudenmukaisessa ja hyvinvoivassa yhteiskunnassa. Yhteiskunnan turvallisuus, *societal security*, pohjautuu laajaan turvallisuuskäsitykseen ja yhteiskunnan varautumiseen erilaisia uhkia vastaan. Se käsittää yhteiskunnan kyvyn ylläpitää elintärkeitä toimintoja, varmistaa perustarpeet erilaisissa kriiseissä ja häiriötilanteissa sekä huolehtia kansalaisten terveydestä. Tarvittavat toimenpiteet kattavat ennakoivan, sopeuttavan ja korjaavan toiminnan ennen, jälkeen ja poikkeustilan aikana. Kekin viides turvallisuuskäsite on *inhimillinen turvallisuus, human security*, josta jäljempänä.

Myös Buzan ym. (1998, 20-23) jakavat turvallisuuden luonteenmukaisesti viiteen eri kategoriaan: sotilaalliseen, poliittiseen, taloudelliseen, ympäristölliseen ja sosiaaliseen. Sotilaallisessa turvallisuudessa kohteena on yleensä valtio tai muu poliittinen kokonaisuus. Aseellinen varustelu on kuitenkin enää vain osa nykyaikaisen demokratian sotilaallisista tehtävistä. Huomattavaan osaan ovat nousseet humanitaarinen avustaminen ja rauhanturvaaminen. Aseellista varustelua ei siksi nähdä pelkästään varautumisena valtioihin kohdistuviin uhkiin. Poliittisella sektorilla turvallisuuden kohteena nähdään valtion perusperiaatteet, kuten suvereniteetti ja ideologia. Suvereniteetti voi olla uhattuna, jos hallituksen tunnustamista, laillisuutta tai hallintaa loukataan. Kansainväliset järjestelmät ja elimet, kuten EU, ja niiden suvereniteetti, voivat olla uhattuina tilanteissa, joissa niiden sääntöjä, normeja tai instituutioita horjutetaan. Taloudellisen turvallisuuden sektori kytkeytyy yritysten ja valtioiden taloudelliseen olemassaoloon ja selviytymiseen. Taloudellinen turvattomuus (esim. kansallinen konkurssi tai kyvyttömyys tarjota kansalaisille perustarpeita) ilmenee usein muiden turvallisuusongelmien, kuten sotien, yhteydessä. Sosiaalinen turvallisuuden sektori liittyy puolestaan uskontojen, kansallisuuksien, rotujen, kulttuurien ja kielten asemaan, identiteettiin ja niiden turvaamiseen, ja ympäristöllinen turvallisuuden sektori nimensä mukaisesti eläin- ja kasvilajien, elinympäristöjen, ilmaston ja koko maailmankaikkeuden olemassaoloon.

Yhteinen tai yhtenäinen käsitteistö helpottaa monitieteisen tutkimuksen toteuttamista, mutta mikäli se ei ole mahdollinen, tarvitaan käsitekarttoja ja "sopimuksia" siitä, mistä turvallisuudesta milläkin tieteenalalla on kyse; mistä ovat sen keskeiset määrittäjät ja elementit. Käsitekarttoja on tehty jonkin verran (esim. ns. laajenevan turvallisuuskäsityksen kehikko, Niemelä 2000). (Virta 2011, 4.)

Virran mukaan (2011, 4) mukaan kartat, sopimukset ja määritelmät eivät kuitenkaan ole tarkasti määriteltyjä ja lopullisia, vaan uusien tutkijoiden uusien turvallisuustulkintojen ja empiiristen tutkimusten myötä syntyy uusia.

3.1.2. Inhimillinen turvallisuus

Osana YK:n kehitysohjelmaa (*The United Nations Human Development Program*) laadittiin vuonna 1994 raportti *Human Development Report*, joka aiheutti muutoksia turvallisuuskäsityksiin (mm. Rotschild 1995, 56). Alettiin puhua "inhimillisestä turvallisuudesta ydinaseturvallisuuden sijaan", "inhimillisen turvallisuuden perimmäisestä käsitteestä", "turvallisuushkien määrittelemisestä kroonisten uhkien, kuten nälänhädän, tautien ja sorron mukaan" sekä "äkillisiin ja haitallisiin häiriöihin varautumisesta". Raportissa turvallisuuteen sisällytettiin sotilaallisen turvallisuuden lisäksi kansalaisten sosiaalinen ja taloudellinen turvallisuus. Turvallisuudesta tehtiin ylikansallinen ja kaiken kattava ilmiö, johon tulisi pyrkiä laaja-alaisella ja tehokkaalla kansainvälisellä yhteistyöllä. Inhimillisen hyvinvoinnin lähestymistavassa painotettiin köyhyyden, ihmisoikeuksien, terveyden, koulutuksen ja poliittisen vapauden suhdetta.

Tämä inhimillisen turvallisuuden idea yhdistyi YK:n pääsihteerinä 1992-1996 toimineen Boutros Boutros-Ghalin esittämän uuden turvallisuuden, "new security" kanssa (ks. esim. Battersby & Siracusa 2009, 3). Uuden turvallisuuden käsite oli osa Boutros-Ghalin vuonna 1992 laatimaa raporttia Rauhan Agenda (*An Agenda for Peace*). Raportissa hän teki suosituksia YK:n toiminnan tehostamiseksi rauhanedistämässä ja siitä saivat alkunsa mm. rauhanturvaamisen uusi muoto, rauhaanpakottaminen sekä konfliktien jälkeinen rauhanrakentaminen. Raportin mukaan pelkkä sotien tai sotilaallisten konfliktien päättäminen ei vielä takaa rauhaa ja turvallisuutta. Sen lisäksi tarvitaan keinoja taloudellisen, sosiaalisen, humanitaarisen ja ekologisen vakauden turvaamiseksi. Myös seuraava YK:n pääsihteeri Kofi Annan

vakuutti vuonna 2005, että "human security" ei ole enää pitkään aikaan ollut pelkästään sotilaallinen termi (ks. Den Boer & de Wilde 2008, 10). Kofi Annanin mukaan käsite käsittää myös taloudellisen kehittymisen, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, ympäristön suojelemisen, demokratian, aseistariisunnan sekä ihmisoikeuksien ja lakien kunnioituksen.

Gasper (2010, 23) toteaa, että turvallisuuden toimijoiden ja tehtävien määrittely on oltava laaja-alaista, jotta inhimillisen turvallisuuden diskurssi ymmärretään. Relevantteja toimijoita on paljon muitakin kuin valtiot ja kansainväliset yhteisöt. Se mitä ennen puhuttiin vain YK:ssa, käsitetään nykyään paljon laajemmin. Kuten inhimillisen turvallisuuden sisäkäsite, ihmisoikeudet, se on muodostunut vakiintuneeksi termiksi, joka esittää tärkeää roolia huomion suuntaamisessa ja kannustimena, ongelmien tunnistamisessa, määrittelyssä ja arvioinnissa.

Virran (2009) mukaan inhimillinen turvallisuus -käsite liittyy usein kansainvälisiin ohjelmiin, siviilikriisinhallintaan ja rauhantutkimukseen. Toisaalta myös kansallinen turvallisuus, *national security*, on muuttanut merkitystään 2000-luvulla laajentuen käsittämään perinteisen turvallisuuden lisäksi monia muita uhkia, kuten pandemiat, ilmastonmuutoksen ja terrorismin.

YK:n mukaan ihmisen turvallisuusuhat tulevat monista eri suunnista. Uhkia ovat taloudellinen epävarmuus, epätasa-arvo, sairaudet, ruoan saatavuus, fyysinen turvallisuus (sodat, väkivalta tms.) sekä ympäristö- ja luonnonkatastrofit (YK 2014, 21).

YK:n raportti määrittelee inhimillisen turvallisuuden seuraavasti: "*It means safety from the constant threats of hunger, disease, crime and repression. It also means protection from sudden and hurtful disruptions in the patterns of our daily lives—whether in our homes, in our jobs, in our communities or in our environment.*" (YK 2014, 18)

Tuula Kekki (2014, 4) kuvaa *Inhimillisen turvallisuuden, human security*, ihmisoikeuksien, demokratian ja ympäristöasioiden turvallisuutena. Inhimillinen turvallisuus kattaa useita osa-alueita, kuten talouteen, toimeentuloon, ruokaan ja terveyteen liittyvän turvallisuuden, samoin kuin ympäristön turvallisuuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden.

Kekin mukaan (2014, 4) turvallisuudella on paitsi yksilöllisiä, myös kulttuurisia ja rakenteellisia ulottuvuuksia. Useimmat turvallisuusuhat, kuten esimerkiksi onnettomuudet tai rikokset, koskevat pelkästään yksilöitä. Ne harvemmin merkitsevät laajempaa turvallisuusuhkaa yhteiskunnassa tai yhteisössä. Sen sijaan turvattomuutta ehkäisevät tekijät ovat usein rakenteellisia. Sekä kotimaisissa että ulkomaisissa turvallisuusohjelmissa todetaan, että koulutus ja onnistunut sosiaalipolitiikka ehkäisevät syrjäytymistä ja turvattomuutta. Esimerkiksi toimeentulo-ongelmat, epätasa-arvoisuus, ylisukupolvinen huono-osaisuus ja koulutuksen puute vähentävät henkilökohtaista turvallisuutta ja voivat aiheuttaa ei-toivottua käyttäytymistä, joka voi aiheuttaa yhteisössä turvattomuutta.

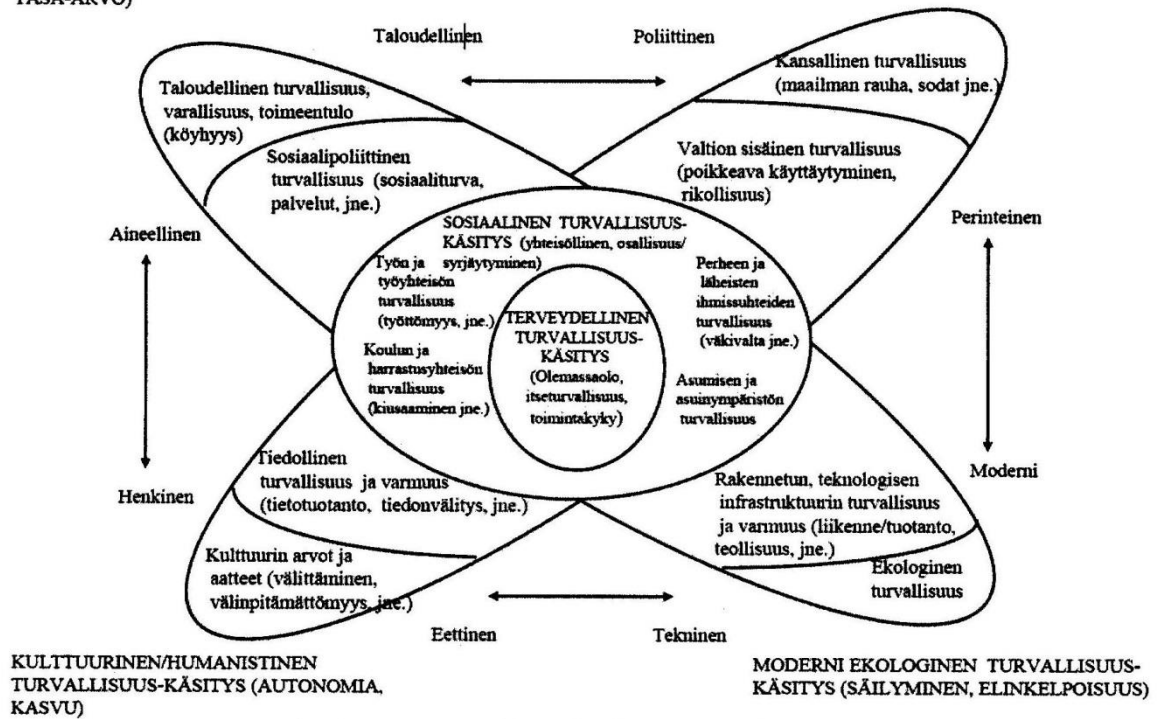
3.2. LAAJENEVAN TURVALLISUUSKÄSITYKSEN TARKASTELUMALLI

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii Pauli Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelumalli. Tarkastelumallin taustalla on empiirinen tutkimus turvallisuuden vajeiden ulottuvuuksista. Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelumalli on viitekehys, jonka avulla inhimillisen turvallisuuden ja turvallisuuden vajeiden eli turvattomuuden tarkastelua voidaan analysoida.

Laajenevan turvallisuuskäsityksen malli on esitetty piirroksella (kuvio 2), jonka keskiössä on terveydellinen turvallisuuskäsitys, joka pitää sisällään ihmisen olemassaolon, itseturvallisuuden ja toimintakyvyn. Sitä ympäröi sosiaalinen turvallisuuskäsitys, johon kuuluvat perheen ja ihmissuhteiden turvallisuus, asuinympäristön, työn ja työyhteisön sekä harrastusyhteisön turvallisuus. Neljä ulompaa turvallisuuskäsitystä ovat perinteinen valtiollinen, sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen, kulttuurinen/humanistinen sekä moderni ekologinen turvallisuuskäsitys.

SOSIAALI- JA HYVINVOINTIVALTIOLLINEN
TURVALLISUUS-KÄSITYS (SELVITYTYMINEN,
TASA-ARVO)

PERINTEINEN VALTIOLLINEN TURVALLISUUS-
KÄSITYS (KOSKEMATTOMUUS, VAPAAUS)

Laajenevan turvallisuuskäsityksen malli

(Niemelä & Lahikainen 2000, 27)

Kuvio 2. Laajenevan turvallisuuskäsityksen malli (Niemelä 2000, 27)

3.2.1. Perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys

Perinteinen kapea turvallisuuskäsitys on jaettu mallissa kahteen osaan. Toisaalta kyseessä on kansallinen turvallisuus, jota voisi myös ulkoturvallisuudeksi tässä yhteydessä kutsua. Ulkoturvallisuuden uhkia ovat sodat ja maailman rauhan järkkäminen. Toisaalta puhutaan valtion sisäisestä turvallisuudesta, jonka uhkia ovat rikollisuus ja poikkeava käyttäytyminen.

Kansalaisten kannalta perinteisessä turvallisuudessa on viime kädessä kyse siitä, ettei heidän fyysinen turvallisuutensa ja terveytensä ole uhattuna (Niemelä 2000, 26). Perinteisessä, lähinnä kansalliseksi tai valtiolliseksi luonnehdittavassa kapeassa turvallisuuskäsityksessä on ensinnäkin kyse valtion tehtävästä suojella kansakuntaa viholliselta. Nykyäänkin turvallisuuskäsitys rajataan usein vain ns. turvallisuuspolitiikkaan, jota valtiot harjoittavat. Sen keskeiset ilmentymät ovat kansalliset puolustusvoimat, puolustusliitot ja Yhdistyneet kansakunnat (YK). Tämä

turvallisuus on ulko- ja puolustuspoliittista turvallisuutta. Sen tarkoituksena on turvata kansallinen vapaus ja itsenäisyys. (Niemelä 2000, 25.)

Suomalaiset pitävät 2000-luvulla varmasti jo itsestään selvyytenä sitä, että maattamme ei uhkaa mikään vieras valtio ja saamme elää turvallisesti mielin ilman pelkoa sodasta. Puolustusvoimat ja Suomen neutraali puolustuspolitiikka lisäävät turvallisuuden tunnetta entisestään. Tilanne on ollut täysin erilainen Suomessa vielä muutamia vuosikymmeniä sitten sotien jälkeen. Suomen itsenäisyys ei ollut tuolloin itsestäänselvyys. Tuoreet kokemukset sodasta ja maailman epävarma poliittinen tilanne pitivät turvattomuuden tunnetta yllä. Nykyään tosin Euroopassa turvallisuustilanne on jälleen heikentynyt. Venäjän toimet Ukrainassa, terroristi-iskut Ranskassa sekä Afrikasta, Syyriasta ja muualta Lähi-idästä vuonna 2015 eskaloitunut pakolaisaalto Eurooppaan on koettu uhkana myös Suomen turvallisuudelle.

Ulkoturvallisuuden lisäksi perinteiseen turvallisuuskäsitykseen kuuluu myös sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen ja oikeuksien suojaaminen. Kansalaisia suojataan rikollisuutta, järjestyshäiriöitä ja väkivaltaa vastaan. Tehtävää hoitaa pääasiassa poliisi. Oikeuksia suojataan oikeuslaitoksella, joka pitää sisällään mm. riippumattomat tuomioistuimet, syyttäjän, rikosseuraamuslaitoksen ja ulosoton. Oikeuslaitoksen tehtävänä on toteuttaa voimassa olevaa oikeutta ja lakia.

Niemelän (2000, 26) mukaan turvallinen kansakunta on sellainen, jossa sodan uhka tai vaara on vähäinen. Vastaavasti turvallinen yhteiskunta on sellainen, jossa kansalaisten vapaus- ja turvallisuus oikeudet voivat toteutua.

3.2.2. Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys

Niemelän (2000) mukaan sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuskäsityksen perusteena on vapaa oikeus omistaa ja harjoittaa elinkeinoa. Omistuksen vapaus on ollut keskeinen oikeus myös valtioiden synnyssä. Keskeistä turvallisuuskäsitykselle ovat myös tasa-arvoisuus ja sosiaalinen turvallisuus, jolloin toimeentuloerot olisivat mahdollisimman pienet. Tämä on myös pohjoismaiselle sosiaali- ja hyvinvointivaltiolle kuten Suomelle tyypillistä.

Omistusoikeus on Suomessa, kuten muissakin sivistysvaltioissa yksi ihmisen perusoikeuksista. Euroopassa sosiaalisen turvallisuuden käsite on laajentunut

kokonaisuudeksi, johon kuuluu turvallisuuden tunne työstä, tuloista, työkyvystä sekä myös sosiaalituesta.

Niemelän (2000, 29) mukaan Suomessa sosiaalinen turvallisuus on nähty koko yhteiskuntapolitiikan tavoitteeksi. Samalla on korostettu aineellisen ja sosiaalisen turvallisuuden ohella myös henkistä turvallisuutta. Pohjoismainen hyvinvointivaltio on rakennettu sosiaalisen turvallisuuden arvon perustalle.

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys pitää sisällään sosiaalisen turvallisuuden tunteen, joten käsitys on hyvin lähellä jäljempänä mainittua sosiaalista ja yhteisöllistä turvallisuuskäsitystä. Hyvinvointivaltiollinen käsitys perustuu tasa-arvoon, jossa heikompiosaisia tuetaan niin, etteivät tuloerot ja yhteiskuntaluokkien erot kasvaisi liian suuriksi.

3.2.3. Kulttuurinen-humanistinen turvallisuuskäsitys

Niemelän (2000, 29) mukaan kulttuuris-humanistinen turvallisuuskäsitys tarkoittaa ensisijassa erilaisuuden sallivaa kulttuuria, jossa otetaan toinen ihminen huomioon ja huolehditaan muista ihmisistä.

Kaikenlainen kiihkomielisyys, manipulaatio, aivopesu tai muut sellaiset ovat humanistiselle kulttuurille vieraita. Ne aiheuttavat turvattomuutta ja henkistä hätää. Välinpitämättömyys taas perustuu itsekeskeisyyteen ja itsekkyyteen. Se ja kovat arvot aiheuttavat turvattomuutta. (Niemelä, 29.)

Käsitys pitää sisällään ihmisarvon kunnioittamisen ja inhimillisen uskomus- ja arvomaailman. Se mahdollistaa itsensä toteuttamisen ja henkisen kasvun. Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuus sekä uskonnon ja omantunnon vapaus turvaavat kansalaisille nämä oikeudet.

Niemelän (2000, 29) mukaan kulttuurinen ja humanistinen turvallisuuskäsitys koskee inhimillistä elämän- ja maailmankatsomusta, jäsentynyttä uskomus- ja arvomaailmaa sekä psykologisesti henkistä turvallisuutta, minän vahvuutta ja identiteetin muodostusta. Turvallisuus on kulttuurista siksi, että kyse on ihmisarvosta ja ihmisen kunnioittamisesta. Tähän liittyy myös moraalit ja eettiset koodit. Kulttuurinen

turvallisuusajattelu sisältää keskeisinä ihmisarvoon kuuluvina perusoikeuksina koulutuksen ja osallistumisen itsensä kehittämiseen eri tavoin.

Toisaalta kulttuuris-humanistinen turvallisuuskäsitys pitää sisällään sivistysvaltion tarjoaman oikeuden tietoon ja puolueettomaan tiedonvälitykseen. Ihmisillä on oikeus saada tietoa ympäristöstään ja maailmasta koulutuksen ja median välityksellä.

3.2.4. Moderni, ekologinen turvallisuuskäsitys

Ekologinen turvallisuuskäsitys koskee teollistumisen ja teknistymisen aiheuttamia onnettomuuksia tai riskejä turvallisuudelle. Huolia ovat esimerkiksi ydinvoimaloiden tai myrkkujen aiheuttamat luonnonkatastrofit, liikenteen riskit, ympäristön saastuminen ja maapallon väestömäärän valtava lisääntyminen.

Niemelä (2000, 31) toteaa, että turvattomuuden ja turvallisuuden ydinkysymyksiä ovat huoli elinympäristöstä; maapallon kestävästä, luonnon saastumisesta ja elämän tuhoutumisesta, sillä asettaahan ympäristö viime kädessä elämisen ehdot maapallolla. Ekologinen turvallisuuskäsitys merkitsee samalla globaalista turvallisuusajattelua.

Ekologinen turvallisuuskäsitys on kääntänyt ihmisen ja luonnon välisen kysymyksenasettelun uuteen muotoon. Kun aiemmin on ollut kyse siitä, miten ihminen työllään viljelee maata, jalostaa tavaroita ja hyödyntää ylipäänsä sekä elotonta että elollista luontoa teollisuuden avulla, kysytään nyt, millaisia haittavaikutuksia ihmisen toiminnasta ympäristölle aiheutuu. Kysymys hyödyntämisestä on muuttunut kysymykseksi haitoista. Taistelu "luontoa vastaan" sen voittamiseksi on kääntynyt kysymykseksi luonnon välttämättömyydestä ihmiselle sekä kysymykseksi ihmisen ja luonnon rinnakkaisuudesta. (Niemelä, 31.)

3.2.5. Sosiaalinen, yhteisöllinen turvallisuuskäsitys

Niemelä (2000) puhuu sosiaalisen ja yhteisöllisen turvallisuuskäsityksen yhteydessä myös ihmissuhdeturvallisuudesta. Tällä hän tarkoittaa ihmissuhteisiin ja verkostoihin liittyvää turvallisuutta, joka käsittää yksilön kaiken sosiaalisen lähipiirin, kuten perheen, asuinyhteisön, koulu- ja työyhteisön ja harrastustoiminnan. Näissä yhteisöissä

tapahtuva väkivaltaisuus, syrjintä tai välinpitämättömyys aiheuttaa ihmisessä turvattomuutta.

Eri muotoja voivat olla esimerkiksi perheväkivalta, koulu- tai työpaikkakiusaaminen, seksuaalirikokset ja väkivaltarikokset sekä turvaton asuinympäristö. Suomessa yhteisöllisyys on huomattavasti suppeampaa kuin monissa muissa maissa. Monissa köyhissä maissa perheet ovat isoja ja samassa taloudessa hoidetaan sekä lapset ja vanhukset. Pohjoismaisessa kulttuurissa lapset hoidetaan päiväkodeissa ja vanhukset vanhainkodeissa. Nuorten työttömyys ja vanhusten yksinäisyys lisäävät syrjäytymistä ja samalla turvattomuuden tunnetta.

3.2.6. Terveystieteellinen, eksistenttinen turvallisuuskäsitys

Terveystieteellisessä turvallisuuskäsityksessä on Niemelän (2000, 32) mukaan kysymys taistelusta sairauksia, tauteja ja kuolemaa vastaan. Kyse on myös yhteiskunnan kamppailusta sitä turvattomuutta vastaan, mitä sairaudet aiheuttavat. Yhteiskunnan ohella kamppailussa ovat mukana koko lääketiede ja yksityiset lääkeyhtiöt. Tavoitteena on kipujen ja kärsimysten minimointi ja ennalta ehkäiseminen.

Terveystieteellinen turvallisuuskäsitys pitää sisällään myös ihmisen toimintakyvyn turvaamisen. Sairauksien ja vammaisuuden ohella toimintakyky rajoittuu vanhuuden vuoksi. Toimintakyky onkin yksi keskeinen turvallisuuden lähde, jonka avulla ihminen joko hallitsee omaa elämäänsä tai sitten ei. Niemelän mukaan (2000, 32) terveystieteellinen turvallisuuskysymys on samalla ns. itseturvallisuuskysymys. Elämä ja olemassaolo, sen jatkuvuus ja päättyminen, inhimillinen ja hyvä kuolema sekä kipujen ja kärsimysten sietäminen ovat syvästi perusturvallisuuskysymyksiä.

3.3. TURVALLISUUDEN TUTKIMUS

Lumijärven ja Virran (2011, 173) mukaan turvallisuushallinto, johtaminen ja turvallisuuden hallinnan (security governance) tutkimus sijoittuu pääasiassa perinteisen valtiollisen turvallisuuskäsityksen alueelle, mutta se sisältää myös sosiaalisen turvallisuuskäsityksen, modernin ekologisen turvallisuuskäsityksen (kuten liikenne ja

rakennetun ympäristön turvallisuus) ja kulttuuris-humanistisen turvallisuuskäsityksen teemoja.

Virran (2011, 12) mukaan turvallisuuden tutkimuksessa käsite voidaan laatia tieteenalan tai eri lähestymistapojen, kuten teorian tai metodologian pohjalta. Turvallisuuden eri määritelmiä on useita riippuen tieteenalasta ja näkökulmasta. Turvallisuus voidaan liittää Virran mukaan lähes mihin tahansa etuliitteeseen ja siksi voidaan puhua esimerkiksi liikenneturvallisuudesta, työturvallisuudesta tai elintarviketurvallisuudesta. Turvallisuus voi olla myös arvo tai palvelu, yksityinen tai yleinen ja poliittinen tai taloudellinen. Tämän vuoksi turvallisuus ei ole käsitteenä niin yksinkertainen, että voitaisiin puhua turvallisuustieteestä, vaikkakin laaja-alainen ja monitieteellinen turvallisuuden tutkimusohjelma on tarpeellinen.

Myös Eskola (2008, 1) korostaa, että turvallisuuskeskustelun ainoa aihe ei ole puhua laajan ja kapean turvallisuuskäsityksen eroista, sillä turvallisuudesta voidaan puhua monissa eri tilanteissa ja yhteyksissä. Eskolan mukaan perinteinen, valtion sotilaalliseen turvallisuuteen liittyvä tutkimus saa vastustusta monista suunnista. Turvallisuuden tutkimuksessa onkin päädytty uuteen ajatteluun, jossa pyritään kyseenalaistamaan perinteisiä faktoja ja miettimään uusi tapoja parantaa ja tutkia turvallisuutta.

Eskolan (2008, 1-2) mukaan inhimillinen turvallisuus on uusi lähestymistapa, jossa yksilö on tarkastelun keskipisteessä. Inhimillisessä turvallisuudessa pyritään lisäämään yksilön turvallisuutta vapauden ja toimintamahdollisuuksien avulla.

Turvallisuuden tunnetta ja sen kehitystä voidaan seurata kyselytutkimuksilla. Yksilöiden kokema turvallisuuden tunne on laaja asia, johon vaikuttavat yhtäaikaaisesti monet asiat, esimerkiksi yksilön elämäntilanne ja kokemukset, sosiaaliset suhteet, media ja monen eri viranomaisen toiminta (SM 2014b, 82). Suomalaisten kokeman turvattomuuden tunteen ja huolenaiheen selvittämiseksi on tehty lukuisia tutkimuksia.

Parin vuoden välein on laadittu Poliisibarometri, joka toteutettiin viimeksi vuonna 2014. Poliisibarometri selvittää kansalaisten näkemyksiä poliisin toimintaympäristöstä, poliisitoiminnan laadusta sekä kansalaisten kokemasta turvattomuudesta ja turvallisuusuuskista.

Vajaa viidennes suomalaisista pitää rikollisuutta lähiympäristössään melko vakavana ongelmana. Rikollisuuden ongelmalliseksi kokevien osuus on vähän pienempi kuin vuoden 2012 mittauksessa. Suomalaisia huolestuttaa eniten rattijuoppous, ampuma-aseella tehdyt rikokset sekä huumeiden käyttö ja myynti. Edellä mainitut asiat huolestuttavat erittäin paljon yli puolta suomalaisista. (Poliisibarometri 2014, 2.)

Vajaa puolet suomalaisista kokee turvattomuutta jossain tilanteissa. Turvattomuutta koetaan selvästi eniten pimeän tultua keskustassa ja myöhäiseen kellonaikaan perjantai- ja lauantai-iltaisina paikkakunnan keskustassa. Noin 30 % kansalaisista kokee olonsa turvattomaksi edellä mainituissa tilanteissa. 15 % kokee olonsa turvattomaksi pankkiautomaatilla ja 15 % myöhään perjantai- ja lauantai-iltaisina asuinalueellaan. (Ed., 31.)

Pahoinpitelyt, seksuaalinen ahdistelu, väkivalta ja alaikäisten juopottelu huolestuttavat erittäin paljon kolmannesta vastaajista, asuntomurrot vajaata 30 %. Ilkivalta ja vandalismi, tietoturvaluottisuus internetissä ja autovarkaudet huolestuttavat noin viidennestä ja juopuneet julkisilla paikoilla ja nuorison kerääntyminen keskustoihin ja julkisiin paikkoihin vajaata 10 % suomalaisista.

Yli 60-vuotiaita huolestuttavat useimmat asiat enemmän kuin nuoria. Seksuaalinen ahdistelu ja väkivalta huolestuttavat alle 25-vuotiaita enemmän kuin muita ikäryhmiä. Asiat huolestuttavat enemmän niitä, jotka pitävät poliisin roolia rikostorjunnassa erittäin tärkeänä kuin niitä, jotka eivät näe poliisin roolia tärkeänä. Asiat huolestuttavat yhtä paljon riippumatta siitä oliko vastaaja joutunut rikoksen uhriksi tai kohteeksi, rikoksen silminnäkijäksi tai todistajaksi/asianomistajaksi rikosprosessissa tai ei. (Ed., 42.)

Huumeiden käyttö ja myynti, alaikäisten juopottelu ja rattijuoppous huolestuttavat eläkeläisiä keskimääräistä enemmän ja opiskelijoita keskimääräistä vähemmän. Eläkeläisiä huolestuttaa lisäksi muita enemmän ampuma-aseella tehdyt rikokset, asuntomurrot, autovarkaudet, ilkivalta/vandalismi ja juopuneet julkisilla paikoilla. Opiskelijoita huolestuttaa keskimääräistä enemmän seksuaalinen ahdistelu ja väkivalta.

Tutkimuksen kohderyhmänä oli 15–79-vuotias väestö Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Aineisto kerättiin henkilökohtaisina haastatteluina. Tutkimuksessa haastateltiin 1015 henkilöä.

Pelkotutkimuksen (SM 2012) mukaan ihmiset olivat huolissaan väkivallan uhriksi joutumisesta, liikenneonnettomuudesta ja terveyden menettämisestä. Sisäministeriö teetti vuonna 2012 pelkotutkimuksen osana laajempaa sisäministeriön ja puolustusministeriön yhteistä Suomen mielialaindikaattori-tutkimusta. Yhteiskunnassa huolestuttivat nuorten syrjäytyminen ja yhteiskunnan eriarvoistuminen, ydinvoimalaonnettomuus, tietoverkkojen lamautuminen ja suuronnettomuus merellä. Pelkotutkimus toteutettiin verkkokyselynä 21.5. - 4.6.2012. Kyselyyn vastasi 1 210 henkilöä.

Nuorten syrjäytyminen ja yhteiskunnan eriarvoistuminen nähtiin yhteiskunnallisista ilmiöistä eniten huolestuttavina. Myös kasvava maahanmuutto ja maaseudun autoituminen nähtiin huolestuttavina. Nämä asiat huolestuttivat vastaajia iästä, tuloista ja sukupuolesta riippumatta.

Suomeen kohdistuvista uhista vastaajat pitivät vakavimpina ydinvoimalaonnettomuutta (53 %), tietoverkkojen lamautumista (50 %) ja suuronnettomuutta merellä. Nuoria huolestutti vanhempia enemmän terrorismi. Yli 60-vuotiaita huolestuttivat tietoverkkojen ongelmat ja myrskyt. Hallitsematon maahanmuutto, myrsky ja luonnononnettomuudet sekä joukkotuhoaseet nähtiin uhkina. Yksilötasolla suomalaiset pelkäsivät selvästi eniten väkivallan uhriksi joutumista, terveyden menettämistä ja liikenneonnettomuuksia. Väkivallan uhriksi joutuminen pelotti enemmän naisia ja terveyden menettäminen enemmän miehiä ja yli 60-vuotiaita.

Tutkimuksen vastausten mukaan suomalaiset pelkäävät lisäksi eriarvoistumisen lisääntymistä, työn riittämistä, työssä jaksamista, liikenneonnettomuuksia, yksinäisyyttä ja irrallisuutta.

Pelastusasenteet-tutkimuksessa (SM 2014) vastaajista 50 % piti todennäköisenä liikenneonnettomuutta tai tapaturmaa. Yli 30 % piti todennäköisenä Suomen lähialueilla tapahtuvaa ydinvoimalaonnettomuutta tai suurta ympäristöonnettomuutta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS 2013) tekemässä haastattelututkimuksessa turvallisuushuolia nähtiin myös laajasti. Vastaajia huolestuttivat mm. työllisyystilanne, Euroopan ja Suomen talouden näkymät, hyvinvointipalveluiden saatavuus, kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus, syrjäytyminen, rahoitusmarkkinoiden kriisi, poliisipalveluiden saatavuus,

kansainvälinen terrorismi, joukkotuhoukseiden leviäminen, ilmaston lämpeneminen, Lähi-idän tilanne, kyberrikollisuus ja ulkomaisen omistuksen lisääntyminen Suomessa.

Poliisin lääninjohdot toteuttivat keväällä 2006 Suomen oloissa poikkeuksellisen laajan turvallisuustutkimuksen (Turvallinen Suomi 2006). Kansalaistutkimus toteutettiin postikyselynä ja lomake lähetettiin peräti 114 000 kansalaiselle. Vastauksia saatiin yli 51 000. Kyselyn tarkoituksena oli kerätä tietoa kansalaisilta poliisin strategisen suunnittelun ja tulosohjauksen pohjaksi sekä eri viranomaisten välisen turvallisuusyhteistyön kehittämiseksi.

Kyselyssä tiedusteltiin kansalaisilta muun muassa useita turvallisuuteen ja sen kokemiseen liittyviä asioita. Vastaajilta tiedusteltiin myös sitä, ovatko he joutuneet tiettyjen rikosten uhriksi. Samoin vastaajilta pyydettiin arviota siitä, miten poliisi on heidän mielestään onnistunut tehtäviensä hoitamisessa.

Tulokset osoittivat, että suomalaiset kokivat olonsa turvallisemmaksi omalla asuinalueellaan viikonloppuillain kuin aiemmin. Turvallisuuden tunteen lisääntyminen kosketti koko Suomea, sillä vain Helsingissä omalla asuinalueella koettu turvallisuuden tunne pysyi vuoden 2003 tasolla. Koko maassa 14 % vastaajista koki turvattomuutta kävellessään omalla asuinalueellaan viikonloppuillain. Vuonna 2003 vastaava luku oli 17 %. Suomalaisista 68 prosenttia koki olonsa turvallisiksi kävellessään yksin oman asuinkuntansa keskustassa myöhään perjantai- ja lauantai-illain. Turvallisuuden tunne tässäkin suhteessa oli lisääntynyt hieman vuoteen 2003 verrattuna, sillä tuolloin olonsa koki turvallisiksi 66 prosenttia vastaajista. Tutkimuksen mukaan turvattomuuden kokeminen lisääntyi iän myötä. Naiset kokivat selvästi miehiä enemmän turvattomuutta kävellessään viikonloppuillain niin asuinalueellaan kuin asuinkuntansa keskustassa.

Omaa asuinkuntaa koskevana huolenaiheena terveystalveluiden heikkeneminen huolestutti erittäin tai melko paljon 63 % vastaajista. Sosiaalipalveluiden heikkeneminen huolestutti vastaavasti 45 %, katuväkivalta 40 %, joukkoliikenteen turvallisuus 30 % ja perusopetuksen heikkeneminen 45 % vastaajista.

Yleisten paikkojen turvallisuus ei ollut parantunut. Turvallisuuden tunnetta vähentää selvästi alkoholin juominen julkisella paikalla, vahingonteot ja epäsiisteys

ympäristössä. Turvallisuuden tunnetta lisäisi vastausten mukaan poliisin herkempi puuttuminen mm. ilkivaltaan ja alkoholin juomiseen julkisella paikalla.

Omaa elämää koskevana turvallisuushuolena vastaajat pitivät eniten vakavaa sairastumista, jota 37 % piti melko tai erittäin huolestuttavana uhkana. Omaa elämää koskettavaa työttömyyttä (26 %) ja taloudellisia ongelmia (25 %) pelättiin myös. Selvästi vähiten vastaajia huolestutti perheväkivalta (8 %). Vastaajia huolestutti melko tai erittäin paljon oma tai läheisen päihteiden käyttö 14 %, koulu- tai työpaikkakiusaaminen 17 %, yksinäisyys 14 %, kodin tietoturvaongelmat 16 % ja sähkön jakeluhäiriöt 17 %.

Aiempaa harvempi kansalainen oli joutunut rikoksen uhriksi. Omaisuusrikosten uhriksi joutuneiden määrä oli vähentynyt vuosien 2003 ja 2006 välisenä ajanjaksona 37 prosentista 31 prosenttiin. Väkivaltarikosten uhriksi joutuneiden määrä oli puolestaan vähentynyt 9,5 prosentista 6 prosenttiin viimeisen kolmen vuoden aikana. Väkivallalla uhkailun määrä oli sekin vähentynyt, joskin se oli edelleen melko korkealla tasolla. Joka yhdeksäs vastaaja oli kokenut väkivallalla uhkailua kyseisellä ajanjaksolla.

Yhteiskuntaa koskevia huolenaiheita olivat mm. rikollisuuden lisääntyminen ja ihmisten syrjäytyminen. Vastaajista 60 % piti erittäin tai melko huolestuttavana huumausaineiden käyttöä, 67 % rikollisuuden lisääntymistä, 59 % syrjäytymistä, 73 % liikennekäyttäytymistä, 62 % työttömyyden lisääntymistä, 47 % rajavalvonnan heikkenemistä ja 46 % terrorismia.

Naiset joutuivat useammin kuin miehet väkivallan kohteeksi. Tämä johtuu muun muassa siitä, että naiset joutuivat selvästi miehiä enemmän työpaikalla tapahtuvan väkivallan ja perheväkivallan kohteeksi. Miehet kuitenkin ilmoittivat naisia useammin poliisille väkivaltarikoksista. Tämä johtuu osittain siitä, että miehet joutuvat naisia useammin tuntemattoman tekijän uhriksi. Miehet joutuvat naisia enemmän yleisillä paikoilla tapahtuvien ryöstöjen ja muun fyysisen väkivallan kohteeksi. Yleisillä paikoilla tapahtuva väkivalta tulee helpommin poliisin tietoon. Samanaikaisesti uhrikokemusten vähenemisen kanssa huoli rikoksen kohteeksi joutumisesta on vähentynyt. Rikollisuutta ei myöskään koettu niin vakavana ongelmana kuin vuonna 2003. Samalla huoli katuväkivallasta oli vähentynyt. Kun asuinalueella koettu väkivalta horjuttaa eniten turvallisuuden tunnetta, niin poliisin näkyvää läsnäoloa pitäisi lisätä.

Kaksi vastaajaa kolmesta katsoi, että turvallisuutta parannetaan parhaiten lisäämällä poliisin näkyvyyttä. (Turvallinen Suomi 2006, 48.)

Suomalaisten turvattomuutta koskevaan tutkimukseen osallistui vuonna 1997 lähes 6800 henkilöä (ks. Niemelä 2000 b, 347- 376). Tutkimuksen mukaan yleisesti ottaen suomalaiset pelkäävät ympäristön uhkia, kuten luonnon saastumista (84 %) ja elämän tuhoutumista (73 %). Toisaalta ihmiset pelkäävät esimerkiksi välinpitämättömyyttä toisia kohtaan (74 %), väkivaltarikollisuutta (70 %), työttömyyttä (67 %), uskonnollista kiihkomielisyyttä (50 %), kipua ja kärsimystä (28 %), läheisen kuolemaa (60 %) ja ydinaseita (62 %). Tutkimuksessa suomalaiset oli lisäksi ryhmitelty turvattomuusprofiilin mukaan eli esimerkiksi elämänvaiheen, taloudellisen tilanteen tai uhriksi joutumisen pelon pohjalta. Ryhmiä muodostui yhteensä kahdeksan, joista esimerkkeinä mm. perusturvattomat, perusturvalliset, taloudellisesti turvattomat ja uhriksi joutumista pelkäävät. Eri ryhmät suhtautuvat turvattomuuteen hyvin eri tavalla.

Niemelän mukaan (2000 b, 374) tutkimus osoittaa, että kehitykseen liittyvän perusturvattomuuden ja -turvallisuuden ohella voidaan puhua myös nuoruuden, perheen perustamisen, keski-ikä ja vanhuuden elämänvaiheiden turvattomuusprofiilista. Tässä mielessä tutkimus osoittaa turvattomuuden ja turvallisuuden liittyvän läheisesti ihmisen elämänkaaren eri vaiheisiin. Sen lisäksi on myös eräitä sosioekonomisia ryhmittymisperusteluita.

Laajenevaa turvallisuuskäsitystä ja inhimillistä turvallisuuskäsitystä käsitteleviä tutkimuksia on Suomessakin tehty muutamia. Mielenkiintoinen ja omaa tutkimuskysymystäni vastaava tutkimusongelma löytyy Anne Hiltusen vuonna 2012 tekemästä hallintotieteellisestä Pro gradusta *"Turvallisuus vaaliteemana eduskuntavaaleissa 2011"* (Hiltunen 2012). Hiltunen tutki turvallisuuteen liittyviä vaaliteemoja ja hänen teoreettisena viitekehyksenä toimi samainen Niemelän Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikko. Tutkimuksen tavoitteena oli lisäksi selvittää mainittiinko vaalien turvallisuusteemoja sisäministeriön tulevaisuuskatsauksessa "Turvallinen ja moniarvoinen Suomi" vai olivatko vaalien turvallisuusteemat aivan muuta kuin mitä viranomaiset pitivät tärkeinä ja ajankohtaisina.

Tapio Juntunen teki Pro gradun "*Kamppailu Suomen turvallisuuspolitiikan linjasta ja turvallisuuden merkityksestä 2010-luvulle tultaessa*" (Juntunen, 2009). Juntunen tarkasteli Suomen kylmän sodan jälkeistä turvallisuuspoliittista merkityskamppailua. Tutkimus keskittyi erityisesti siihen, minkälaisiin turvallisuuskäsityksiin eri toimijat - asiantuntijat, poliitikot ja tutkijat - merkityskamppailussa tukeutuvat ja mitä turvallisuuden poliittisesti johdannaisia merkityksiä turvallisuuskäsitysten syvärakenteista on löydettävissä. Juntusen mukaan turvallisuuskäsitykset ovat poliittisesti johdannaisia suhteessa toimijoiden käsityksiin siitä, mitä tavoitteita politiikalle ylipäättään asetetaan. Juntunen pyrki tutkimuksessaan ymmärtämään sitä, miksi tietyt toimijat haluavat luoda tietyssä historiallisessa kontekstissa juuri tietynlaisen turvallisuuskäsityksen, jonka perusteella myös turvallisuuspolitiikkaa tulisi harjoittaa. Tutkimus paneutuu Suomen turvallisuuspolitiikan muutokseen kylmän sodan loppumisen ja Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Tutkimuksen empiirisen osan keskeiset lähtökohdat ovat uuden jälkimodernin turvallisuuskäsityksen ja modernin, valtiokeskeisen puolustusajattelun yhteentörmäyksen synnyttämä jännite. Keskeinen tutkimuskysymys on, minkälaisia turvallisuuskäsityksiä suomalaisessa turvallisuuskeskustelussa on löydettävissä ja mitä mainitut käsitykset kertovat meille niiden käyttäjien maailmankuvasta.

Nina Häyrysen Pro gradu-tutkimus "*Tapaus Kursk*" (Häyrynen 2001) käsitteli turvallisuuskäsityksiä ydinsukellusveneonnettomuutta koskevassa julkisessa keskustelussa Venäjällä. Tutkimuksen kohteena olivat turvallisuuskäsitysten ja ympäristöuhan rakentuminen onnettomuuden jälkeen. Pää tavoitteena oli selvittää, olivatko perinteiset turvallisuuteen liittyvät käsitykset edelleen hallitsevia onnettomuutta koskevassa keskustelussa, vai muuttuiko keskustelu laajemman turvallisuusajattelun suuntaan. Turvallisuus oli ymmärretty Venäjällä aiemmin pitkälti asevarustelun keinoin tavoiteltavaksi sotilaalliseksi turvallisuudeksi. Häyrynen tiivistää tutkimuskysymyksen seuraavasti: Millaisina (ja miten) ydinsukellusonnettomuuteen ja sen aiheuttamaan ympäristöuhkaan liitetyt turvallisuuskäsitykset konstruoituvat venäläisessä julkisessa keskustelussa ja miten tapaus edustaa laajaan turvallisuuteen ja ympäristöturvallisuus-käsitteeseen liittyvää yleistä problematiikkaa?

4. POLIISIN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Poliisin toimintaympäristön analysointi kuuluu olennaisena osana strategiseen ohjaukseen ja tulossuunnitteluun. Toimintaympäristön muutokset vaativat aina niiden merkitysten arviointia ja toimia, joilla muutoksiin voidaan reagoida ja vaikuttaa.

Poliisiammattikorkeakoulu on julkaissut kahden vuoden välein raportin poliisin toimintaympäristöstä. Viimeisin katsaus on vuodelta 2014 (ks. Honkonen & Muttilainen 2014). Katsauksen tarkoituksena on selvittää sellaisia kansainvälisiä ja kansallisia kehityspiirteitä, joilla on merkitystä turvallisuusympäristön kehityksen ja poliisin toiminnan kannalta. Raportissa on käsitelty kattavasti ilmiöitä, joilla on vaikutusta rikollisuuden määrän ja laadun kehitykseen sekä poliisin edellytyksiin torjua rikollisuutta ja pitää yllä yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Katsauksessa tarkastellaan toimintaympäristön nykytilaa ja analysoidaan tulevaa kehitystä sekä poliittisia linjauksia, hallinnollisia rakenteita ja niitä koskevia uudistuksia.

Poliisin työ kuvataan raportissa asiantuntijatyöksi, jossa turvallisuusongelmien ratkaiseminen ja rikosten ennalta ehkäisy edellyttää laajaa yhteistyötä eri viranomaisten, yritysten ja järjestöjen kanssa. Poliisi nähdään tämän yhteistyön rakentajana ja organisoijana, jossa tulee ottaa huomioon paitsi monipuolinen yhteistyö myös oman alan erityistuntemus. Poliisitoiminnan määrärahojen supistaminen ei voi tarkoittaa pelkästään toimintojen sopeuttamista, vaan myös poliisin perustoimintamallien kehittämistä uudelleen. Raportissa todetaan, että toimintaketjuja on lyhennettävä, hierarkioita madallettava, käytäntöjä yksinkertaistettava ja toimivaltaa jaettava laajemmalle. Poliisin nykyajan haasteina mainitaan globaali verkkorikollisuus, teknologinen kehitys, rajat ylittävä rikollisuus, maahanmuutto ja Venäjän huumausainerikollisuus. Poliisin toimintaympäristö tulee yhä enemmän läpinäkyväksi ja kansainvälisemmäksi. Poliisi on enemmän yleisen keskustelun, tarkkailun ja arvostelun kohteena. Kansalaiset ovat yhä tietoisempia omista oikeuksistaan ja poliisin toimivaltuuksista. Poliisin on myös yhä enemmän päästävä niiden yhteisön sisälle, joita se palvelee. Poliisin on osallistuttava kaikkeen turvallisuustyöhön ja oltava osa yhteisöjä, jotta sen toiminta koetaan oikeutetuksi, luotettavaksi ja asianmukaiseksi.

5. POLIISIN STRATEGIATYÖ JA TULOSOHJAUS

Poliisi on valtion viranomaisorganisaation osa, jolle on lainsäädännössä annettu tietyt tehtävät sekä valta suorittaa tehtävänsä tarvittaessa puuttumalla jopa perustuslailla suojattuihin oikeuksiin. Poliisilain 1 §:n mukaan poliisin tehtävänä on mm. oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitäjänä yhteistyössä muiden viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Hallituksen esityksessä yleisen järjestykseen ja turvallisuuden ylläpitämiseen on määritelty kuuluvan kaiken sellaisen poliisitoiminnan, jonka tarkoituksena on luoda ja ylläpitää turvallista elin- ja toimintaympäristöä yhteiskunnan jäsenille, torjua ja estää ennakolta oikeudenloukkauksia ja häiriöitä sekä poistaa tapahtuneet häiriöt ja selvittää tapahtuneet oikeudenloukkaukset. Yleisellä järjestyksellä tarkoitetaan normaalin tilan säilymistä yleisillä paikoilla. Tila tekee mahdolliseksi ihmisten tavanomaisen kanssakäymisen ilman kenenkään häirintää, rikollisia tekoja ja paheksuttavaa käyttäytymistä. Turvallisuuden ylläpitäminen tarkoittaa valtion ja yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavien tekojen estämistä ja toisaalta yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksien suojaamista. Viimeksi mainittuihin kuuluu mm. perus- ja ihmisoikeuksien suojeleminen.

Poliisin strategisiksi tavoitteiksi ja poliisin toiminnan päämääriksi on asetettu turvallisuuden varmistaminen, rikollisuuden torjuminen ennakolta, palvelujen tehokas tuottaminen sekä luottamuksen ylläpitäminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Toimintastrategian avulla syntyy selkeä tahtotila, joka mahdollistaa toiminnan ohjaamisen oikeaan suuntaan. Hyvä toimintastrategia edellyttää jatkuvaa toimintaympäristön analyysia sekä kykyä reagoida muutoksiin. Poliisihallinto ei ole erillinen osa yhteiskuntaa, vaan yksi yhteiskunnan keskeinen tekijä ja toimija. Poliisi tekee työtä saumattomassa yhteistyössä lukemattomien viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Poliisin tulee seurata entistä paremmin aikaansa, jotta se kykenee vastaamaan yhteiskunnan yhä moninaisempiin tarpeisiin.

Poliisin toimintastrategia nojaa sisäministeriön konsernistrategiaan, joka vuonna 2012 tiivistää poliisitoiminnan painopisteet seuraavasti: ennaltaehkäisemme turvallisuusriskejä; rakennamme kilpailukykyistä, suvaitsevaista ja monimuotoista

Suomea; varmistamme palvelujemme saatavuuden ja laadun perusoikeuksia kunnioittaen ja hyvää hallintoa noudattaen; ja varmistamme tulevaisuuden toimintakykymme. (Poliisin tulevaisuus, 65.)

Strategiaan vaikuttavia tekijöitä on useita. Onnistuneen strategian laatimiseksi on välttämätöntä hahmottaa nykyinen ja tuleva toimintaympäristö sekä oman organisaation heikkoudet, vahvuudet, uhat ja mahdollisuudet. Toimintaympäristöanalyysin tuottamiseksi on useita eri tapoja, jotka muodostuvat toimialan mukaan. Yhteistä eri tavoille on tiedonkeruu, analyysi, tavoitteiden ja keinojen määrittäminen sekä seuranta ja arviointi. Lisäksi pitää kyetä priorisoimaan ja jäsentämään organisaation tavoitteita. Yleinen suunnittelu ja strategia heijastavat organisaation lähestymistapaa uudistusten ja innovaatioiden toimeenpanoon. Esimerkiksi laadukas kehittämistoiminto on keskeinen pilari pitkän aikavälin strategiaprosessia määrittäessä. Organisaatio, tässä tapauksessa poliisi, toteuttaa missiotaan ja visiotaan selkeän strategian kautta ottaen huomioon poliittiset linjaukset ja sidosryhmien tarpeet. Hyvä strategia osoittaa organisaatiolle suunnan ja merkityksen ja on siten tavoitteellista sekä tietoista toimintaa muuttuvassa toimintaympäristössä. (Laitinen 2014, 102).

Poliisin toimintastrategia muodostaa kuvan poliisin haasteista nyt ja tulevaisuudessa. Poliisin strategian ensimmäisenä päämääränä on turvallisuuden varmistaminen ja toisena rikollisuuden torjuminen ennakolta. Poliisin visio korostaa yhtenäisyyttä ja turvallisuuden johtajuutta. Strategian onnistunut toimeenpano edellyttää strategian sisäistämistä, sen jalkauttamista organisaation kaikille tasoille, sitoutumista ja työntekijöiden motivoimista. Poliisin on arvioitava kriittisesti omaa toimintaansa ja tarvittaessa muutettava toimintamallejaan ja kohdennettava resursseja uudelleen.

5.1. TULOSOHJAUS

Tulosohjaus on vuorovaikutteinen, sopimusajatteluun perustuva ohjausmalli. Sen toiminnallinen ydin on sopijapuolten kyvyssä löytää oikea tasapaino käytettävissä olevien voimavarojen ja niillä saavutettavien tulosten välillä. Tulosohjauksen perusideana on, että voimavarat ja tavoitteet sekä toiminnan tehokkuus ja laatu ovat mahdollisimman hyvin tasapainossa keskenään ja että toiminnalla saadaan kustannustehokkaasti aikaan halutut vaikutukset. Tulosajattelun lähtökohtana on, että

julkisen toiminnan tuloksia punnitaan ja arvioidaan sekä sen aikaansaamien yhteiskunnallisten hyötyjen että voimavarojen tehokkaan käytön näkökulmasta. Hyvää tulosta ei synny, vaikka saataisiin aikaan haluttuja vaikutuksia, jos voimavaroja tuhlaata tai käytetään tehottomasti. Vastaavasti pelkkä tuotannollinen tehokkuus ei riitä hyvään tulokseen, vaan myös tuotosten laadun ja viraston palvelukyvyyn on oltava kohdallaan. Tulostavoitteiston ja mittariston on siis oltava riittävän monipuolinen ja kattava, jotta se voisi antaa oikean ja riittävän kuvan ministeriöiden ja virastojen toiminnasta ja tuloksista. (Tulosohjauksen käsikirja, 9.)

Sisäasiainministeriön poliisiosaston tehtävänä on varmistaa, että Eduskunnan ja hallituksen vahvistamat poliisitoiminnan painopistealueet ja toimintalinjaukset muuttuvat käytännön poliisitoiminnaksi. Linjaukset otetaan huomioon valtakunnallisten yksiköiden ja poliisilaitosten sekä muiden poliisiyksiköiden toimintaa suunniteltaessa. (Tulosohjauksen käsikirja, 57.) Poliisin tulosohjausketju kulkee eduskunnasta valtioneuvoston ja sisäministeriön kautta Poliisihallitukseen, josta edelleen poliisilaitoksiin ja eri valtakunnallisille yksiköille, joita ovat mm. Keskusrikospoliisi ja Suojelupoliisi. Vuonna 2010 perustettua Poliisihallitusta ennen sisäministeriön poliisiosasto kävi tulosneuvottelut läänien poliisijohdon kanssa. Läänien poliisijohto puolestaan kävi neuvottelut poliisilaitosten kanssa.

Poliisitoiminnan tuloksia arvioitaessa on otettava huomioon kaksi eri näkökulmaa: turvallisuus ja turvallisuuden tunne. Turvallisuuden kehitystä arvioidaan tilastotiedon perusteella. Tilastoitujen rikosten ja häiriöiden määrän perusteella voidaan arvioida, onko turvallisuus lisääntynyt vai vähentynyt. Turvallisuuden tunne kuvaa ihmisten kokemaa turvallisuutta. Tämä voi olla yhdenmukainen tilastollisen kehityksen kanssa. Usein kuitenkin on niin, että ihmisten kokema turvallisuus lisääntyy tai vähentyy riippumatta tilastojen osoittamasta turvallisuuden kehityksestä. Esimerkiksi yksittäiset, laajaa julkisuutta saavat rikostapaukset vähentävät ihmisten kokemaa turvallisuuden tunnetta. Tilastojen osoittamaan turvallisuuden kehitykseen poliisi voi vaikuttaa asettamalla toiminnalle painopisteitä ja tavoitteita. Turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat monet poliisista riippumattomat tekijät. Poliisin toiminnan onnistumista kokonaisuudessaan tulee kuitenkin arvioida seuraamalla sekä turvallisuuden että turvallisuuden tunteen kehitystä. (Tulosohjauksen käsikirja, 57.)

Tulosneuvotteluiden ja -sopimusten mitattavat tavoitteet on muotoiltava mahdollisimman konkreettisiksi ja niiden toteutus on sidottava yksikön voimavaroihin ja aikatauluun. Tavoitteiden asettelussa on otettava huomioon toimintaympäristön luomat mahdollisuudet ja uhkatekijät sekä toiminnan vahvuudet ja heikkoudet. Toiminnalle on tulossopimuksessa asetettava tulostavoitteet, jotka koskevat toiminnan tuottavuutta, taloudellisuutta, suoritteita ja niiden laatua, palvelukykyä, henkisiä voimavaroja ja toiminnan vaikuttavuutta. Tuloslukuja kuvataan eri tunnuslukuja käyttäen.

Tuottavuutta voidaan mitata esimerkiksi valvonta- ja hälytystoimintasektorilla tehtävien määrällä per henkilötyövuosi. Taloudellisuutta mitataan esimerkiksi valvonnan kustannuksilla per htv. Palvelukykyä ja laatua voidaan mitata katuturvallisuus- ja liikenneturvallisuusindeksin arvoilla sekä toimintavalmiusajoilla. Rikostorjunnassa puolestaan tuottavuutta mitataan selvitettyillä rikoksilla per henkilötyövuosi ja palvelukykyä sekä laatua esimerkiksi omaisuusrikosten selvitystasolla tai tutkinta-ajoilla. Taloudellisuutta voidaan arvioida kustannusten ja selvitettyjen rikosten suhteella. Arvioinnissa on kiinnitettävä erityinen huomio toiminnalliseen tehokkuuteen. Toiminnallisella tehokkuudella tarkoitetaan toiminnan taloudellisuutta, tuottavuutta ja kannattavuutta.

Poliisin tulosohjausjärjestelmän taustalla on poikkihallinnollinen Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Ohjelmassa on kuvattu arjen turvallisuuden tilanteita ja haasteita, joiden pohjalta on tehty yhteensä 64 toimenpide-esitystä. Ohjelmassa on tunnuslukuja, joilla seurataan sisäisen turvallisuuden kehitystä.

Poliisilaitokset laativat vuosittain tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen, joiden pohjalta valmistaudutaan syksyn tulosneuvotteluihin. Tulosohjausjärjestelmä perustuu yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden arviointiin. Toiminnallinen tuloksellisuus käsittää tuottavuuden, taloudellisuuden, palvelukyvyn ja laadun sekä varsinaiset tuotokset. Lisäksi arvioidaan mm. työhyvinvointia, osaamisen kehittämistä ja koulutusta.

Poliisitoimen yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioidaan viidellä tunnusluvulla, jotka ovat rikoslakirikosten määrä, katuturvallisuusindeksi, liikenneturvallisuusindeksi, kansalaisten kokema turvallisuuden tunne sekä kansalaisten luottamus poliisiin

toimintaan. Kansalaisten turvallisuuden tunnetta arvioidaan joka toinen vuosi Poliisibarometrin kansalaishaastattelussa, jossa kysytään esim. *Kuinka vakavana pidätte rikollisuutta lähiympäristössä?* Luottamusta poliisin toimintaan mitataan samaisessa barometrissä mm. kysymyksellä *Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan (poliisi mukana)?*

Esimerkiksi vuonna 2012 suoritetussa tutkimuksessa haastateltiin 1018 henkilöä. Otos muodostettiin kiintiöpoiminnalla, jossa kiintiöinä olivat kohderyhmän ikä-, sukupuoli-, alue- ja kunnan kokoluokka. Kokoluokkina olivat: alle 30 000 asukkaan kunta/kaupunki, 30 000-100 000 asukkaan kunta/kaupunki, yli 100 000 asukkaan kaupunki. Haastatteluja tehtiin 80 paikkakunnalla. Tuloksissa otos on painotettu vastaamaan koko maan tasolla kohderyhmän väestön ikä- ja sukupuolijakaumaa ja aluetta sekä asuinkunnan kokoluokkaa. (Poliisibarometri 2012.)

Barometrin haastattelukysymykset ovat selkeitä ja mielestäni kysymykset mittaavat oikeita asioita. Ensimmäisenä kysymyksenä on *Kuinka vakavana ongelmana pidätte rikollisuutta lähiympäristössä?* Vastausvaihtoehtoina on neliportainen asteikko. Noin viidennes suomalaisista pitää rikollisuutta lähiympäristössään vähintäänkin melko vakavana ongelmana. Kansalaisilta kysytään myös mm. huolestuneisuutta rikollisuusilmiöistä, rikoksen kohteeksi tai silminnäkijäksi joutumista, rikosten ilmoittamiskynnystä sekä piilorikollisuutta.

Katuturvallisuusindeksi laskennassa käytetään matemaattista kaavaa, jossa rikosten painokerroin suhteutetaan kunnan asukasmäärään. Indeksillä on ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen ja liikennejuopumusten painotettu lukumäärä suhteessa väestön määrään. Kuten arvata saattaa, katuturvallisuus on korkeinta harvemmin asutuilla pienemmillä paikkakunnilla ja heikointa suurissa kaupungeissa. Pahoinpitelyt, ryöstöt ja vahingonteot keskittyvät sinne, missä ihmiset viettävät vapaa-aikaansa ja missä on paljon anniskeluravintoloita. Poliisi voi omalla toiminnallaan vaikuttaa indeksiin keskittämällä näkyvää valvontaa näihin paikkoihin varsinkin iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Liikennejuopumusten määrä on suoraan suhteessa poliisin valvontaan, joten poliisin aktiivisuus näkyy rattijuopumusilmoituksissa ja samalla katuturvallisuusindeksissä.

6. TUTKIMUSAINEISTON KERUU, TUTKIMUSMENETELMÄ

6.1. LAADULLINEN TUTKIMUS JA SISÄLLÖNANALYYSI

Tutkimuksessani käyttämäni aineisto on kirjallisessa muodossa olevia asiakirjoja, eli Sisäisen turvallisuuden ohjelmat vuosilta 2004 - 2012. Laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Laadullisessa tutkimuksessa on siirrytty 1980-luvun aineiston keruun pohdinnoista aineiston analyysin ongelmiin. Laadullisen tutkimuksen metodiikassa on kiinnitetty yhä enemmän huomiota aineiston analyysiin. Laadullista tutkimusotetta ei enää mielletä niinkään aineiston keruun vaan analyysin kautta (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 70). Silti laadullinen tutkimus on kokonaisuus, jossa aineiston keräämistä ja analyysia ei kokonaan voida erottaa toisistaan.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 97-101) mukaan laadullisen tutkimuksen eri analyysimuotoja ovat mm. aineistolähtöinen analyysi, teoriaohjaava analyysi ja teorialähtöinen analyysi. Aineistolähtöisessä ja teoriaohjaavassa analyysissa aineiston hankinta ei riipu teoriasta ja siitä mitä asiasta jo tiedetään, joten käsitteiden määrittäminen on melko vapaata. Sen sijaan teorialähtöisessä analyysissa ilmiöstä etukäteen tiedossa olevat faktat määrittelevät sen miten aineisto hankitaan ja miten sitä luokitellaan.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 93) mukaan sisällönanalyysia voidaan käyttää lähes kaikissa laadullisissa tutkimuksissa perustyökäluna. Sisällönanalyysia voidaan käyttää yksittäisenä metodina, mutta myös väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää muihin analyysimenetelmiin. Sen avulla voidaan siksi tehdä monenlaista tutkimusta. Tuomi ja Sarajärvi (em.) toteavat, että sisällönanalyysia voidaan periaatteessa käyttää kaikkien kirjoitettujen, kuultujen ja koettujen kohteiden analyysimenetelmänä.

Sisällönanalyysi on Tuomen ja Sarajärven (2009, 91 ja 105-107) mukaan tekstianalyysia, jolla dokumentteja analysoidaan systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumentilla voidaan tarkoittaa mitä tahansa aineistoa: se voi olla esimerkiksi muistiinpano, haastattelu, puhe, keskustelu, kirja tai raportti. Menetelmä sopii myös strukturoimattoman materiaalin analyysiin ja sitä voidaan käyttää muiden menetelmien ohella. Sisällönanalyysin tavoitteena on etsiä merkityksiä tekstistä. Sisällönanalyysista voidaan lisäksi erottaa sisällön erittely, joka on enemmän määrällinen

tutkimusmenetelmä. Sisällönanalyysi kuvailee dokumenttien sisältöä sanallisessa muodossa kun taas sisällönerittely kuvaa dokumentteja määrällisesti, esimerkiksi laskemalla sanan tai ajatuksen.

Sisällönanalyysin tärkeä vaihe on aineiston luokittelu, teemoittelu tai tyypittely, tarkoituksesta riippuen (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 95). Luokittelu voi olla aineiston määrittelyä luokittain ja sen jälkeen laskemista, kuinka monta kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. Teemoittelu taas voi olla luokittelun kaltaista, mutta siinä painottuu teemojen sisältö, eli mitä kustakin teemasta on sanottu. Tyypittelystä aineisto ryhmitellään tietyiksi tyypeiksi.

Eskola & Suoranta (2008) puolestaan toteavat, että analyysi ja tulkinta pitää erottaa toisistaan eri työvaiheina, vaikka ne kulkevatkin tutkimuksessa käsi kädessä. Analyysissa tulkitaan asioita ja tulkinnat puolestaan ohjaavat analyysia. Analyysin eri keinoja ovat mm. teemoittelu, kvantifioiminen ja kvantitatiivinen kuvaaminen.

Tuomi ja Sarajärven (2009, 110) mukaan laadullisen aineiston sisällönanalyysi voi olla joko aineistolähtöinen, teoriaohjaava tai teorialähtöinen. Aineiston analyysista puhuttaessa voidaan käyttää ilmauksia aineistolähtöinen eli induktiivinen ja teorialähtöinen eli deduktiivinen. Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä aineisto järjestetään tiiviiseen ja selkeään muotoon pitämällä aineiston sisältämä informaatio tiukasti mukana. Analyysillä selkeytetään aineisto, jotta voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä.

Tuomi & Sarajärvi (2009, 115-116) kuvaavat aineistolähtöistä sisällönanalyysia prosessiksi, jossa yhdistetään käsitteitä ja näin saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa empiirisestä aineistosta päästään käsitteellisempään näkemykseen ilmiöstä. Teoriaa ja johtopäätöksiä verrataan alkuperäisaineistoon uutta teoriaa muodostettaessa. Aineistolähtöisen ja teorialähtöisen sisällönanalyysin erona on se, että aineistolähtöisessä teoreettiset käsitteet luodaan aineistosta, kun taas teorialähtöisessä ne tuodaan esiin valmiina, ilmiöstä jo tietäen.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 94) kuvaavat analyysin vaiheita seuraavasti: Ensin tehdään päätös siitä, mikä tässä aineistossa kiinnostaa. Seuraavaksi käydään läpi aineisto ja merkitään asiat, jotka ovat tutkimuksen kannalta kiinnostavia. Kolmannessa vaiheessa

kerätään merkityt asiat yhteen ja rajataan muu aineisto tutkimuksen ulkopuolelle. Sitten luokitellaan, teemoitetaan tai tyypitellään aineisto ja kirjoitetaan yhteenveto.

Eskola ja Suoranta (2008, 119 ja 164) toteavat, että kvantifioiminen tarkoittaa alkeellisimmillaan aineiston määrällistä käsittelyä, jossa voidaan laskea muun muassa tutkitun ilmiön frekvenssejä tai luokitella aineistoa eri tekijöiden mukaan eri luokkiin. Luokittelua pidetään yksinkertaisimpana aineiston järjestämisen muotona, ja se voidaan esittää taulukkona. Kvantifioimalla pääsee usein hyvin liikkeelle ja saa tuntumaa aineistoon.

Eskola & Suoranta (2008, 185) pitävät myös sisällön erittelyä menetelmänä, joka kuvaa kvantitatiivisesti tekstin tai tutkimuskohteen sisältöä. Heidän mukaan menetelmä sopii tutkimukseen, jossa tutkitaan mistä aineistossa kerrotaan ja miten. Erittelyssä luokitteluyksiköksi voidaan valita sana tai kokonaisen lause tai ajatus.

Myös Tuomi & Sarajärvi (2009, 93) pitävät sisällön erittelyä mahdollisena, kun tutkitaan erilaisten teemojen esiintymistä aineistossa ja kun aineistoon tutustuminen on aloitettu siinä esiintyvien teemojen havainnoimisella. Teemoittelu edellyttää myös, että tutkija hahmottaa teorian ja kokemuksen välisen suhteen.

Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan teemoittelu voidaan jatkaa tyypittelemällä ja ryhmittämällä aineistoa. Ryhmittelyssä etsitään samankaltaisuuksia ja tyypittelyssä kuvataan aineistoa monipuolisesti, mutta taloudellisesti. Teemoittelu tarkoittaa ennen kaikkea aineiston laadullista pilkkomista osiin aihepiirin mukaan.

Kyngäs ja Vanhanen (1999) mainitsevat, että aineiston luokittelu ja analyysi voivat valmistua kahdella eri tavalla: aineistosta voidaan poimia vain ne asiat, jotka sopivat sisällöllisesti analyysirungon mukaisiin kategorioihin tai myös luokituksen ulkopuolelle jääviä asioita, joista muodostetaan omia luokkia.

6.1.1. Teorialähtöinen sisällönanalyysi

Tuomi & Sarajärvi (2009, 99) pitävät teorialähtöistä analyysia perinteisenä analyysimallina, joka perustuu jo aiemmin luotuun teoriaan, malliin tai ajatukseen. Teorialähtöisessä analyysissä kuvataan ensin tämä teoria tai malli, jonka jälkeen määritellään tutkimuksen käsitteet. Tutkittava ilmiö on siis jo aiemmin luotu kehys, joka ohjaa aineiston analyysia.

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa aineiston luokittelu perustuu aikaisempaan viitekehykseen, joka voi olla teoria tai käsitejärjestelmä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 116-117). Myös Kyngäs & Vanhanen (1999) toteavat, että sisällön analyysia ohjaa jokin teema, luokitusrunko tai malli, joka perustuu aikaisempaan tutkimukseen tai teoriaan. Analyysin apuna käytetään analyysirunkoa, jossa aineistosta poimitaan systemaattisesti ilmauksia, jotka jaetaan tekijöitä kuvaaviin luokkiin. Analyysirungossa voi olla erilaisia luokituksia tai kategorioita aineistosta. Analyysirunko voi olla strukturoitu niin, että siihen kerätään vain niitä asioita, jotka sopivat siihen. Analyysirungon avulla voidaan testata aikaisempaa teoriaa uudessa kontekstissa.

Tämän tutkimuksen metodina on teorialähtöinen sisällönanalyysi. Teorialähtöisen sisällönanalyysin luokittelu perustuu aiempaan viitekehykseen, joka voi siis olla teoria tai käsitejärjestelmä. Koska tämä tutkimus perustuu laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikon teoreettiseen viitekehykseen, käytän teorialähtöistä sisällönanalyysia tämän tutkimuksen metodina. Tutkimuksen aineiston analyysia ohjaa aikaisemman tiedon perusteella luotu teoria eri turvallisuuskäsityksistä. Toisin sanoen teorialähtöisyys tarkoittaa sitä, että hyödynnän analyysissa olemassa olevaa laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikkoa. Analyysia ohjaa siis teoria, joka antaa analyysille selkeän rakenteen ja systematisoi sitä. Käytän tutkimuksessani aineistona erilaisia asiakirjoja, mutta analysoin niitä kaikkia samankaltaisella kvalitatiivisen teorialähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä.

Etukäteen en tiennyt, miten aion tekstiä analysoida. Aloitin analyysin lukemalla valitsemani aineiston useampaan kertaan, jotta hahmottaisin tutkimuskysymysten kannalta keskeisiä teemoja ja keksisin täsmällisen menettelytavan aineiston analyysiin. Aineistoa lukiessani kirjasin muistiinpanoja aineistosta niistä teemoista, jotka olivat tutkimuskysymysten kannalta kiinnostavia. Seuraavassa vaiheessa ryhmittelin aineistosta tekemiäni havaintoja teemoittelun avulla. Olen teemoitellut aineistoa sen mukaan, mihin turvallisuuskäsitteeseen tekstin näkökulma liittyy tai mitä käsitystä se minun nähdäkseni edustaa. Teemat on edelleen tyypitelty alaluokkien mukaan. Näin esimerkiksi perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys on yksi teemoista ja teeman alaluokkia ovat mm. häiriökäyttäytyminen, terrorismi ja järjestäytynyt rikollisuus. Sosiaalisen, yhteisöllisen turvallisuuskäsitys -teeman alaluokkia ovat puolestaan esimerkiksi läheisväkivalta, syrjäytyminen ja ikääntyminen.

Analyysi suoritetaan laatimalla analyysirunko, jonka sisälle muodostetaan kuusi kategorialaajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikon mukaisesti. Aineistosta poimitaan ne asiat, jotka kuvaavat tai ilmentävät jotakin kuudesta turvallisuuskäsityksestä. Muu aineisto jätetään pois tarkastelusta. Analyysirunko on siten strukturoitu, eli siihen kerätään vain niitä asioita, jotka siihen sopivat. Tässä tutkimuksessa analyysiyksiköiksi muodostuivat ajatuskokonaisuudet tai diskurssit, joista oli mahdollista erotella esimerkiksi se, miten sosiaalisesta syrjäytymisestä asiakirjoissa kirjoitettiin tai millä sanamuodoin ekologista turvallisuutta pyrittiin parantamaan.

Sisällönanalyysin tuloksia on tarkoitus verrata aiemmin mainituissa tutkimuksissa todettuihin suomalaisten kokemuksiin turvallisuushäiriöihin ja -pelkoihin. Löytyykö sisäisen turvallisuuden toimintaa ohjaavista asiakirjoista laajennetun turvallisuuskäsityksen turvallisuusteemoja ja miten ne vastaavat ihmisten pelkoja ja turvallisuusvajaita?

Sisällönanalyysin mukaista ohjeistusta noudattaen aloitin tutustumalla aineistoon. Luin asiakirjat muutaman kerran, jotta sain kokonaiskuvan aineiston luonteesta ja sisällöstä. Tein merkintöjä aineistoon ja mietin samalla sen tarkoituksenmukaista teemoittamista. Aineistoa lukiessani kirjasin muutamia alustavia teemoja, joita asiakirjoista nousi esiin. Analyysiyksiköitä tutkimuksessa ovat yksittäiset lauseet, kappaleet tai asiakokonaisuudet, jotka jaottelin samanaiheisten yksiköiden kanssa yhteisen teeman alle. Luokitteluperusteena on kyseisen lauseen tai kappaleen pääaihe. Jos aihe kuitenkin oli sopiva useampaan kategoriaan, se myös jaoteltiin useamman alle. Monet kappaleet käsitelivät esimerkiksi nuorten alkoholinkäyttöä, työttömyyttä ja syrjäytymistä. Tällainen aihe on luokiteltu sekä syrjäytymiseen, työttömyyteen että päihteisiin.

Analyysin kohteena on aineistosta nousevat turvallisuuskäsityksiin liittyvien diskurssien, tässä tapauksessa kirjoitettujen tekstien, tunnistaminen. Diskurssi voi yhtäläisellä käsitellä uhkaa, riskiä, suunnitelmaa, toimenpide-ehdotusta tms.

6.1.2. Analyysirunko

Kuten edellä analyysirungosta Kyngäs & Vanhanen (1999) selittivät, myös Tuomi & Sarajärvi (2009, 113) mainitsevat, että analyysirunko voidaan muodostaa siten, että sen muoto on strukturoitu. Strukturoitu tarkoittaa, että analyysirungon sisälle muodostetaan erilaiset luokitukset tai kategoriat aikaisempien, tunnettujen teorioiden tai käsitteiden

pohjalta. Tutkimusaineistosta voidaan kerätä vain niitä asioita, jotka sopivat analyysirunkoon. Tällöin on mahdollista testata aikaisempaa teoriaa tai käsitejärjestelmää uudessa asiayhteydessä.

Taulukko 1. Analyysirunko

Teemat: Turvallisuus- käsitteet	Alaluokat, joita analyysissä etsittiin	lkm	yht
Perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys	Häiriökäyttäytyminen		
	Rikollisuus, perinteiset rikokset		
	Järjestäytynyt rikollisuus		
	Harmaa talous, talousrikollisuus		
	Rajavalvonta, laiton maahantulo, ihmiskauppa		
	Terrorismi, radikalisoituminen		
	Pelastustoimi, tulipalot		
	Rangaistukset, lähestymiskielto		
	Viranomaisten resurssit, rikosten selvittäminen		
Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys	Työttömyys, työllisyys		
	Köyhyys, toimeentulo		
	Maahanmuutto, kotoutuminen		
	Peruspalvelut		
	Lastensuojelu, nuorisotyö, varhainen puuttuminen		
	Harvaan asutut alueet, kaupungistuminen		
	Sosiaaliturva, sosiaalitoimi		
Kulttuurinen- humanistinen	Rasismi, syrjintä, etniset vähemmistöt		
	Ihmisarvo, ihmisoikeudet, sananvapaus, uskonnon		

turvallisuuskäsitys	vapaus		
	Osallistuminen (yhteiskunnan toimiin, harrastuksiin)		
	Puolueeton tiedonvälitys, tiedonsaanti		
	Koulutus		
Moderni, ekologinen turvallisuuskäsitys	Luonnonkatastrofit: tulvat, myrskyt tms.		
	Ydinvoima, ydinsäteily		
	Ympäristövahingot, ilmansaasteet, myrkyt, öljy, ilmastonmuutos		
	Turvallisuussuunnittelu		
	Viestijärjestelmät, tietoverkot, tietoturva		
	Liikenneturvallisuus		
	Rakennetun ympäristön turvallisuus		
Sosiaalinen, yhteisöllinen turvallisuuskäsitys	Läheis- ja perheväkivalta		
	Katuväkivalta		
	Aikuisten seksuaalirikokset, seksuaalinen häirintä		
	Lapsiin kohdistuneet seksuaalirikokset, lasten houkuttelevuus seksuaalisiin tarkoituksiin		
	Syrjäytyminen		
	Koulu- ja työpaikkakiusaaminen		
	Alakulttuurit		
	Työsuojelu, työturvallisuus		
	Perhepolitiikka		
	Asuntopolitiikka		
	Ikääntyminen		
	Oppilaitosten turvallisuus		

Terveydellinen turvallisuuskäsitys	Fyysiset sairaudet, liikuntarajoitteisuus		
	Psyykkiset sairaudet		
	Vapaa-ajan tapaturmat		
	Kuolema		
	Päihteet		
	Terveyspalvelut		

Esimerkki Sisäisen turvallisuuden ohjelman kappaleesta, joka sisältää monia eri teemoja sekä esimerkki kappaleen analyysistä:

Työttömyyden, köyhyyden, eriarvoisuuden, ulkomaalaisten puutteellisen kotoutumisen, sairauksien ja päihteiden käytön aiheuttaman syrjäytymisen seurauksena yhteiskunnan ulkopuolelle ajautuvien määrä voi lisääntyä. Tämä aiheuttaa vakavia henkilökohtaisia, yhteiskunnallisia ja kansantaloudellisia ongelmia, kuten alttiutta sairauksille, tapaturmille ja ennenaikaiselle kuolemalle. Perheväkivalta ja nuorten häiriökäyttäytyminen ovat myös osin tämän kehityksen seurausta. Rikolliseen elämäntapaan päädytään edelleenkin valtaosin osana syrjäytymiskehitystä. Pääosa noin 11 000 rikoksenuusijasta rekrytoituukin rikolliseksi tätä kautta. (STO 2004, 17.)

Teemoittelen ja luokittelen kappaleen seuraavasti: Työttömyys, köyhyys, eriarvoisuus ja kotoutuminen ovat osa sosiaalista, hyvinvointivalttiollista turvallisuuskäsitystä. Sairaudet, tapaturmat, ennenaikainen kuolema ja päihteet terveydelliseen turvallisuuskäsityksen; syrjäytyminen ja perheväkivalta sosiaalisen, yhteisöllisen turvallisuuskäsityksen; ja nuorten häiriökäyttäytyminen perinteisen, kapean turvallisuuskäsityksen alle.

Edellä olevan kappaleen analyysirunko muodostettaisiin siten seuraavasti:

Taulukko 2. Esimerkki analyysirunko

Teemat: Turvallisuus-käsitykset	Alaluokat, joita analyysissä etsittiin	lkm	yht
--	---	------------	------------

Perinteinen, kapea		
---------------------------	--	--

turvallisuuskäsitys	Häiriökäyttäytyminen	1	
			1
Sosiaali- ja hyvinvointivalttiollinen turvallisuuskäsitys	Työttömyys, työllisyys	1	
	Köyhyys, toimeentulo	1	
	Maahanmuutto, kotoutuminen	1	
	Tasa-arvo	1	4
Kulttuurinen-humanistinen turvallisuuskäsitys			
			0
Moderni, ekologinen turvallisuuskäsitys			
			0
Sosiaalinen, yhteisöllinen turvallisuuskäsitys	Läheis- ja perheväkivalta	1	
	Syrjäytyminen	1	
			2
Terveydellinen turvallisuuskäsitys	Fyysiset sairaudet, liikuntarajoitteisuus	1	
	Vapaa-ajan tapaturmat	1	
	Kuolema	1	
	Päihteet	1	
	Terveyspalvelut		4

6.1.3. Tutkimusetiikka, tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen ongelmallisin vaihe on tulkintojen tekeminen. Tähän vaiheeseen ei ole olemassa oikeastaan minkäänlaisia muodollisia ohjeita. Tulkintojen hedelmällisyys ja osuvuus on lopulta kiinni tutkijan tieteellisestä mielikuvituksesta. (Eskola & Suoranta 2008, 145.)

Tutkimuksen luotettavuuteen voidaan vaikuttaa siten, että tutkija kertoo lukijalle millaisia ennakkokäsityksiä hänellä on aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96). Ennen aineistoon tutustumista arvelin sen sisältävän eniten ja pääasiassa perinteisen, kapean turvallisuuskäsityksen teemoihin liittyviä aiheita, koska sisäisestä turvallisuudesta - jollaisena se perinteisesti ymmärretään - huolehtivat lähinnä poliisi ja rajavartiolaitos. Tiesin kuitenkin löytäväni aineistosta jonkin verran myös muiden turvallisuuskäsitysten teemoihin liittyviä aiheita, koska olen aiemmissa opinnoissa lukenut tutkimuksessani olevat asiakirjat. Koskaan en kuitenkaan ole tutustunut aineistoon näin syvällisesti, yksityiskohtaisesti ja varsinkaan turvallisuuskäsitysten näkökulmasta.

Kun tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, sen sisäinen johdonmukaisuus painottuu. Myös eettisyys on osa tutkimuksen luotettavuutta. Eettisyyteen kuuluu muun muassa tutkimussuunnitelman laadukkuus, tutkimusasetelman sopivuus ja hyvä raportointi. Tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkijan huolellinen ja yksityiskohtainen selostus tutkimuksen toteutuksesta ja kaikista tutkimuksen vaiheista. Jotta lukija voi arvioida ja tehdä johtopäätöksiä tutkimuksesta ja sen luotettavuudesta, on tutkijan annettava siitä selkeä ja tarkka kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127 ja 141.)

Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan tutkimuksen luotettavuus riippuu siitä, onko tutkimusprosessi kuvattu riittävän avoimesti ja yksityiskohtaisesti. Tässä tutkimuksessa aineiston kerääminen ja luokittelu on pyritty kuvaamaan niin yksityiskohtaisesti, että lukija ymmärtää, mitä tutkija on tehnyt ja mistä syystä. Tutkijan tulee noudattaa aineistoa käsitellessään yksiselitteisiä luokittelu- ja tulkintasääntöjä. Paitsi ennakkoluulot, myös johtopäätösten oikeellisuus, tutkijan subjektiivisuus ja objektivisuus, vaikuttavat tutkimuksen uskottavuuteen. Tuomi ja Sarajärvi toteavat, että vaikka tutkijan oma persoona on mukana tutkimuksessa, hänen tulee säilyttää neutraali ote tutkimuksen löydöksiä kohtaan.

Luotettavuuden arvioinnissa keskeisimmäksi kriteeriksi voi tähdentää tutkijan, sillä keskeisimpänä tutkimusvälineenä tutkija itse vaikuttaa luotettavuutta kuvaavan tutkimusprosessin kaikkiin vaiheisiin. Tutkimusta voidaankin arvioida sen pohjalta kuinka perusteltuja ja totuudenmukaisia tutkimuksen sisältämät väitteet ovat. (Eskola ja Suoranta 2008, 210–212.)

Tuomi & Sarajärvi (2009, 98) varoittavat aineistolähtöisen tutkimuksen ongelmasta, sillä tutkijan ennakkoluulot aineistosta saattavat vaikuttaa lopputulokseen. Objektiivisia havaintoja ei ole olemassakaan, vaan käytetyt käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmä ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat aina tuloksiin. Tutkijan tulisi kontrolloida, että analyysi tapahtuu aineiston tietojen ehdoilla.

Sisällönanalyysia on kritisoitu jonkin verran etenkin siitä, että sen avulla toteutetut tutkimukset ovat usein jääneet keskeneräisiksi; järjestetty aineisto on esitetty ikään kuin tuloksina ja tutkijan omat johtopäätökset ovat jääneet tekemättä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 103). Keskeneräisyyttä välttääkseni pyrin liittämään analyysiini pohdintaa ja johtopäätöksiä.

Eskola & Suoranta (2008, 17 ja 211) tiivistävät laadullisen tutkimuksen objektiivisuuden problematiikan mainitsemalla, että ”objektiivisuus syntyy nimenomaan subjektiivisuuden tunnustamisesta.” Luotettavuuden arvioinnissa laadullisessa analyysissä on muistettava aineiston keruun ja rajauksen, metodologian sekä varsinaisen analyysin ja johtopäätösten arviointi ja perusteleminen, eli arviointi koskee koko tutkimusprosessia kokonaisuutena. Eskolan ja Suorannan mukaan luotettavuus syntyy tutkimusprosessin mahdollisimman avoimen kuvaamisen kautta, jolloin lukijalla on mahdollisuus arvioida tutkijan ajattelua, johtopäätöksiä ja valintoja.

6.2. TUTKIMUSAINEISTO

Tutkimukseni aineistona ovat keskeiset ja valtakunnalliset poliisin toimintaa ohjaavat strategia-asiakirjat. Valitsin aineistoon poliisin tulosohjauksen ja toiminnan suunnittelun peruskulmakiven, sisäministeriön julkaiseman Sisäisen turvallisuuden ohjelman, joita on laadittu yhteensä kolme; vuosina 2004, 2008 ja 2012. Alun perin tarkoitukseni oli valita tutkimukseen mukaan myös muita poliisin keskeisiä strategia-asiakirjoja, kuten esimerkiksi lähipoliisitoiminnan strategia, huumausainestrategia ja ennalta estävän toiminnan strategia. Alustavassa tarkastelussa näissä asiakirjoissa turvallisuudesta puhuttiin kuitenkin hyvin rajatusti ja turvallisuuskäsityksenä oli lähinnä perinteinen turvallisuuskäsitys, jolloin laajempi, inhimillistä turvallisuutta koskeva aihepiiri olisi jäänyt olemattomiksi. Sen sijaan Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa turvallisuutta käsiteltiin alustavassa tarkastelussa huomattavasti laajemmin.

6.2.1. Sisäisen turvallisuuden ohjelma

Sisäisen turvallisuuden ohjelman suunnittelu alkoi vuonna 2003 ja oli ensimmäinen laatuaan Suomessa. Mallia haettiin muista Euroopan unionin maista, joissa oli hyviä kokemuksia eri vaikuttamiskeinoista sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseksi ja erityisesti ennalta estävästä, laajasta, eri viranomaisten poikkihallinnollista yhteistyötä. Yhtä laajoja, konkreettisia ja pitkäjänteisiä ohjelmia kuin nyt Suomessa laadittu ohjelma ei ollut Suomessa aiemmin valmistunut.

Ohjelman lähtökohtana oli sisäisen turvallisuuden nykytilan arviointi ja tulevien uhkatekijöiden kartoitus. Tämän pohjalta laadittiin strategiset linjaukset ja toimenpiteet, joilla tulevaan kehitykseen pyrittiin vaikuttamaan. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tarkoituksena oli toteuttaa hallituksen linjausta kehittää ja ylläpitää julkisia palveluja lisäämällä poikkihallinnollista lähestymistapaa laajojen ja monimutkaisten kokonaisuuksien tehokkaammaksi hallinnoimiseksi. Ohjelmassa esitettiin konkreettisia tavoitteita ja keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi niiltä sisäisen turvallisuuden alueilta, joihin tuli vaikuttaa hyvän sisäisen turvallisuuden tilan ylläpitämiseksi.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmia on tähän mennessä laadittu kaikkiaan kolme, vuosina 2004, 2008 ja 2012.

Sisäinen turvallisuus määritellään Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa seuraavasti:

”Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan sellaista yhteiskunnan tilaa, jossa jokainen voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista sekä turvallisesta yhteiskunnasta ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja suomalaisen yhteiskunnan taikka kansainvälistyvän maailman ilmiöistä tai muutoksista johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta. Hyvä sisäinen turvallisuus syntyy monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Turvallisuutta edistävät turvallinen koti-, asuin- ja työympäristö, toimivat peruspalvelut, hyvin suunniteltu liikenneympäristö, avun saanti silloin, kun sitä tarvitaan ja varmuus siitä, että rikoksiin syyllistyneet joutuvat edesvastuuseen teoistaan. Osa sisäistä turvallisuutta on myös varautuminen suuronnettomuuksiin ja normaaliolojen häiriötilanteisiin”. (Turvallinen elämä jokaiselle, 5.)

6.2.1.1. Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2004

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmassa vuonna 2003 päätettiin käynnistää poikkihallinnollinen useampivuotinen kehitysohjelma sisäisen turvallisuuden kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi. Aiemmin sisäisen turvallisuuden alueelta puuttui sektorirajat ylittävä pitkäjänteinen kehittämissuunnitelma. Hallitusohjelmassa edellytettiin laajaa ja hallinnonalojen rajat ylittävää ohjelmaa erityisesti huumausaine-, väkivalta- ja uusintarikollisuuden vähentämiseksi. Ohjelman laatimiseen osallistui yhdeksän eri ministeriötä, lukuisia asiantuntijoita ja yhteensä yli sata henkilöä. Laatuun ensimmäinen sisäisen turvallisuuden ohjelma, *Arjen turvaa*, julkaistiin vuonna 2004.

Ohjelman lähtökohtana oli turvallisuuden tilan arviointi ja tulevien uhkatekijöiden kartoitus. Ohjelmassa vahvistettiin sisäisen turvallisuuden tavoitetilaa vuonna 2015 seuraavasti: Suomi on Euroopan turvallisimman maa. Turvallisuuden takeena on hyvin toimiva julkinen sektori, jonka toiminta painottuu ennalta estävään työhön. Viranomaisyhteistyöllä sekä sidosryhmien ja yksityisten sektorin kanssa kumppanuuksia solmimalla varmistetaan laadukkaat ja ihmisten turvallisuusodotuksia vastaavat turvallisuuspalvelut. Ohjelmassa vahvistettiin tavoitteet ja strategiset linjaukset tavoitetilan saavuttamiseksi sekä toimenpiteet, joiden mukaisesti edetään kohti tavoitetilaa.

Ensimmäisen ohjelman keskeisinä tulevaisuuden haasteina mainittiin mm. syrjäytymisen lisääntyminen, tietoyhteiskunnan haavoittuvuuden lisääntyminen, terrorismi sekä ihmisten arkiturvallisuuden heikkeneminen. Tällä tarkoitettiin mm. katurauhaa, perusoikeuksien turvaamista sekä häiriöittä toimivaa yhteiskuntaa. Erityisenä vaarana pidettiin, että sisäisen muuttoliikkeen seurauksena ei harvaan asutuilla seuduilla kyettä ylläpitämään alueellisesti tasavertaisia ja riittäviä julkisia palveluita. Uhkana nähtiin myös palvelujen heikkeneminen ja loppuminen, jolloin maksullisiksi saattavat tulla sellaisetkin yleiseen järjestyksen ja turvallisuuden palvelut, jotka on aiemmin kustannettu verovaroin.

Ohjelman yksi päätavoitteista oli syrjäytymisen ehkäiseminen. Syrjäytymisen estämistä koskevat tavoitteet määriteltiin syrjäytymisen eri osatekijöinä, joita olivat toimeentulo-ongelmat, työttömyys, asuntopolitiikka ja terveyttä koskevat päätöksenteot. Tavoitteita

määriteltäessä pyrittiin ottamaan aiempaa paremmin huomioon syrjäytymisen ja sen ehkäisemisen mahdolliset vaikutukset rikollisuuteen, niitä tukevien toimenpiteiden painopisteet sekä toimenpiteet estää rikollisuuteen rekrytoiminen ja rikoskierteen jatkuminen. Osa rikollisuuden vähentämiseen liittyvistä toimista jäi yksin lainvalvontaviranomaisille, erityisesti poliisille. Tämä tarkoitti erityisesti massarikosten (tavanomainen varkaus-, vahingonteko-, pahoinpitely-, ajoneuvon käyttövarkaus- yms. rikollisuus) selvittämistä. Rikosten selvitystaso erityisesti massarikoksissa tuli pitää tasolla, joka ylläpitää luottamusta siihen, että rikokset selvitetään ja niihin syyllistyneet saatetaan nopeasti vastuuseen teoistaan. Rikoksista ilmoittamatta jättämisen syynä ei saa olla se, että ihmiset eivät enää luota viranomaisten kykyyn ja haluun selvittää rikoksia.

Hallitusohjelmassa oli lisäksi määritelty painopisteiksi tietyt rikoslajit, jotka tuli ottaa erityistarkasteluun. Näitä olivat väkivalta-, huumausaine-, talous-, uusinta- ja terrorismirikollisuus. Toimet näiden rikosten vähentämiseksi määriteltiin myös sisäisen turvallisuuden strategiseksi linjaukseksi. Toimenpidelinjauksia olivat mm. kiinnijäämisriskin lisääminen, rikosten selvitystason nostaminen ja rikosprosessin nopeuttaminen.

Ohjelmasta on otettu tutkimusaineistoon luku 3, Keskiset tulevaisuuden haasteet ja luku 4, Sisäisen turvallisuuden ohjelman strategiset linjaukset ja toimenpiteet (sivut 17-77). Ohjelman saate, tiivistelmä, lähtökohdat, yhteistyön tehostaminen ja johtopäätökset on jätetty aineistosta pois.

6.2.1.2. Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2008

Sisäisen turvallisuuden kehittämissuunnittelu jatkui seuraavalle hallituskaudelle. Toisen Sisäisen turvallisuuden ohjelman sisältöä koskevat linjaukset kirjattiin pääministeri Vanhasen toisen hallituksen ohjelmaan keväällä 2007. Ohjelman valmisteluun osallistui lähes 200 asiantuntijaa ja 12 ministeriötä. Ohjelman tavoitteena oli edelleen, että Suomi on Euroopan turvallisim maa vuonna 2015. Ohjelman nimeksi tuli *Turvallinen elämä jokaiselle*. Ohjelmassa esitettiin sisäisen turvallisuuden keskeiset haasteet sekä yhteiset ja erityiset tavoitteet ja toimenpiteet sisäisen turvallisuuden parantamiseksi. Toisen ohjelman keskeisimpinä haasteina pidettiin mm. syrjäytymistä, väestöryhmien välisiä suhteita, väkivaltaa, yhteiskunnan haavoittuvuutta ja suuronnettomuuksia.

Ohjelman painopistettä laajennettiin mm. merellisiin suuronnettomuuksien ja ympäristötuhojen torjuntaan, asumisen turvallisuuteen, järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan, ääriliikkeiden nousun estämiseen, terrorismin torjuntaan, lähisuhdeväkivaltaan sekä laittoman maahantulon ja ihmiskaupan estämiseen.

Poliisin näkökulmasta merkittävimmät tavoitteet olivat väkivallan vähentäminen, ihmiskaupan ja siihen liittyvän rikollisuuden estäminen, järjestäytyneen rikollisuuden torjunta, tietoverkkorikollisuuden ja internetin käyttöön liittyvien riskien torjunta sekä terrorismin, ääriliikkeiden laittoman toiminnan ja väkivaltaisen radikalisoitumisen torjunta.

Ohjelmassa korostettiin, että väkivaltarikollisuuden taso on Suomessa korkea ja maassa tehdään henkirikoksia kaksi kertaa enemmän kuin länsimaissa yleensä. Naisten väkivaltakuolleisuus on täällä korkeampi kuin Pohjoismaissa ja useissa Länsi-Euroopan maissa. Parisuhdeväkivallasta 90 prosenttia kohdistuu naisiin. Sen lisäksi poliisin tietoon tulee vuosittain yli 2000 lapsiin kohdistuvaa väkivaltarikosta ja noin 1000 seksuaalirikosta. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa pyrittiin ohjelmassa vähentämään lasten ja nuorten turvataitokasvatuksella, Lastentalo-toimintamallilla ja väkivallan ennalta ehkäisyllä. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä pyrittiin vahvistamaan resursseilla ja koordinaatiolla.

Ihmiskaupan ehkäisyyn ja paljastamiseen panostettiin kansainvälisen yhteistyön, viisumipolitiikan ja yhdyshenkilötoiminnan avulla. Järjestäytyneen rikollisuuden osalta ohjelman tavoitteena oli mm. tehostaa kansallista ja kansainvälistä viranomaisyhteistyötä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa sekä jatkaa valmistelua poikkihallinnollisen talousrikosten uhka-analyysiin keskittyvästä viranomaisyhteistyökeskuksesta. Verkkorikosten torjuntaa olisi puolestaan kehitettävä poliisin resurssien lisäämisellä, verkkorikosten torjunnan menetelmien kehittämisellä sekä tarjoamalla keskitetyn palvelujärjestelmän, jonka kautta kansalaiset ja yritykset voivat helposti ilmoittaa verkkoon kohdistuvasta rikollisuudesta. Terrorismin torjuntaa pyrittiin kehittämään viranomaisten laaja-alaisella yhteistyöllä, luomalla neuvottelufoorumi mahdollisen vastakkainasettelun ja radikalisoitumisen estämiseksi sekä järjestelemällä radikalisoitumista ja terrorismia koskevaa tutkimustoimintaa.

Ohjelmasta on tutkimusaineistoon otettu luku 4, Sisäisen turvallisuuden keskeiset haasteet; luku 5, Yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet sisäisen turvallisuuden parantamiseksi; sekä luku 6, Erityiset tavoitteet ja toimenpiteet sisäisen turvallisuuden parantamiseksi (sivut 5-61). Pois on jätetty mm. johdanto, tausta ja tarkoitus, toimeenpano ja arviointi.

6.2.1.3. Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2012

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa kesällä 2011 päätettiin, että sisäisen turvallisuuden ohjelman ydinsisällön tulee muodostua ihmisen arjen näkökulmasta sekä tärkeimpien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä ja ratkaisusta. Poikkihallinnollisen työn seurauksena ohjelmaan otettiin arjen ja asumisen turvallisuus, nuorten turvallisuuden parantaminen, alkoholista ja muista päihteistä johtuvat turvallisuusuhkat sekä rikoksen uhrin ja tekijän palvelujen kehittäminen. Ohjelma jatkoi muutoin edellisten ohjelmien työtä ottaen huomioon toimintaympäristön muutokset ja uudet haasteet.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman keskeisimmiksi tavoitteiksi tulivat alkoholista aiheutuvien turvallisuusongelmien vähentäminen, nuorten turvallisen kasvuympäristön varmistaminen, ikääntyvien turvallisuuden parantaminen ja rikoksen uhrin palvelujen parantaminen. Tavoitteena oli myös käyttöönottaa sellaiset toimintatavat, joilla viranomaiset voivat nopeasti puuttua yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan turvallisuutta uhkaaviin tilanteisiin yhdessä järjestöjen kanssa.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti samaan aikaan poikkihallinnollisen syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän toimenpideohjelman. Muita sisäisen turvallisuuden kannalta keskeisiä toimenpideohjelmaa olivat naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma ja Turvallinen elämä lapsille - toimenpideohjelma lasten ja nuorten tapaturmien vähentämiseksi. Turvallinen ohjelma ikääntyneille - toimenpideohjelma 2011 sisältää suosituksia, joilla voidaan parantaa ikääntyneiden turvallisuutta. Toimenpideohjelma huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi vuosiksi 2012 - 2015 ja kansallinen ihmisoikeustoimintaohjelma vuosille 2012 - 2013 olivat myös työn alla.

Syrjäytymiseen liittyvinä turvallisuushaasteina mainittiin mm. syrjäytymistä vahvistavan alkoholin ongelmakäytön vähentäminen ja alkoholin käyttöön liittyvien turvallisuusongelmien vähentäminen sekä syrjäytyneiden nuorten heikon aseman kohentaminen ja rikollisen käyttäytymisen katkaiseminen ennen ongelmien kärjistymistä.

Arjen turvallisuushaasteina lueteltiin mm. koti- ja vapaa-ajan tapaturmien määrän ja niistä johtuvien terveyden ja hyvinvoinnin menetysten sekä yhteiskunnalle aiheutuvien suurten kustannusten vähentäminen, kaatumisten ja liukastumisten määrän ja niistä aiheutuvien vammojen ja kustannusten vähentäminen, iäkkäiden asumisen turvallisuuden parantaminen, työssä kohdatun väkivallan ja uhkailujen määrän vähentäminen sekä ikääntyneiden pyöräilyn ja jalankulun turvallisuuden lisääminen.

Ohjelmasta on aineistoon otettu luku 4, Arjen turvallisuus ja keskeiset haasteet sekä luku 5, Toimenpiteet arjen turvallisuutta heikentävien ongelmien ratkaisemiseksi ja niiden ennalta ehkäisemiseksi (sivut 12-56). Pois on jätetty mm. johdanto, tiivistelmä, toimeenpano ja seuranta.

7. TULOKSET

Inhimillisen turvallisuuden käsitteessä painotettiin ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, terveyden, sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin sekä ympäristöasioiden merkitystä ihmisten turvallisuudelle. Käsite ei siten viittaa ainoastaan fyysiseen vaaraan, uhkaan tai pelkoon, vaan siihen liittyy laajemmat globaalit turvallisuusuhat, kuten köyhyys, työttömyys, syrjäytyminen, sairaudet, syrjintä, ilmansaasteet ja asuinympäristön turvallisuus. Inhimillisen turvallisuuden näkökulmaan liittyy myös uhkien keskinäiset riippuvuussuhteet ja uhkien kasautuminen, sillä monet uhat ovat riippuvaisia toisistaan ja ruokkivat toinen toisiaan. Esimerkiksi huono toimeentulo ja köyhyys lisäävät riskiä syrjäytymiseen, ja sitä kautta päihteiden käyttöön, terveysongelmiin, työttömyyteen, sosiaalisiin ongelmiin ja rikollisuuteen.

Tutkimuksen aineisto, Sisäisen turvallisuuden ohjelmat vuosilta 2004, 2008 ja 2012 on käyty läpi teorialähtöisen sisällönanalyysin avulla. Aineiston teemoittelu noudattaa aiemmin mainittua Pauli Niemelän laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikkoa, joka jakaa turvallisuuskäsitykset kuuteen eri osa-alueeseen. Yksi

osa-alue muodostaa yhden teeman. Poimin aineistosta ne asiat, jotka itse koin kuvaavan jotakin kuudesta teemasta. Kyseessä oleva tulkintani on oma käsitykseni siitä, mitä teemaa mikäkin ajatus edustaa. Mielestäni jako noudattelee kuitenkin hyvin Niemelän ajatusta ja teoriaa laajenevan turvallisuuskäsitysten tarkastelukehikosta. Muutaman yksittäisen rajanvedon tein valitessani osuvaa teemaa ohjelmassa mainituille diskurssille ja ne on mainittu jäljempänä jokaisen käsityksen yhteydessä.

Jokainen teema löytyi useammassa eri muodossa kaikista kolmesta ohjelmasta. Teemat on jaettu edelleen useisiin alaluokkiin, jotka kuvaavat tarkemmin mistä inhimillisen turvallisuuden seikasta on kyse. Myös alaluokkia löytyi monipuolisesti ohjelmista. Esitän jokaisen teeman yhteydessä muutaman lainauksen ohjelmista havainnollistamaan, miten teemat ja alaluokat ohjelmissa näkyvät.

7.1. Perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

Perinteiseen, kapeaan turvallisuuskäsitykseen sisältyvät luonnollisesti valtion ulkoinen ja sisäinen turvallisuus, joiden uhkia ovat mm. sodat, rikollisuus ja häiriökäyttäytyminen. Kansalainen kokee perinteisen turvallisuuden olemassaolon niin, että yhteiskunta suojelee häntä rikoksilta, väkivallalta, tulipaloilta ja sodilta. Sisäisen turvallisuuden ohjelma ei mainitse sanallakaan sotia, koska jo nimestäänkin päätellen se keskittyy vain Suomen sisäiseen turvallisuuteen.

Teeman alaluokkia ovat Häiriökäyttäytyminen; Perinteinen rikollisuus ja rikokset; Järjestäytynyt rikollisuus; Harmaa talous ja talousrikollisuus; Rajavalvonta ja laiton maahantulo; Terrorismi ja radikalisoituminen; Pelastustoimi ja tulipalot; Rangaistukset ja lähestymiskielto; sekä Viranomaisen resurssit ja rikosten selvittäminen. Perinteinen rikollisuus pitää sisällään kaikki tavanomaiset rikokset, kuten vahingonteot, pahoinpitelyt, henkirikokset, varkaudet, petokset, huumausainerikokset ja rattijuopumukset tms., kuitenkin sillä poikkeuksella, että katuväkivalta ja seksuaalirikokset on sijoitettu sosiaalisen, yhteisöllisen turvallisuuskäsityksen teemaan. Perustelut on mainittu jäljempänä olevan sosiaalista ja yhteisöllistä turvallisuuskäsitystä käsittelevän teeman yhteydessä. Järjestäytynyt rikollisuus, talousrikollisuus ja terrorismi on eroteltu tavanomaisesta rikollisuudesta.

Talousrikollisuus ja harmaa talous mainitaan säännöllisesti Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa. Joku voisi sijoittaa harmaan talouden myös sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuskäsityksen teemaan, koska taloudellinen turvallisuus, kuten toimeentulo, sisältyy sosiaaliseen turvallisuuteen. Samoin hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys perustuu siihen, että tuloerot ja yhteiskuntaluokkien erot eivät kasvaisi kohtuuttomiksi. Sijoitin harmaan talouden kuitenkin perinteisen turvallisuuskäsityksen teemaan, sillä talousrikollisuus pitää sisällään rikosoikeudellisesti lähinnä verorikoksia, velallisen rikoksia, kirjanpitorikoksia, korruptiota, rahanpesua sekä arvopaperimarkkina- ja julkisiin avustuksiin kohdistuvia rikoksia. Talousrikollisuus on paljolti piilorikollisuutta ja ilmitulleiden talousrikosten määrä on riippuvainen veroviranomaisten ja poliisin resursseista. Harmaa talous vahingoittaa eniten juuri valtiota, sillä veromenetyksinä ja perusteettomasti maksettuina tukina valtio menettää vuosittain miljardeja euroja. Talousrikollisuuteen liittyy usein myös järjestäytynyt rikollisuus ja ulkomaiset kytkökset. Koska se on osa rikollisuutta ja vastoin laillista oikeusjärjestelmäämme, sekä uhka nimenomaan valtiolle ja yrityksille, olen sijoittanut sen perinteisen turvallisuuskäsityksen teeman alle. Talousrikollisuuden monet vaikutukset yltyvät toki muidenkin turvallisuuskäsitysten teemojen alle. Talousrikollisuuden aiheuttamat vahingot aiheuttavat työpaikkojen epävarmuutta, tuoteturvallisuuden laiminlyönnit ja ympäristösuojeluun liittyvät laiminlyönnit ympäristö- ja terveyshaittoja, ja työturvallisuuden laiminlyönnit työturvallisuusriskejä.

Rajavalvonta ja laitton maahantulo, samoin kuin ihmiskauppa, kuuluvat myös perinteiseen turvallisuuskäsitykseen. Laittomalla maahantulolla tarkoitetaan toimintaa, jossa maahantuloa taikka maassa oleskelua koskevia sopimuksia ja lakeja rikotaan. Laitton maahantulo uhkaa valtiomme sisäistä turvallisuutta, koska laittomaan maahantuloon liittyy usein esimerkiksi laittomien tavaroiden, kuten huumausaineiden ja ihmisten salakuljetusta sekä muuta rikollista toimintaa. Ulkomaalaiset rikosryhmät tekevät Suomessa useita omaisuusrikossarjoja vuosittain. Myös ihmiskauppaan liittyy pääsääntöisesti ammattimaiset kansainväliset rikollisryhmät. Ihmiskaupassa saattaa olla kyse laittoman työvoiman hyväksikäytöstä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Terrorismi ja radikalisoituminen ovat lisääntyvä pelon aihe ja osa perinteisen turvallisuuskäsityksen teemaa. Terrorismin uhka on muodostunut osaksi arjen elämää monissa maissa ja terrorismi-iskuja on tapahtunut lähivuosina myös Euroopan maissa. Suurin osa terrorismin uhreista on täysin sivullisia siviilejä, joka tekee ilmiöstä

pelottavan ja erityisen tuomittavan. Viimeaikaiset tapahtumat mm. Tanskassa ja Ranskassa antavat aiheen pelkoon myös Suomessa. Ääriliikkeet värväävät ihmisiä mukaan väkivaltaiseen toimintaansa ja toteuttavat omaa ideologiaansa Lähi-idässä ja Afrikassa. Pelko ääriliikkeiden leviämisestä Eurooppaan on aiheellinen ja ajankohtainen, varsinkin vuonna 2015 alkaneen pakolaisvirran myötä.

Vuoden 2004 Sisäisen turvallisuuden ohjelmasta löysin yhteensä 311 näkökulmaa, jotka sopivat teoreettiseen viitekehykseen ja tutkimuksen teemoihin. Teemoista suurin osa, 105 kpl ja 34 %, kuuluu perinteiseen, kapeaan turvallisuuskäsitykseen. Ehkä odotetustikin perinteinen turvallisuuskäsitys näkyy ohjelmassa voimakkaasti. Yleisin esiintyvä yksittäinen alaluokka on rikollisuus ja rikokset, joita löysin ohjelmasta 36 kappaletta. Perinteisistä rikoksista ja rikollisuudesta kirjoitetaan ohjelmissa esimerkiksi seuraavasti:

"Suomessa pysyvänä ongelmana on väkivaltarikosten suuri määrä verrattuna läntisiin naapurimaihin. Suomen henkirikoskuolleisuus on 2-3 -kertaista verrattuna Euroopan unionin jäsenmaiden keskiarvoon ennen 1.5.2004 tapahtunutta laajentumista. Myös muut väkivallan muodot ovat yleisempiä kuin läntisissä vertailumaissa." (STO 2004, 28)

Harmaa talous/talousrikollisuus (12), järjestäytynyt rikollisuus (12) ja terrorismi (12) ovat myös näkyvästi esillä. Sen sijaan häiriökäyttäytyminen esiintyy ohjelmassa ainoastaan kuusi kertaa. Terrorismin torjunta perustuu Euroopan unionin strategisiin linjauksiin ja sen torjunnasta vastaa Suomessa poliisi. Terrorismin torjunta edellyttää tehokasta ennalta estävää työtä. Terrorismia käsitellään Sisäisen turvallisuuden ohjelman 2004 keskeisissä strategisissa linjauksissa mm. seuraavasti:

"Terrorismin torjuntavalmius kansallisella tasolla tulee pitää korkeana, jotta ei synny sellaista käsitystä, että Suomi olisi terroristeille helpompi kohde syrjäisen sijaintinsa, väestöllisten tai muiden erityistekijöidensä vuoksi" (STO 2004, 49).

Vuoden 2008 ohjelmassa perinteinen turvallisuuskäsitys muodostaa niin ikään noin kolmanneksen (31 %) turvallisuuskäsityksistä ollen yleisin teema, yhteensä 103 havaittua diskurssia. Rikollisuuden ja perinteisten rikosten (27 kpl) jälkeen yleisin alaluokka on rajavalvonta ja laitton maahantulo (24 kpl). Järjestäytynyt rikollisuus (20) ja pelastustoimi (10) jättää taakseen harmaan talouden (8) ja terrorismin (8).

Rajavalvonta ja laitton maahantulo kytkeytyvät ohjelmissa tiiviisti yhteen, samoin kuin järjestäytynyt rikollisuus, harmaa talous ja ihmiskauppa:

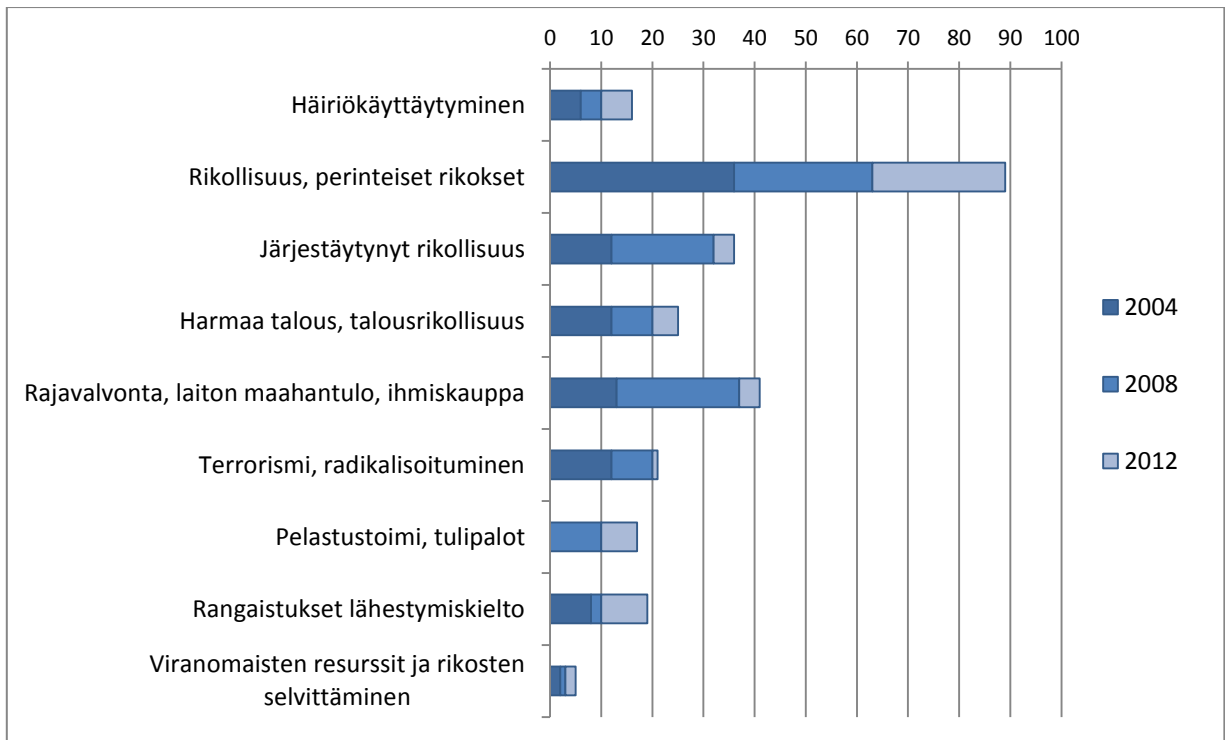
"Laittomasti Schengen-alueella oleskelevat henkilöt tulevat pääsääntöisesti ilmi sisämaassa heidän hakiessa turvapaikkaa. Tapauksille on tyypillistä, että henkilöt ovat jo aiemmin hakeneet turvapaikkaa jostain toisesta Euroopan unionin jäsenmaasta, minkä jälkeen he ovat ennen kielteisen päätöksen tiedoksi saamista tai ennen maasta poistamisen täytäntöönpanoa poistuneet seuraavaan maahan hakemaan turvapaikkaa, mahdollisesti eri henkilöllisyyttä käyttäen." (STO 2008, 42.)

"Ihmiskauppa on usein osa järjestäytynyttä rikollisuutta ja harmaata taloutta. Ihmiskaupan on arvioitu yhdessä ihmiskuljetuksen kanssa olevan kansainvälisten rikollisjärjestöjen viime aikoina eniten lisääntyneitä liiketoimintaa sekä terroristien keino rahoittaa omaa toimintaansa. Ihmiskauppaan liittyy usein myös muuta vakavaa rajat ylittävää rikollisuutta." (STO 2008, 47.)

Viimeisessä, vuoden 2012 ohjelmassa perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys muodostaa enää 23 % kaikista inhimillisen turvallisuuden teemoista. Sosiaalinen ja yhteisöllinen turvallisuuskäsitys on noussut jakamaan ykköspaikan perinteisen turvallisuuskäsityksen kanssa eikä terveydellinen turvallisuuskäsityskään jää kauas. Perinteisen käsityksen teemoista rikollisuus ja rikokset on edelleen suosituin (26 kpl), rangaistukset toinen (9), pelastustoimi kolmas (7) ja häiriökäyttäytyminen neljäs (6). Rangaistukset -alaluokkaan olen sijoittanut mm. vangin vapautumiseen ja sen jälkeistä rikoksetonta elämää tukevia palveluita käsittelevän diskurssin:

"Vankeuslakiin tai sen nojalla annettuun asetukseen lisätään kohta, jossa vapautuvasta vangista ilmoitetaan tämän asuin- tai asettautumispaiikkakunnan sosiaaliviranomaisille, kun palveluntarve sitä vaatii. Palveluntarpeen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota vangin rikoksettoman elämän keskeisiin edellytyksiin kuten asumiseen, terveydentilaan, toimeentuloon, sosiaalisiin verkostoihin ja päihteiden käyttöön sekä aiempaan rikoshistoriaan." (STO 2012, 53.)

Rajavalvonta ja laitton maahantulo (4), samoin kuin terrorismi (1), on menettänyt näkyvyyttä edelliseen ohjelmaan verrattuna.

Kuvio 3. Perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys. Diskurssien lukumäärä Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

7.2. Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen turvallisuuskäsitykseen kuuluvat toisaalta taloudellinen turvallisuus eli varallisuus, työllisyys ja toimeentulo sekä toisaalta sosiaalipoliittinen turvallisuus, joka sisältää sosiaaliturvan, sosiaalipalvelut ja muut peruspalvelut. Niemelä (2000) kuvaa sosiaali- ja hyvinvointivaltiollista turvallisuuskäsitystä emotionaalisenä turvallisuuden tunteena, joka turvaa työn, tulot ja työkyvyn sekä tukea myös perheellisyyden aiheuttamien kustannusten varalle. Sosiaalinen turvallisuus koskee kansallisella tasolla yhteiskunnalliseen kiinteeseen, yhtenäisyyteen ja rauhaan liittyviä pyrkimyksiä, joilla turvataan paitsi yksilöiden hyvinvointia, myös keskinäistä tasa-arvoa.

Pohjoismaat on edellä kävijä kansalaisten sosiaaliturvan järjestämisessä. Kattavat sosiaaliset tuet rakentavat tasa-arvoa ja kaventavat yhteiskunnallisia eroja ja tuloeroja erilaisissa elämäntilanteissa. Kansalaiset saavat yhteiskunnalta apua sairauden,

työttömyyden, taloudellisen toimeentulon, perheellisyyden yms. varalle. Erilaiset tutkimuodot, kuten sairaus- ja vanhempainpäiväraha, kansaneläke, kuntoutustuki, työttömyysturva ja toimeentulotuki ovat sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuskäsityksen ylläpitäjiä.

Teeman alaluokkia ovat Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus; Työttömyys ja työllisyys; Köyhyys ja toimeentulo; Kotoutuminen ja maahanmuutto; Peruspalvelut; Lastensuojelu, nuorisotyö ja varhainen puuttuminen; Harvaan asutut alueet ja kaupungistuminen; sekä Sosiaaliturva ja -toimi. Edellä mainituista valtaosa kuuluu eittämättä sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen turvallisuusteemaan, mutta maahanmuutto ja harvaan asutut alueet vaativat perusteluja.

Maahanmuutto on esimerkiksi aiemmin mainitussa Eduskuntavaalikampanjoiden turvallisuuskäsityksiä koskevassa tutkimuksessa (Hiltunen 2012) sijoitettu perinteisen, kapean turvallisuuskäsityksen alaluokaksi. Omasta mielestäni maahanmuutto sellaisenaan ei ole uhka valtiolle tai kansalaisille, varsinkin jos käsityksen yhteydessä puhutaan valtion tehtävästä suojella kansakuntaa viholliselta, jollaisia esim. sodat ja rikollisuus, eittämättä ovat. Perinteisen turvallisuuden tehtävänä on turvata kansalaisten vapaus, itsenäisyys ja koskemattomuus. Maahanmuutto ei yleisenä käsityksenä uhkaa mitään näistä. Maahanmuutto voi olla työperäistä, opiskeluun liittyvää, humanitääristä tai vaikka kantasuomalaisten paluumuuttoa ulkomailta Suomeen. Siksi maahanmuutto ja sen yhteyteen liitetty kotoutuminen liittyvät ennemminkin sosiaaliseen turvallisuuteen, jossa valtio tarjoaa tukea maahanmuuttajille esimerkiksi työllisyyden, kielitaidon, toimeentulon ja tasa-arvon osalta. Laiton maahantulo on asia erikseen, ja se onkin sijoitettu perinteisen turvallisuuskäsityksen teemaan.

Harvaan asutut alueet ja kaupungistuminen mainitaan aineistossa usein ja niitä pidetään yhtenä turvallisuuteen liittyvänä ongelmana. Yleensä viitataan peruspalveluiden järjestämiseen, sillä harvaan asutuilla alueilla monia peruspalveluita, kuten terveyspalveluita, on karsittu pois:

"Erittäin vaarana on, että sisäisen muuttoliikkeen seurauksena ei harvaan asutuilla seuduilla kyetä ylläpitämään alueellisesti tasavertaisia ja riittäviä julkisia palveluita" (STO 2004, 19).

Koska kyseessä ei välttämättä ole sosiaaliseen, ihmissuhteisiin liittyvästä turvallisuusongelmasta, sijoitin alaluokan sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen turvallisuuskäsitykseen. Hyvinvointivaltiollinen käsitys perustuu tasa-arvoon, jota harvaan asuttujen alueiden palveluiden karsimisessa punnitaan.

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuskäsitysten osuus vuoden 2004 ohjelmassa on 13 %. Alaluokkiin päätyi yhteensä 40 diskurssia. Yleisimmät alaluokat ovat lastensuojelu (10 kpl), työttömyys (7), kotoutuminen ja maahanmuutto (6) sekä sosiaaliturva (5). Lastensuojeluun ja nuorisotyöhön sekä maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyviä suunnitelmia ohjelmassa edustaa esim. seuraavat maininnat:

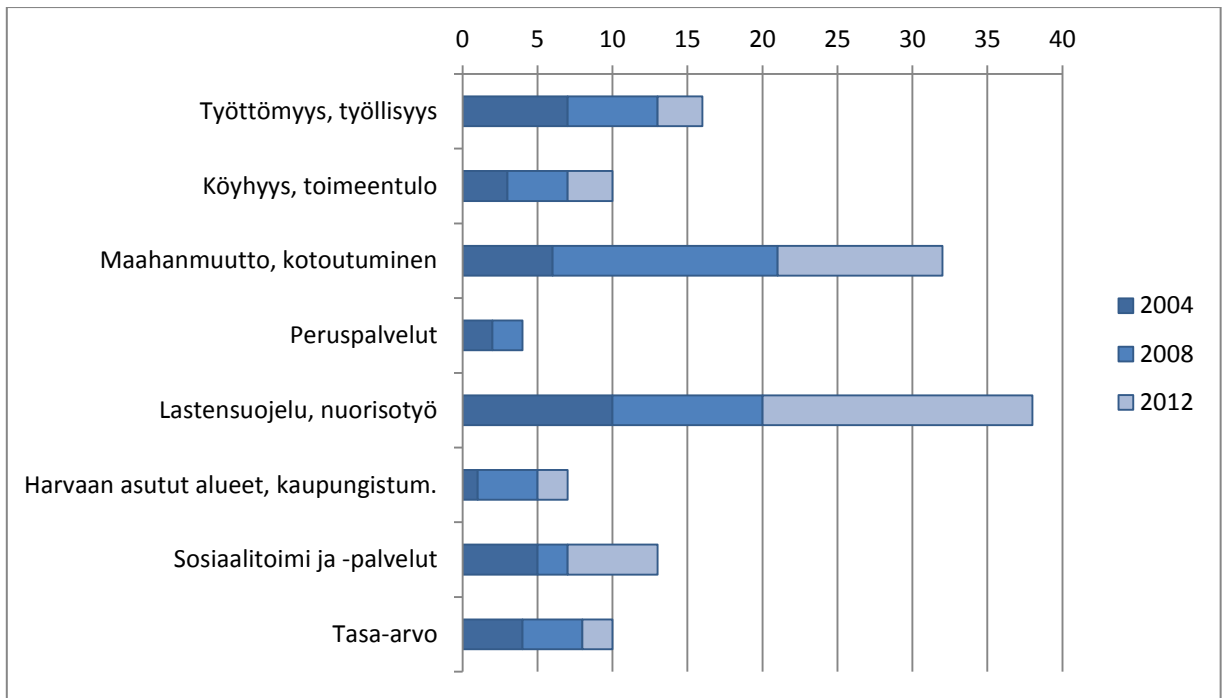
"Tuetaan nuorisoväkivallan ehkäisyyn soveltuvia toimintamuotoja. Nuorten katu- ja jengiväkivaltaa hillitseviä toiminnanmuotoja ovat mm. monipuolinen katutyö ja päihteettömät nuorisokahvilat. Lähtökohtana on nuorten opastaminen ja neuvominen." (STO 2004, 30.)

"Maahanmuuttajien kotouttamista yhteiskuntaan tuetaan. Maahanmuuttajien kotouttamista ja hyviä etnisiä suhteita edistetään rasististen rikosten ja maahanmuuttajien rikollisuuden ehkäisemiseksi. Selvitetään, mitä muissa maissa hyviksi havaittuja käytäntöjä etnisten vähemmistöjen tekemiin ja heihin kohdistuviin rikoksiin olisi syytä omaksua." (STO 2004, 26.)

Vuonna 2008 suhteellinen osuus oli lähes edellisen ohjelman kaltainen, 14 % kaikista teemoista. Yleisimmäksi alaluokaksi nousi kotoutuminen ja maahanmuutto (15 kpl), seuraavina esiintyivät lastensuojelu (10) ja työttömyys (6).

Vuoden 2012 ohjelmassa teeman osuus on noussut 16 prosenttiyksikköön. Maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyviä diskursseja on yhteensä 11. Lastensuojelu on ylivoimaisesti yleisin alaluokka (18 kpl). Lastensuojeluun ja nuorisotyöhön liittyy vuonna 2012 lanseerattu ja nykyään jo laajasti Suomessa käytössä oleva Ankkuri-malli.

"Alle 18-vuotiaiden rikosentekijöiden rikoskierteen ehkäisemiseksi otetaan käyttöön Ankkuri-malli, jota sovelletaan ottaen huomioon paikalliset ja alueelliset olosuhteet ja jo olemassa olevat käytännöt" (STO 2012, 39.)

Kuvio 4. Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys. Diskurssien lukumäärä Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

7.3. Kulttuurinen-humanistinen turvallisuuskäsitys Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

Humanistisessa turvallisuusajattelussa on pohjimmiltaan kyse muiden ihmisten välittämisestä ja erilaisuuden sallimisesta. Perusoikeudet, kuten uskonnonvapaus ja sananvapaus, ovat ajattelun peruslähtökohtia. Käsitys sisältää myös oikeuden koulutukseen, itsensä kehittämiseen sekä oikeuden tiedonsaantiin ja puolueettomaan tiedonvälitykseen. Puolueeton tiedonvälitys takaa sananvapauden, sensuroimattoman tiedon sisällön ja oikeuden esittää mielipiteitä julkisesti. Kulttuuris-humanistisen teeman alaluokkia tutkimuksessa ovat Ihmisarvo, ihmisoikeudet ja perusoikeudet; Koulutus; Tiedonvälitys; Osallistuminen; sekä Etniset vähemmistöt, syrjintä ja rasismi.

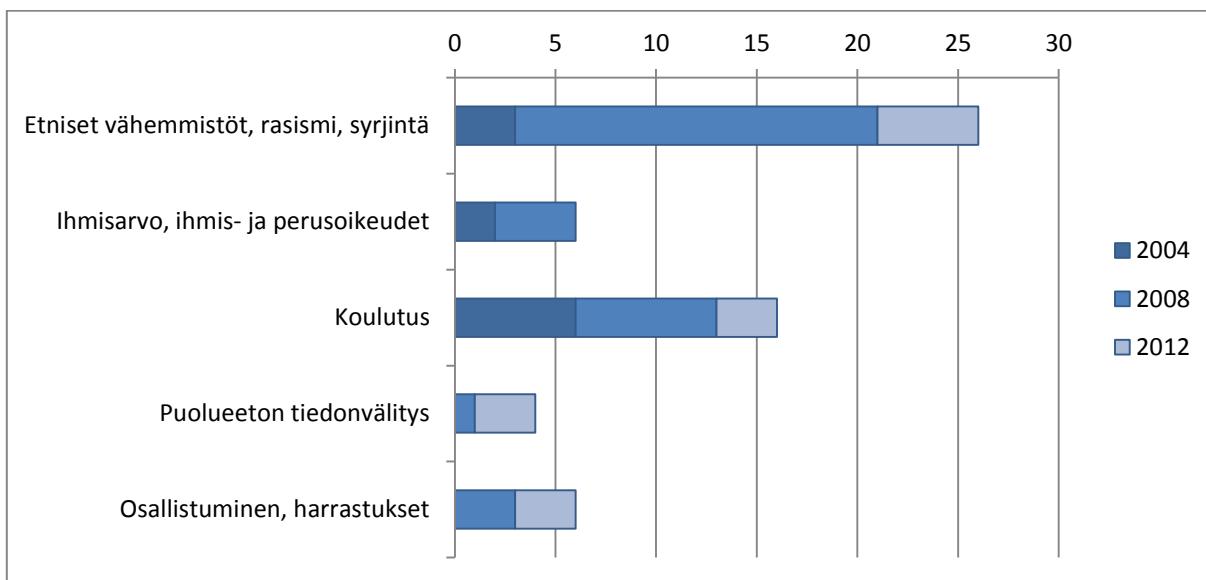
Kulttuuris-humanistisen turvallisuuskäsityksen osuus inhimillisen turvallisuuskäsitysten teemoista on pienin kaikissa kolmessa Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Vuoden 2004 ohjelmassa osuus on 4 %, vuonna 2008 10 % ja vuonna 2012 5 %. Koulutus on yleisin alaluokka vuoden 2004 ohjelmassa, kun puolestaan etniset vähemmistöt, rasismi ja syrjintä kahdessa jälkimmäisessä ohjelmassa. Koulutus, tai itse

asiassa siitä paitsi jääminen, liittyy usein nuorison ja maahanmuuttajien syrjäytymisuhkaan.

"Rikolliseksi rekrytoimisen taustalla voi olla elämänvaiheesta toiseen siirtyminen, jota konkretisoi ympäristön muutos (siirtyminen esimerkiksi päiväkodista peruskouluun tai ala-asteelta yläasteelle). Rikollisuuteen rekrytoimisen kannalta erityisen riskialtis vaihe on peruskoulun päätyminen ja se, että nuori ei pääse jatko-opiskeluihin tai ei niihin halua." (STO 2004, 21.)

Vuoden 2008 ohjelmassa etniset vähemmistöt, rasismi ja syrjintä esiintyy peräti 18:ssa diskurssissa teeman kaikkiaan 33:sta. Muut teeman alaluokat jäävät ohjelmissa pieneen osaan.

"Joidenkin selvitysten mukaan maahanmuuttajien arvioidaan joutuvan väkivallan uhriksi jopa kaksi kertaa useammin kuin valtaväestön edustajien. Poliisin tilastoissa rassististen rikosepäilyjen määrä on kasvanut vuosittain. Rikoksen rassistinen motiivi on ollut vuodesta 2004 lähtien rangaistuksen yksi koventamisperuste." (STO 2008, 27.)

Kuvio 5. Kulttuurinen - humanistinen turvallisuuskäsitys. Diskurssien lukumäärä Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

7.4. Moderni, ekologinen turvallisuuskäsitys Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

Modernin ja ekologisen turvallisuuskäsityksen alaluokiksi olen määritellyt seuraavat asiat: Luonnonkatastrofit; Ympäristövahingot; Ydinvoima; Turvallisuussuunnittelu; Viestijärjestelmät, tietoverkot ja tietoturva; Liikenneturvallisuus; sekä Rakennetun ympäristön turvallisuus. Ekologinen turvallisuuskäsitys merkitsee globaalia turvallisuusajattelua, johon liittyy huoli luonnon saastumisesta, ilmastonmuutoksesta, ympäristövahingoista, liikenneturvallisuudesta ja ihmisen rakentaman ympäristön turvallisuudesta. Ihmisen rakentamalla ympäristöllä tarkoitetaan koko teknistä infrastruktuuria, sisältäen mm. energiahuollon, vesi- ja jätevesihuollon, rakentamisen, virkistysalueet, kaupunkisuunnittelun, liikennesuunnittelun, jätehuollon jne. Viesti- ja tietoverkot on eritelty omaksi luokakseen. Luonnonkatastrofit -alaluokka sisältää mm. tulvat ja myrskyt, ympäristövahingot puolestaan mm. ilmansaasteet, myrkyt, kemikaalit ja öljyt.

Modernin ja ekologisen turvallisuuskäsityksen osuus kaikista teemoista vaihtelee vuoden 2012 10 %:n ja vuoden 2008 19 %:n välillä. Teeman yleisin alaluokka on arvatenkin liikenneturvallisuus. Vuonna 2004 liikenneturvallisuus esiintyi 19 diskurssissa, teeman kokonaisluvun ollessa 33. Paitsi maantieliikenne, ohjelmissa mainitaan myös vesiliikenne:

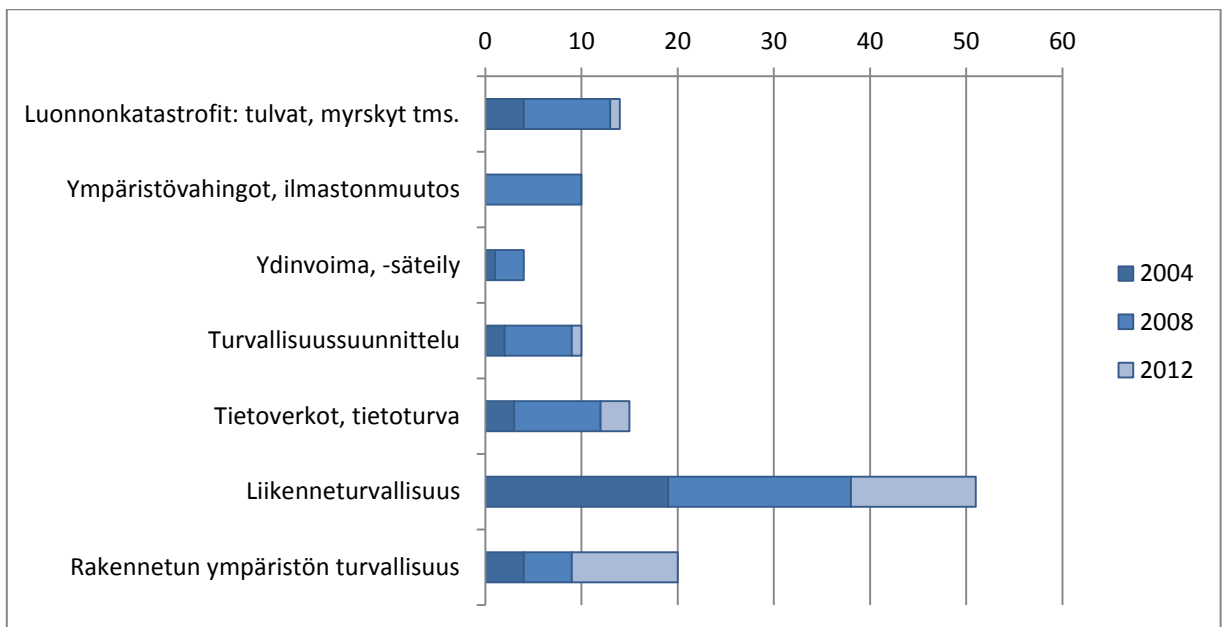
"Suomenlahden laivaliikenteen kasvu, varsinkin öljykuljetukset ja Helsingin kohdalla risteävä matkustajaliikenne muodostavat lisääntyvän suuronnettomuusuhkan ja myös uhkan ympäristöturvallisuudelle." (STO 2004, 61.)

Liikenneturvallisuuden jälkeen seuraavina tulivat luonnonkatastrofit (4), rakennetun ympäristön turvallisuus (4) ja tietoverkot (3). Vuonna 2008 liikenneturvallisuuden (19) jälkeen tulivat ympäristövahingot (10), tietoverkot (9), luonnonkatastrofit (9) ja turvallisuussuunnittelu (7).

"Ilmastonmuutokset lisäävät äärimmäisten sääilmiöiden ja niistä aiheutuvien luonnononnettomuuksien riskiä. Pitkäaikainen sähkökatkos yhdistettynä häiriöihin viestiliikenteessä saattaa aiheuttaa laajan poikkeustilan, joka voi johtaa suuronnettomuuden kaltaiseen tilanteeseen erityisesti talviaikana." (STO 2008, 38.)

Vuonna 2012 liikenneturvallisuuden (13) ohella teemaa edustivat rakennetun ympäristön turvallisuus (11) ja tietoverkot (3). Esimerkki rakennetun ympäristön turvallisuudesta:

"Esteettömyyden parantaminen lisää kaikkien turvallisuutta ja tasa-arvoa ja vähentää yleistä tapaturmariskiä. Osaavan suunnittelun ja toteutuksen avulla esteettömyyden toteuttaminen pysyy kohtuuhintaisena laajaan hyötyyn nähden. Erityisesti lähiökerrostalojen ajankohtaisia peruskorjauksia varten tuodaan esiin esteettömyyden parantamisen hyviä ratkaisumalleja ja toteutuskäytäntöjä, kuten hissien, luiskien ja sähköovien rakentamisen vaihtoehtoja." (STO 2012, 37.)

Kuvio 6. Moderni, ekologinen turvallisuuskäsitys. Diskurssien lukumäärä Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

7.5. Sosiaalinen, yhteisöllinen turvallisuuskäsitys Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

Sosiaalinen ja yhteisöllinen turvallisuuskäsitys tarkoittaa ihmissuhdeturvallisuutta ja ihmisen sosiaalisen ympäristön ja yhteisön turvallisuutta. Turvaton asuinympäristö tai yhteisöllisesti turvaton koti, työpaikka, koulu tai harrastuspiiri uhkaa sosiaalista

turvallisuutta. Sosiaalisen ja yhteisöllisen turvallisuuskäsityksen teeman alle olen muodostanut eniten alaluokkia. Näitä ovat Läheis- ja perheväkivalta; Katuväkivalta; Aikuisten seksuaalirikokset ja seksuaalinen häirintä; Lapsiin kohdistuneet seksuaalirikokset, Syrjäytyminen; Koulu- ja työpaikkakiusaaminen; Alakulttuurit; Työsuojelu ja työturvallisuus; Asuntopolitiikka; Ikääntyminen; Oppilaitosten turvallisuus; sekä Perhepolitiikka.

Katuväkivalta sekä seksuaalirikokset ilmentävät Niemelän (2000) mukaan pahimmillaan yhteisöllistä turvattomuutta. Pahoinpitelyt, henkirikokset ja seksuaalirikokset voisi yhtä lailla sijoittaa perinteisen, kapean turvallisuuskäsityksen teemaan. Pahoinpitelyistä ja henkirikoksista olenkin sinne sijoittanut ne viittaukset, jotka koskevat em. rikoksia yleisesti, ilman mainintaa tekopaikasta. Väkivaltarikokset, joiden tapahtumapaikaksi mainitaan yleiset paikat, ostoskeskukset, kadut, yksityisasunnot tms., olen sijoittanut yhteisölliseen teemaan. Läheisväkivalta on perheen sisäistä väkivaltaa, joka useimmiten tapahtuu kotona tai joka tapauksessa perheenjäsenen tai sukulaisen toimesta.

"Perheväkivalta on tyyppillisesti toistuva rikos. Arvioiden mukaan väkivaltaisessa parisuhteessa elää noin 20 % naisista ja arviolta 90 000 naista kokee vuosittain fyysistä väkivaltaa kumppaninsa taholta." (STO 2004, 28.)

Läheisväkivaltaan olen sijoittanut myös kunniaväkivallan. Kunniaan liittyvä väkivalta liittyy uskonnolliseen - usein islamilaiseen tai intialaiseen - ajattelutapaan, jonka mukaan kunnia on koko perheen tai suvun yhteinen asia. Yksilön teot vaikuttavat koko yhteisön kunniaan, joten kaikilta odotetaan siksi siveellistä ja tietyn seksuaalimoraalin mukaista käyttäytymistä. Kunnia-ajattelussa naisilla ja miehillä on usein eri roolit. Naisten ja tyttöjen kunnian ajatellaan tarvitsevan erityistä suojelua. Poikien ja miesten velvollisuus on huolehtia suojelusta kontrolloimalla erityisesti naisten seksuaalikäyttäytymistä. Väkivallan tekijöitä voi olla monia, ja sekä tekijät että uhri käsittävät, että väkivalta tai sillä uhkaaminen on oikeutettua. Kunniaväkivaltaan liittyy myös tyttöjen ympärileikkaus, johon liittyen vuoden 2008 ohjelmaan on kirjattu:

"Tehostetaan Suomen rikoslaisissa kiellettyjen tyttöjen ympärileikkausten ennaltaehkäisyä aloittamalla ennalta ehkäisy jo ennen kuin herää epäily siitä, että tyttöä uhkaa ympärileikkaus" (STO 2008, 16).

Lapsiin kohdistuneet seksuaaliset rikokset ja lapsen houkuttelevuus seksuaaliseen tekoon tapahtuvat niin ikään yleensä sosiaalisessa ja yhteisöllisessä kanssakäymisessä, esimerkiksi kotona, lapsen lähipiirissä, harrastustoiminnassa tai koulussa. Vuoden 2008 ohjelmaan on kirjattu erityinen turvataitokasvatus lasten kanssa työskenteleville henkilöille:

"Parannetaan lasten valmiuksia suojata itseään sähköisissä vuorovaikutteissa viestimissä tapahtuvalta seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja sen valmistelulta turvataitokasvatuksen avulla. Turvataitokasvatus sisällytetään opettajien ja lastentarhanopettajien peruskoulutukseen, peruskoulun opetussuunnitelmaan ja varhaiskasvatussuunnitelmaan." (STO 2008, 16-17.)

Sosiaalinen ja yhteisöllinen turvallisuuskäsitys muodostaa ison osan turvallisuuteen liittyvästä diskurssista ohjelmissa. Vuoden 2012 ohjelmassa käsityksen osuus on 23 % kaikista turvallisuuskäsityksistä. Vuonna 2004 osuus on 16 % ja vuonna 2008 14 %. Yleisimmät alaluokat vuosina 2004 ja 2008 liittyvät läheisväkivaltaan ja syrjäytymiseen, kun taas vuonna 2012 yleisimmät alaluokat olivat työsuojelu ja syrjäytyminen.

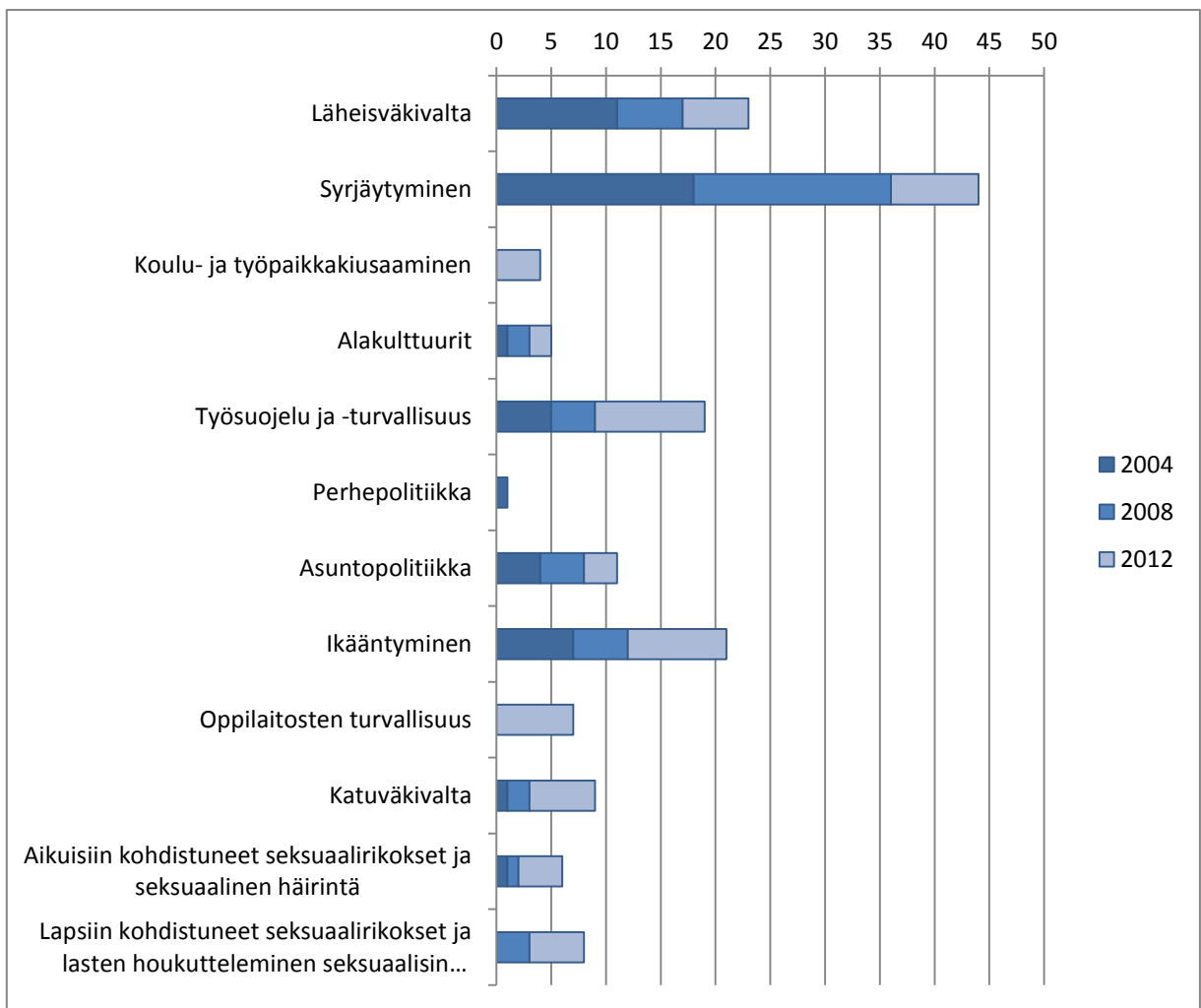
"Syrjäytyneiden määrän lisääntyminen yhteiskunnassa voi pahimmassa tapauksessa johtaa asenteiden kovenemiseen etnisiä vähemmistöjä kohtaan tai jopa eristyneiden alakulttuurien syntymiseen sekä valtaväestön että etnisten vähemmistöjen joukossa. Tällaisia eristäytyneitä alakulttuureja ei Suomessa ole todennäköisesti syntynyt." (STO 2008, 9.)

"Työssä kohdatun väkivallan lisääntymisen taustalla olevia syitä ovat yksintyöskentelyn lisääntyminen, pidentyneet aukioloajat sekä siirtyminen yhä enemmän 24/7 yhteiskuntaan. Myös lisääntynyt alkoholin ja muiden päihteiden käyttö sekä mielenterveysongelmat ovat keskeisen syy väkivaltaisesti käyttäytyvien asiakkaiden taustalla." (STO 2012, 17.)

Syrjäytymiseen liittyviä mainintoja esiintyy ohjelmissa yhteensä 44 kertaa, perheväkivaltaan liittyviä 23 kertaa. Lapsiin kohdistuneita seksuaalirikoksia koskevat diskurssit ovat nousseet vuoden 2004 nolasta vuoden 2012 viiteen. Samoin aikuisiin kohdistuneiden seksuaalirikosten ja katuväkivallan osuus on noussut tekstissä

vuosittain. Myös ikääntyminen nähdään merkittävänä turvattomuustekijänä, sillä ikääntyminen mainitaan ohjelmissa viidestä yhdeksään kertaan.

"Tavoitteeksi on asetettu, että mahdollisimman moni ikääntynyt voi asua mahdollisimman pitkään omassa kodissaan. Vaarana on, että tämä saattaa johtaa lisääntyvään ikääntyneen väestönosan yksinäisyyteen ja sitä kautta syrjäytymiseen. Ikääntyneiden alkoholinkäyttö on lisääntynyt selvästi. Yksinäisyys, sulkeutuminen kodin seinien sisäpuolelle ja lisääntynyt alkoholinkäyttö voi olla ikääntyneelle vaarallinen yhdistelmä." (STO 2008, 6.)

Kuvio 7. Sosiaalinen, yhteisöllinen turvallisuuskäsitys. Diskurssien lukumäärä Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

7.6. Terveydellinen, eksistenttinen turvallisuuskäsitys Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

Terveydellisen turvallisuuskäsityksen teema on aineistosta ehkä helpoimmin rajattavissa. Rajanveto muihin teemoihin lienee selvä. Terveydellisen turvallisuuskäsityksen teeman alaluokiksi olen määritellyt Fyysiset sairaudet, liikuntarajoitteisuudet ja vammaisuuden; Psykkiset sairaudet; Vapaa-ajan tapaturmat, Kuoleman; Päihteet; ja Terveyspalvelut.

Terveydellinen turvallisuuskäsitys esiintyy Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa laajasti. Analyysin perusteella se on vuoden 2004 ohjelman toiseksi yleisin turvallisuuskäsitys perinteisen turvallisuuskäsityksen jälkeen. Löysin ohjelmasta 75 terveydelliseen turvallisuuskäsitykseen liittyvää diskurssia. Se on 24 % inhimillisen turvallisuuden kaikista teemoista. Diskurssin aiheena ovat yleisimmin päihteet (30), vapaa-ajan tapaturmat (16) ja fyysiset sairaudet (13).

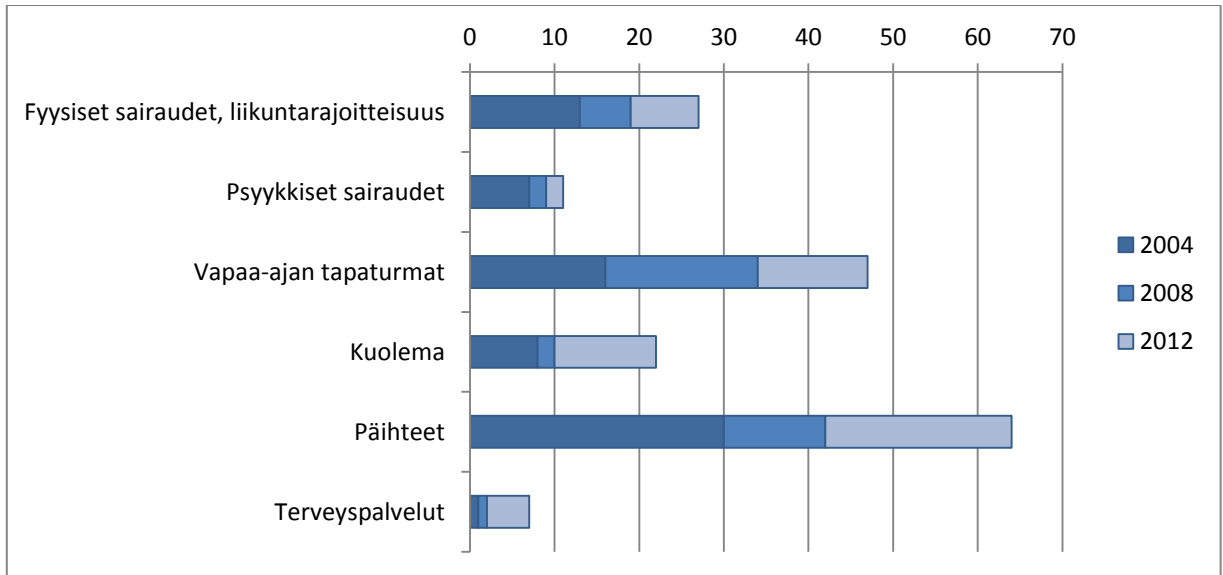
"Huumausaineiden ongelmakäyttäjien hoitoonohjausta tehostetaan. Huumausaineiden ongelmakäyttäjät ovat erityisryhmä, jonka osalta kaikilta oikeusviranomaisilta edellytetään ponnisteluja hoitoon ohjauksen ja hoidon järjestämiseksi." (STO 2004, 36.)

Vuoden 2008 ohjelmassa terveydellisen turvallisuuskäsityksen osuus on pudonnut 12 prosenttiyksikköön ja teeman sijoitus on vasta viides. Vapaa-ajan tapaturmat (18) on yleisin diskurssi ennen päihteitä (12).

"Kotona ja vapaa-ajalla sattuvat tapaturmat ovat merkittävä vammojen ja ennenaikaisten kuolemien aiheuttaja sekä työkyvyttömyyden syy. Vuonna 2006 tapaturmaan kuoli 3084 ihmistä. Suurin osa kuolee tapaturmaisesti kotona ja vapaa-ajalla. Vuonna 2006 koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa kuoli 2710 ihmistä." (STO 2008, 23.)

Vuoden 2012 ohjelmassa terveys on jälleen laajasti mukana kirjoitetussa tekstissä. Löysin tekstistä 62 teemaan liittyvää diskurssia, joista yleisin oli päihteet (22), sitten vapaa-ajan tapaturmat (13) ja kuolema (12). Kaikista teemoista terveydellistä turvallisuuskäsitystä edusti 22 %.

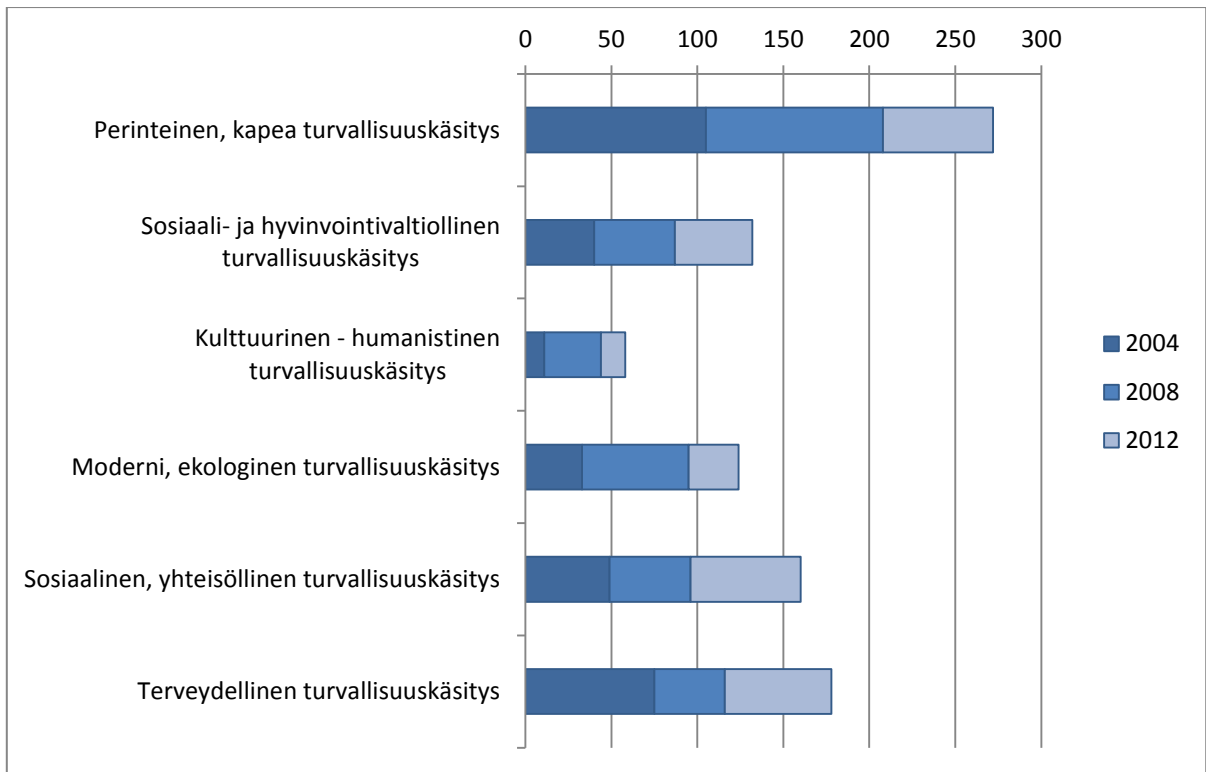
"Liikenteessä kuolleista rattijuopoista noin kolmannes on alle 25-vuotiaita" (STO 2012, 38).

Kuvio 8. Terveydellinen turvallisuuskäsitys. Diskurssien lukumäärä Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

7.7. Yhteenveto tuloksista

Tutkimuksen yhteenvetona voidaan todeta, että perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys esiintyy Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa eniten, 272 kertaa. Kahdessa ensimmäisessä ohjelmassa, vuosina 2004 ja 2008, perinteisen turvallisuuskäsityksen osuus on noin kolmannes kaikista inhimillisen turvallisuuden turvallisuuskäsityksistä. Vuoden 2012 ohjelmassa perinteisen turvallisuuskäsityksen osuus on laskenut 23 %:iin. Rikollisuus ja perinteiset rikokset muodostavat odotetusti teeman suurimman alaluokan. Seuraaviksi yleisimmät alaluokat ovat rajavalvonta ja laitton maahantulo, järjestäytynyt rikollisuus sekä harmaa talous ja talousrikollisuus.

Kuvio 9. Turvallisuuskäsitykset Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa, lukumäärä

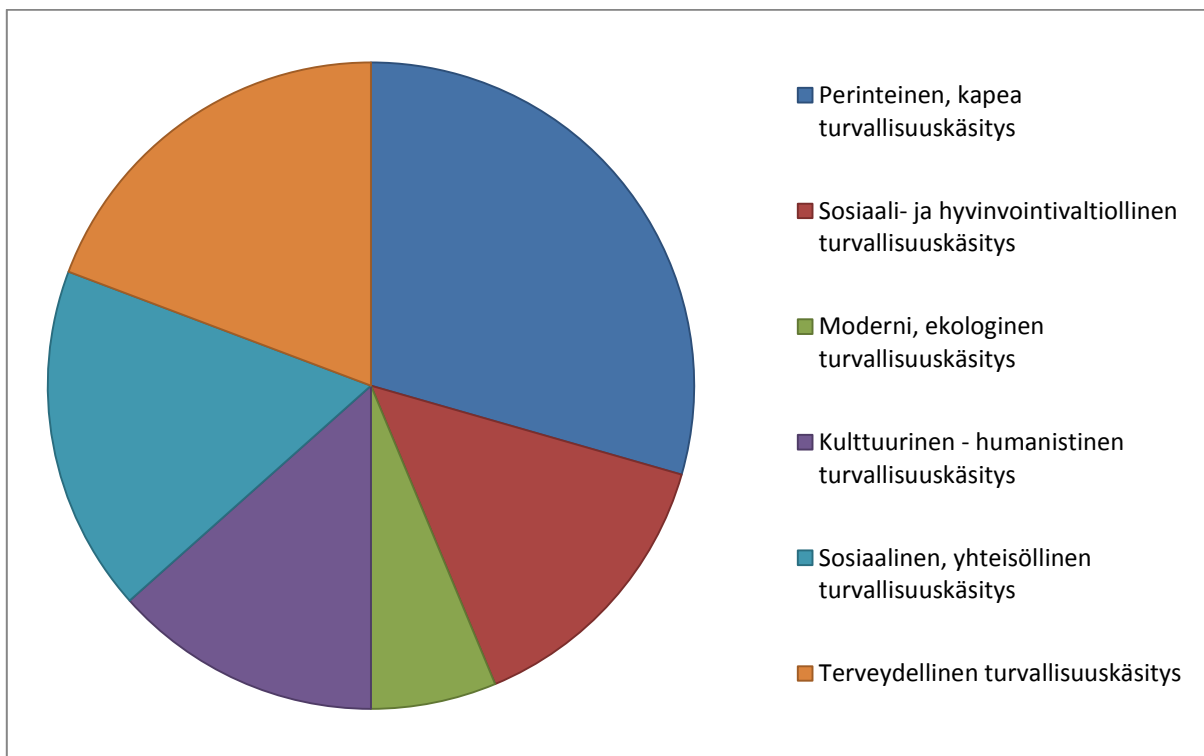
Mielestäni hieman yllättäen terveydellinen turvallisuuskäsitys on toisena ennen sosiaalista ja yhteisöllistä turvallisuuskäsitystä. Terveydellisen turvallisuuskäsityksen diskurssien kokonaislukumäärä kolmessa ohjelmassa on 178, kun sosiaalisen ja yhteisöllisen turvallisuuskäsityksen lukumäärä on 160. Terveydellisen käsityksen lukumäärästä suurin osa koskee päihteisiin liittyvää keskustelua. Myös vapaa-ajan tapaturmiin, kuolemaan ja sairauksiin liittyvät diskurssit ovat yleisiä. Suurin osuus terveydellisellä turvallisuuskäsityksellä on vuoden 2004 ohjelmassa, 24 % ja pienin vuoden 2008 ohjelmassa, 12 %. Vuoden 2008 notkahdusta selittää osaltaan ekologisen turvallisuuskäsityksen melko suuri osuus, 19 %. Vuoden 2008 ohjelmassa ekologinen turvallisuuskäsitys näkyi mm. luonnonkatastrofien, ympäristövahinkojen ja liikenneturvallisuuden diskursseissa.

Sosiaalisen ja yhteisöllisen turvallisuuskäsityksen ylivoimaisesti yleisin alaluokka on syrjäytyminen, toisena läheisväkivalta ja kolmantena ikääntyminen. Sosiaalisen ja yhteisöllisen käsityksen teeman osuus oli suurin vuonna 2012, jolloin se edusti 23 prosenttia kaikista turvallisuuskäsityksistä. Tuolloin varsinkin ikääntymiseen ja

työsuojeluun liittyviä mainintoja oli paljon. Sekä lapsiin että aikuisiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyviä mainintoja on runsaasti vuoden 2012 ohjelmassa verrattuna edellisiin vuosiin. Syrjäytymiseen liittyvät maininnat laskivat vuosien 2004 ja 2008 ohjelmien 18:sta kahdeksaan vuonna 2012.

Kulttuurisen - humanistisen teeman osuus on ohjelmissa pienin. Ylivoimaisesti yleisin teemaan liittyvä alaluokka on etniset vähemmistöt, rasisimi ja syrjintä. Toiseksi yleisin alaluokkan on koulutus, muut luokat jäävät marginaaliseen rooliin. Etniset vähemmistöt ja rasisimi oli vuoden 2008 ohjelmassa laajasti edustettuna, yhteensä 18 diskurssia. Seuraavassa ohjelmassa lukumäärä laski viiteen. Teeman osuus ohjelmien käsityksistä vaihteli neljän ja kymmenen prosentin välillä.

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuskäsityksen osuus ohjelmissa vaihteli 13 ja 16 prosentin välissä. Yleisimmät alaluokat olivat lastensuojelu ja nuorisotyö sekä maahanmuutto ja kotoutuminen. Seuraaviksi yleisimpinä esiintyivät työttömyys, sosiaalitoimi ja tasa-arvo. Suurta vuosittaista vaihtelua ei esiintynyt. Modernin, ekologisen teeman osuus oli toiseksi pienin kaikissa ohjelmissa yhteenlaskettuna. Vuoden 2008 ohjelmassa teema oli selvästi edustetumpi kuin muissa ohjelmissa. Teeman ylivoimaisesti yleisin alaluokka oli liikenneturvallisuus, yli 50 mainintaa.

Kuvio 10. Inhimillisen turvallisuuden osa-alueet Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli toisaalta selvittää, miten laajenevan turvallisuuden turvallisuuskäsitykset ilmenevät Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa vuosina 2004 - 2012 ja toisaalta, vastaavatko ohjelmien turvallisuuskäsitykset suomalaisten käsityksiä omasta turvallisuudesta ja turvattomuuden tunteesta. Kuten tulosten yhteenvedosta käy ilmi, laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelumallin eri turvallisuuskäsitykset näkyvät ohjelmissa varsin monipuolisesti. Yllätys ei ollut se, että perinteinen, kapea turvallisuuskäsitys esiintyy ohjelmissa yleisimmin. Kaikkiaan perinteisen turvallisuuskäsityksen osuus ohjelmien kaikista eri turvallisuuskäsityksistä on noin kolmannes. Perinteisen turvallisuuskäsityksen alaluokista yleisimmät olivat perinteinen rikollisuus, rajavalvonta ja maahantulo, järjestäytynyt rikollisuus sekä harmaa talous ja talousrikollisuus.

Suuri osa Sisäisen turvallisuuden ohjelmien keskeisistä tulevaisuuden haasteista ovat juuri perinteiseen turvallisuuskäsitykseen kuuluvia asioita, kuten massarikollisuus, katurauha, terrorismi, järjestäytynyt rikollisuus, harmaa talous ja rajavalvonta. Ensimmäisessä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa painotettiin erityisesti tavanomaisten varkaus-, vahingonteko-, pahoinpitely- ja ajoneuvovarkausrikosten selvittämisen tärkeyttä ihmisten turvallisuudelle. Tavoitteeksi asetettiin rikosten suurempi selvitystaso, jolla taataan luottamus siihen, että poliisi selvittää rikokset ja tekijät saatetaan vastuuseen teoistaan. Muita painopistealueita ohjelmissa olivat järjestäytyneen rikollisuuden torjunta, väkivallan vähentäminen sekä tietoverkkorikollisuuden ja ihmiskaupan torjunta. Perinteisten rikosten jälkeen näkyvimmit alaluokat olivat järjestäytynyt rikollisuus, rajavalvonta ja laiton maahantulo sekä talousrikollisuus.

Perinteisen kapean turvallisuuskäsityksen osuus laski viimeisessä, vuoden 2012 ohjelmassa 23 prosenttiin. Tämä johtuu sosiaalisen ja yhteisöllisen turvallisuuskäsityksen sekä terveydellisen turvallisuuskäsityksen lisääntyneestä osuudesta ohjelmassa aiempiin vuosiin verrattuna. Tutkimustuloksessa oli mielestäni yllättävää juuri terveydellisen turvallisuuskäsityksen sijoittuminen toiseksi. Ennakkoon olisin sijoittanut toiseksi joko sosiaalisen, yhteisöllisen turvallisuuskäsityksen tai sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuskäsityksen. Sisäisen turvallisuuden ohjelmien keskeisiä haasteita ovat paljolti näiden kahden eri käsityksen teemoihin

kuuluvia asioita, kuten syrjäytyminen, lastensuojelu ja nuorisotyö, maahanmuutto, harvaan asutut alueet, läheisväkivalta ja ikääntyminen. Terveydellisen turvallisuuskäsityksen näkyvyys ohjelmissa selittyy ensisijassa päihteillä, joka on teeman ylivoimaisesti yleisin alaluokka. Myös vapaa-ajan tapaturmat on huomioitu ohjelmissa laajasti. Päihteet mainitaan ohjelmissa laajasti ja ne liittyvät terveydellisen turvallisuuskäsityksen lisäksi usein jonkin muun turvallisuuskäsityksen alaluokkaan, esimerkiksi häiriökäyttäytymiseen, läheisväkivaltaan, katuväkivaltaan, syrjäytymiseen ja työttömyyteen.

Sosiaalinen, yhteisöllinen turvallisuuskäsitys on ohjelmien kolmanneksi yleisin teema. Teeman alaluokista syrjäytyminen on odotetusti ylivoimaisesti yleisin, läheisväkivalta toiseksi ja ehkä yllättäen ikääntyminen kolmanneksi yleisin alaluokka.

Sosiaali- ja hyvinvointivalttiollinen turvallisuuskäsitys näkyy ohjelmissa lähinnä lastensuojeluun ja nuorisotyöhön sekä maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyvissä diskursseissa. Myös työttömyyttä käsitteleviä aiheita on runsaasti.

Modernin ja ekologisen turvallisuuskäsityksen aiheista liikenneturvallisuus on ohjelmien yleisin käsitelty alaluokka. Melko vähälle huomiolle jäävät erilaiset luonnononnettomuudet, ympäristövahingot ja ilmastonmuutos. Merkille pantavaa on, että ilmastonmuutosta ja ympäristövahinkoja ei ole mainittu tai käsitelty vuoden 2004 ohjelman jälkeen. Suomessa on kuitenkin käyty viime vuosina paljon keskustelua ilmastonmuutoksen aiheuttamista haasteista ihmiskunnalle sekä myös ydinvoimalahankkeista sekä Suomessa että Suomen lähialueilla.

Pienimmälle huomiolle ohjelmissa jää diskurssit liittyen kulttuuris-humanistiseen turvallisuuskäsitykseen. Näistä laajimmin käsitellään etnisiä vähemmistöjä, rasismia ja syrjintää.

Tutkimuksen toisena tarkoituksena oli selvittää, miten suomalaisten kokemat turvallisuusuhat näkyvät turvallisuuskäsityksinä Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa. Asiat, joita suomalaiset pelkäävät tai joita he pitävät turvallisuusuhkina liittyvät usein kapean, perinteisen turvallisuuskäsityksen aiheisiin, kuten pahoinpitelyihin, asuntomurtoihin, ilkivaltaan, huumeisiin, rattijuopumuksiin ja juopuneisiin yleensä. Suomalaisten kokemia turvallisuusuhkia olivat myös mm. väkivalta, kyberrikollisuus, kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus, rajavalvonnan heikkeneminen ja

joukkotuhoaseet. Erityisesti nuoria huolestutti terrorismi (mm. MTS 2013, SM 2012 ja poliisibarometri 2014). Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa laajasti mainittu harmaa talous ja talousrikollisuus ei sen sijaan näy ihmisten kokemana uhkana tutkimusten mukaan. Tämä selittynee sillä, että talousrikollisuus uhkaa lähinnä yhteiskuntaa ja valtiota saamatta jäävinä verotuloina sekä laillisesti toimivia yrityksiä näiden kilpaillessa harmaan talouden yritysten kanssa.

Suomalaiset kokevat tutkimusten mukaan pelkoa myös seksuaalisesta ahdistelusta ja läheisväkivallasta (Poliisibarometri 2014 ja SM 2012). Nämä aiheet liittyvät sosiaalisen, yhteisöllisen turvallisuuskäsityksen piiriin, mutta niitä käsitellään Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa yllättävän vähän, pois lukien läheisväkivalta, jota käsitellään ohjelmissa yli 20 kertaa. Sen sijaan seksuaalirikoksiin ja katuväkivaltaan liittyviä aiheita käsitellään ohjelmissa vain vähän. Myös lapsiin kohdistuneet seksuaalirikokset saavat ohjelmissa verrattain vähän huomiota. Yleisessä keskustelussa ja rikosten kehityksessä lasten seksuaalirikokset ovat kuitenkin nousussa ja saavat runsaasti huomiota. Suomalaiset pelkäävät myös yksinäisyyttä ja irrallisuutta sekä koulu- ja työpaikkakiusaamista (mm. Turvallinen Suomi 2006) sekä välinpitämättömyyttä toisia ihmisiä kohtaan (Niemelä 2000 b). Koulu- ja työpaikkakiusaamista ei käsitellä Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa muutamaa vuoden 2012 poikkeusta lukuun ottamatta. Ohjelmissa melko laajasti huomiota saaneet työsuojaus ja työturvallisuus sekä ikääntyminen eivät tutkimusten mukaan näytä huolestuttavan suomalaisia.

Moderniin, ekologiseen turvallisuuskäsitykseen liittyvä tietoturvallisuus huolettaa poliisibarometrin mukaan joka viidettä suomalaista ja nuorison häiriökäyttäytyminen joka kymmenettä. Samoin sähköön jakeluhäiriöt ja kodin tietoturvaongelmat nähtiin uhkina (mm. Turvallinen Suomi 2006). Tämän tutkimuksen mukaan modernin, ekologisen turvallisuuskäsityksen alaluokkana mainittua tietoturvallisuutta käsitellään Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa noin 15 kertaa. Tietoverkkojen turvallisuus oli yleisimmin esillä vuoden 2008 ohjelmassa. Muina ekologiseen turvallisuuskäsitykseen kohdistuvina uhkina vastaajat pitivät vakavimpina ydinvoimalaonnettomuutta, tietoverkkojen lamautumista ja suuronnettomuutta merellä (SM 2012 ja SM 2014). Myös myrskyt ja muut luonnononnettomuudet, ilmaston lämpeneminen sekä liikenneonnettomuudet ja joukkoliikenteen turvallisuus aiheuttavat huolta (MTS 2013 ja Turvallinen Suomi 2006). Luonnon saastuminen ja elämän tuhoutuminen pelottavat useita (Niemelä 2000 b).

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiolliseen turvallisuuskäsitykseen liittyviä suomalaisten kokemia uhkia ovat esimerkiksi nuorten syrjäytyminen, kasvava ja hallitsematon maahanmuutto, maaseudun autioituminen ja yhteiskunnan eriarvoistuminen (SM 2012). Myös työttömäksi joutuminen, taloudelliset ongelmat ja hyvinvointipalveluiden saatavuus on yleinen huoli (mm. MTS 2013). Nämä samat aiheet näkyvät laajasti Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa painopisteinä ja kehittämiskohteina.

Koulutukseen liittyvänä huolena on nähty mm. perusopetuksen heikkeneminen (Turvallinen Suomi 2006). Toisena kulttuuris-humanistisena turvallisuushuolena on koettu mm. uskonnollinen kiihkomielisyys (Niemelä 2000 b). Sen sijaan Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa paljon huomiota saanut keskustelu liittyen etnisiin vähemmistöihin, rasismiin ja syrjintään ei näyttäisi tutkimusten mukaan olevan suomalaisille yleinen huolenaihe.

Terveyden menettäminen, vakava sairastuminen, tapaturmat (SM 2012 ja SM 2014), terveyspalveluiden heikkeneminen (Turvallinen Suomi 2006) ja läheisen kuolema (Niemelä 2000 b) ovat huolia, jotka liittyvät terveydelliseen turvallisuuskäsitykseen. Aiheet ovat hyvin esillä myös Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa, samoin kuin päihteet, joka oli tässä tutkimuksessa sijoitettu terveydellisen käsityksen alaluokaksi. Päihteet liittyvät ihmisten kokemuksiin turvallisuushuoliin liittyen nuorison juopotteluun, alkoholin nauttimiseen julkisilla paikoilla, häiriökäyttäytymiseen, mutta myös omaan tai läheisen alkoholinkäyttöön (mm. Turvallinen Suomi 2006).

Yhteenvedona voi todeta, että laajenevan turvallisuuskäsityksen eri teemat sisältyvät Sisäisen turvallisuuden ohjelmiin laajasti ja kattavasti. Ohjelmassa esitetään konkreettisia keinoja useilta eri turvallisuuden alueilta hyvän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Nämä turvallisuuden eri alueet (turvallinen asuin- ja työympäristö, toimivat peruspalvelut, sosiaalinen ympäristö, ekologinen ympäristö, liikenne, terveydenhuolto tms.) käsittävät kaikki laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelumallin mukaiset turvallisuuskäsitykset. Sisäisen turvallisuuden ohjelmien turvallisuuskäsitykset vastaavat myös hyvin suomalaisten käsitystä omista turvallisuusuhkista ja turvattomuuden tunteesta. Suomalaisten turvallisuuteen liittyvät huolenaiheet kattavat laajasti laajenevan turvallisuuskäsityksen eri osa-alueet ja niitä käsitellään monipuolisesti Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa.

Sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen myös tulevaisuudessa on suuri haaste yhteiskunnan eri toimijoille. Sisäinen turvallisuus on nähtävissä laajana kokonaisuutena, joka edellyttää paitsi lainvalvonta- ja rajaturvallisuusviranomaisten yhteistyötä, myös pelastusviranomaisten, yksityisen sektorin ja eri järjestöjen osallistumista. Poliisi on keskeinen viranomaisen turvallisuuden ylläpitämisessä. Se toimii laajenevan turvallisuuskäsityksen kaikilla osa-alueilla. Laajasta tehtäväkentästä selvittääkseen poliisi tarvitsee viranomaisten, yhteisöjen ja alueiden asukkaiden yhteistyötä rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien estämiseksi. Jatkuvasti muuttuva toimintaympäristö edellyttää jatkuvaa toimintatapojen tarkastelua ja toiminnan kehittämistä. Ennalta arvaamattomat tilanteet pakottavat myös poliisin muutamaaan painopistealueita ja resurssien kohdentamista. Vuonna 2015 alkanut pakolaisaalto, kyberrikollisuus ja Euroopan terrorismi-iskut ovat muuttaneet poliisin tehtäväkenttää ja vieneet resursseja poliisin muusta turvallisuustyöstä. Tämä vaatii löytämään jatkuvasti uusia keinoja ja toimintatapoja ja muuttamaan prosesseja ja ajattelutapoja yleisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Selvää on, että muuttuvassa maailmassa tarvitaan laaja-alaista toimintastrategiaa, johtamisen kehittämistä ja uutta toimintakulttuuria. Vaikka uusia ilmiöitä ja riskejä nousee ajoittain esiin, poliisin on kuitenkin samalla pidettävä huoli perinteisestä ydinosaamisestaan. Hälytystehtäviä, liikennevalvontaa ja liikennevalvistustyötä, koulupoliisitehtäviä, massarikosten tutkintaa ja katupartiointia ei voi unohtaa, vaikka samalla onkin kyettävä ennakoimaan ja sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin. Tietojohdoisuus onkin avainasemassa ja poliisin on suunniteltava toimintaa analyysitiedon ja tilannekuvan pohjalta. Sama pätee kaikkiin turvallisuustoimijoihin, niin maanpuolustus-, rajavalvonta-, terveys- ja sosiaaliviranomaisiin kuin myös esimerkiksi koulutus-, lastensuojelu- ja kaupunkisuunnittelutehtävissä oleviin.

Poliisin tuoreimpaan, vuoden 2015 strategiaan, on poliisin tavoitteeksi asetettu turvallisuuden varmistaminen, rikollisuuden torjunta ennakolta, palveluiden tehokas tuottaminen sekä luottamuksen ylläpitäminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää juuri tietojohdoisuuden hyödyntämistä, analyysitoimintojen parantamista ja yhteistyön syventämistä. Rikollisuuden torjunnassa painopisteinä ovat vakavan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytysten heikentäminen, kyberosaamisen kehittäminen ja resurssien suuntaaminen

tietoverkkorikostorjuntaan. Nämä asiat ovat mukana varmasti myös seuraavissa sisäistä turvallisuutta koskevissa ohjelmissa.

Keskeisenä keinona vaikuttaa turvallisuuden varmistamiseen on toimiva lainsäädäntö ja sen kehittäminen tulevaisuuden uhat huomioiden. Suomen kokonaisturvallisuuteen vaikuttaa kuitenkin monet seikat, joihin emme itse pysty vaikuttamaan. Esimerkiksi yhä kasvava maahanmuutto, maailman talouden heilahdukset ja kriisit Suomen lähialueilla voivat aiheuttaa yllättäviä turvallisuusongelmia, joihin on vaikea varautua ennakolta. Syrjäytyminen ja siihen liittyvät monenlaiset ongelmat on yksi suurimmista sisäisen turvallisuuden uhkakuvista. Syrjäytymisen ehkäiseminen vaatii kaikkien sektorien yhteistyötä, ja varsinkin nuorten syrjäytymiseen on puututtava ajoissa. Nuorten opiskelu- ja työpaikkojen turvaaminen sekä nuorten elämää tukevien sosiaali- ja terveystoimien takaaminen ovat mielestäni yhteiskunnan tärkein tehtävä sisäisen turvallisuuden kannalta. Syrjäytyminen kulkee käsi kädessä monien eri turvallisuusongelmien kanssa. Se voi olla joko seurausta jostakin tai toisaalta johtaa mm. päihdeongelmiin, työttömyyteen, köyhyyteen, parisuhdeongelmiin, rikollisuuteen ja sosiaaliseen eriarvoisuuteen.

Sisäministeriö valmistelee parhaillaan (vuoden 2016 alussa) uutta sisäisen turvallisuuden strategiaa, joka tulee korvaamaan sisäisen turvallisuuden ohjelman. Sisäministeriön kansliapäällikkö Päivi Nergin mukaan (Haaste 2/2015) strategian taustalla on huoli ennalta estävästä työstä. Tarkoituksena on saada sisäisen turvallisuuden kovan ytimen toimijat voimakkaammin mukaan ennalta estävään työhön. Tavoitteena on myös opetus- ja kulttuuri-, sosiaali- ja terveys- sekä oikeushallinnon toimijat ottamaan enemmän vastuuta sisäisestä turvallisuudesta. Nergin mukaan aikaisempien sisäisten turvallisuuden ohjelmien ulkoisessa arvioinnissa käytiin läpi hyvät ja huonot puolet, jonka pohjalta uutta strategiaa ollaan kehittämässä. Eri sektorien yhteinen tekeminen ja yhteisten ratkaisumallien etsiminen vaatii myös johtajuutta, jota strategiassa tullaan korostamaan.

LÄHTEET

Arjen turvaa. Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2004. Sisäasiainministeriön julkaisuja 44/2004. (STO 2004)

Battersby, Paul & Siracusa, Joseph M. (2009): Globalization and human security. Rowman & Littlefield Publishers Inc.

Buzan, Barry (1991): People, states and fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. 2nd edition. Hemel Hempstead, Herts. Harvester Wheatsheaf.

Buzan, Barry & Waeber, Ole & de Wilde, Jaap (1998): Security. A New Framework For Analysis. Lynne Rienner Publishers. London.

Den Boer, Monica & de Wilde, Jaap (2008): Top-Down and Bottom-Up Approaches to Human Security. Teoksessa The Viability of Human Security (toim. den Boer & de Wilde). Amsterdam University Press.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2008): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Jyväskylä.

Eskola, Susanna: Turvallisuus käsitteenä. Julkaisusarja 3, Strategian asiantietoa, No 10, 2008. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos

Gasper, Des (2010): The idea of human security. Teoksessa Climate Change, Ethics and Human Security (toim. O'Brien, Karen & Lera St. Clair, Asuncion & Kristofferse, Berit). Cambridge University Press.

Haaste-lehti 2/2015. Julkaisija oikeusministeriö, rikosentorjuntaneuvosto.

Hiltunen, Anne: Turvallisuus vaaliteemana eduskuntavaaleissa 2011. Pro Gradututkielma. Tampereen yliopisto. 2012.

Honkonen, Risto & Muttilainen, Vesa (toim.): Poliisin toimintaympäristö. Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2014. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 112.

Häyrynen, Nina: Tapaus Kursk. Turvallisuuskäsitykset ja ympäristöuhka ydinsukellusveneonnettomuutta koskevassa julkisessa keskustelussa Venäjällä. Pro Gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. 2001.

Juntunen, Tapio: Kamppailu Suomen turvallisuuspolitiikan linjasta ja turvallisuuden merkityksestä 2010-luvulle tultaessa. Pro Gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. 2009.

Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia. Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan julkaisuja 17:2009.

Kekki, Tuula (2014): Turvallisuuden monet käsitteet. Näkökulmia yhteiskunnan ja yksilön turvallisuuteen. SPEK Puheenvuoroja 3. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. (1999): Sisällön analyysi. Hoitotiede, 11(1), 3-12.

Laitinen, Kari (2003): Turvallinen hyvinvointi. Teoksessa Ranta-Tyrkkö, Satu & Ropo, Arja (toim.): Turvallista hyvinvointia. Tampere University Press.

Laitinen, Kari (2014): Poliisi, strategia ja poliisitoiminta - suuntaviivoja tulevaan. Teoksessa Poliisin toimintaympäristö 2014

Lumijärvi, Ismo & Virta, Sirpa (2011): Turvallisuushallinto hallintotieteen osa-alueena. Teoksessa: Virtanen Turo, Ahonen Pertti, Syväjärvi Antti, Vartiainen Pirkko, Vartola Juha & Vuori Jari (toim.): Suomalainen hallinnon tutkimus - mistä, mitä, minne? Tampere University Press

MTS (2013): Suomalaisien mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS. Tiedotteita ja katsauksia 2/2013.

Mäkinen, Kalevi (2005): Strategic Security - A Constructivist Investigation of Critical Security and Strategic Organisational Learning Issues: Towards a Theory of Security Development. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 2 Tutkimusraportteja N:o 15, Helsinki

Niemelä, Pauli (2000): Turvallisuuden käsite ja tarkastelukehikko. Teoksessa Niemelä Pauli & Lahikainen Anja Riitta (toim.): Inhimillinen turvallisuus. Vastapaino. Tampere

Niemelä, Pauli (2000 b): Suomalaisen väestön turvattomuusprofiili. Teoksessa Niemelä Pauli & Lahikainen Anja Riitta (toim.): Inhimillinen turvallisuus. Vastapaino. Tampere

Niemelä Pauli & Lahikainen Anja Riitta (toim.): Inhimillinen turvallisuus. Vastapaino. Tampere, 2000

Poliisibarometri 2012. Kansalaisten käsitykset poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta. Sisäasiainministeriön julkaisuja.

Poliisibarometri 2014. Kansalaisten käsitykset poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta. Sisäasiainministeriön julkaisuja.

Poliisin tulevaisuus - tulevaisuuden poliisi. Raportti poliisitoiminnan kehittämishankkeesta - POKEHasta. Poliisihallituksen julkaisusarja 3/2013

Rotschild, Emma (1995): What is security? Teoksessa Daedalus, Vol. 124, No. 3. sivut 53-98. The MIT Press on behalf of American Academy of Arts & Sciences.

Sallinen Anu: Sotilaallinen maanpuolustus ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen Pohjoismaissa 2000-luvun alussa. Puolustusministeriön julkaisuja 2/2005.

SM (2012): Sisäasiainministeriön pelkotutkimus 2012

SM (2014): Väestön käsitykset ja tiedot pelastustoimesta. Sisäministeriö.

SM (2014b): Turvallisuuutta harvassa? Tilanneraportti turvallisuudesta harvaan asutuilla alueilla. Sisäministeriön julkaisu 6/2014

Tulosohjauksen käsikirja. Valtiovarainministeriön julkaisu 5/2005

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi

Turvallinen elämä jokaiselle. Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2008. Sisäasiainministeriön julkaisu 16/2008. (STO 2008)

Turvallinen Suomi. Tutkimus suomalaisten turvallisuuskäsityksistä. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 13/2006.

Turvallisempi huomina. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Sisäministeriön julkaisusarja 26/2012. (STO 2012)

Virta, Sirpa (2006): Security. Hakusana (1500 sanaa) teoksessa The SAGE Dictionary of Criminology. 2 nd edition. SAGE. Lontoo. s. 371-373.

Virta, Sirpa (2007): Valtion vastuu ja tehtävät. Verotuksesta terrorismin torjuntaan. Yhteiskuntatieteellisen tiedearkiston julkaisu 5. Tampereen yliopisto. Juvenes Print.

Virta, Sirpa (2009): Strategioiden valta. Kriittisen strategiatutkimuksen näkökulmia. Teoksessa Haatainen, J., Keski-Petäjä, T. ja Vartola, J. (toim.): Muuttuva hallinto ei sammaloidu. Tampereen yliopisto, Polamk ja Cepol. Juvenes Print. Tampere. s. 209-228.

Virta, Sirpa (2011): Turvallisuuden tutkimus. Tieteenalat ja monitieteisyyden lähtökohtia. Artikkelitiede ja ase-lehdessä 2011/69, s. 112-127.

YK (2014): Human Development Report 'Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerability and Building Resilience'. The United Nations Development Programme (UNDP). <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>.